

Yarını Bugünden Kuralım! (Sy:12)

Politika

SAVAŞSIZ SÖMÜRÜSÜZ BİR DÜNYA İÇİN

Mart/Mayıs 2024

Yıl: 10

Sayı: 92

MUSTAFA SUPHİ VAKFI MERKEZ YAYIN ORGANI

15 Günlük Gazete Bağış Karşılığı: Maliyeti 20 TL

Yurtdışı: 5 EUR/USD

Bizans'ta Oyun Bitmez...

31 Mart Yerel Seçimleri ile AKP ülkede çoğunluğu yitirdi. Evet, Yerel Seçim ile Genel Seçimleri karıştırmamak gerekir. Ancak, seçmen iradesi seçimlerin yerel olduğu göz önünde bulundurulsa dahi ciddi bir mesaj vermiştir. Bir kısım AKP seçmenin ekonomik koşullara tepki olarak sandığa gitmemesi de başka bir mesajdır. AKP oylarının bir kısmının YRP'ye kayması da bir mesajdır. Ama asıl önemli mesaj; emek, barış, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm güçlerinin mücadelesinin önünde açılan olanaklardır.

Ekonomik kriz derinleştikçe siyasal krizi tetiklemedir. İkinin birleşip birlikte derinleşmesi devrimci demokratik değişimin koşullarını olgunlaştırmaktadır. Bunu da istemeyen güçler var. Hem ülkede hem ülke dışında. Ülkede en başta AKP, MHP ve Ergenekon ittifakı buna karşı önlem alacaklardır. Erdoğan bu konuda bütün "yeteneklerini" kullanacaktır. Özgür Özel ile görüşmesi bunun ilk adımınıdır. 2028'e kadar bu yönelimi geri çevirmek ve iktidarı sürdürmek amacıyla. Başta ABD, AB ve İngiltere olmak üzere uluslararası emperyalist güçler ise Erdoğan sonrası döneme hazırlık içindeler. Bu konuda Özel, Babacan ve İmamoğlu'na özel bir misyon öngörülüyor. Geçen yıl parlamento seçimlerinde zaten bunun ilk adımı atılmış ve AKP'ye ve CHP'ye DEVA'nın ekonomi politikası dikte ettirilmişti. Şu anda Mehmet Şimşek bu görevle bakanlık koltuğunda oturuyor.

Kısacası, 'Bizans'ta Oyun Bitmez' derken bunu kast ediyoruz. Barış ve Demokrasi güçleri rehavete kapılmadan ve aldanmadan şimdi daha da büyük bir heyecanla güçlerini toparlayacak duruma gelmeli.

Yağmurdan kaçarken doluya tutulmamak için CHP üzerinde baskıyı artırmak ve oyunları bozmak gerekiyor. Bunun yolu da sınıf hareketini güçlendirmek, görünür kılmak, politik gelişmelere etki edecek hale getirmektir. Bu da basın açıklamaları ile olacak bir iş değildir. Bizzat fabrika ve işyerleri ile işçi yatağı semtlerde örgütlenme çalışmaları olmazsa olmazımızdır. Çünkü sınıf mücadelesinin kaynakları buralardır. Diğer önemli bir konu sınıf mücadelesi ile Kürt siyasal hareketinin birleşik mücadelesini örmektir. Bundan en küçük bir sapma dağılmakta olan rejimin ve yaratılmak istenen alternatiflerinin ekmeğine yağ sürmektir. Oysa ki bu oyun bozulabilir... ■

Politika

Büyük Tehlikeye Karşı Ortak İrade ve Savaşım Kaçınılmazdır

□ Kemal ATAKAN

Seçimler ve savaş koalisyonu'nu genişletme amacı

31 Mart Yerel Seçimleri sonucunda AKP-MHP-Ergenekon Bloku çoğunluğu yitirdi, CHP aldığı belediyelerle toplam milli gelirin yüzde 73'ünü üreten illeri kazanarak ciddi bir sonuç elde etti. DEM Parti ise Kürt illerinde kayımları kovdu. Yetmedi, DEM Parti tabanı CHP'nin seçimlerde başarı elde etmesinde küçümsenmeyecek rol oynadı. Bu seçimler bir olguyu daha ortaya koydu. İyi Parti, DEVA ve Gelecek Partisi gibi partiler hiçbir başarı elde edemediler. Buna karşın YRP seçimlerde AKP'den kayan oylarla belirli bir oy oranına ulaştı. Zafer Partisi ve Vatan Partisi gibi Ergenekon partileri ise beklentilerinin aksine Altılı Masa ortakları gibi sıfır çektiler. Ancak AKP'ye kaybettiren önemli nedenlerden biri de ekonomik krizin etkileri ile daha önce oy verdikleri AKP'ye karşı hayal kırıklığı yaşayan ve kızan kendi seçmeniydi. Sandığa gitmediler.

Halbuki AKP-MHP-Ergenekon iktidarı bu seçimler öncesi ne planlar yapıyordu. Savaş tamamları çalıyor ve Irak ile Suriye'nin sınırları içine, Kürt özgürlük hareketine karşı operasyon planlıyordu. Bu plan şimdilik suya düştü. Onun için AKP ve MHP ve de özellikle ortakları Ergenekon planlarını yaşama geçirmek için yeni manevralara başvuruyorlar. CHP ile yakınlaşmaya çalışıp, CHP'yi de kurdukları savaş koalisyonuna ortak etmek istiyorlar. Bu yöntemle Kürtlere karşı savaşı işgal ve imha niteliğinde bir üst aşamaya çıkaracak güce ulaşmak ve meşruiyet kazanmak amacındalar. Özgür Özel'i davet edip görüşmeleri ve ağız birliği ederek görüşmenin içeriği konusunda hiçbir açıklama yapmamalarını bu nedene dayandırmak gerekiyor.

Türkiye işçi sınıfının devrimci güçleri ile Kürt özgürlük hareketinin geliştireceği ortak strateji ve faşizme karşı en geniş muhalefet güçlerinin birlikteliği sağlanarak bütün bölgeyi olduğundan daha fazla kan gölüne çevirecek bu stratejiye karşı bölge halklarının barış ve demokrasi bayrağı altında özgürce birlikte yaşayacakları bir alana dönüştürülmesi için ortak ve birleşik mücadele yükseltilmelidir. Bu siyasal irade mevcuttur, genişletilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

İyi Parti'ye milletvekilliği sunan, DEVA ve Gelecek Partisi ile birlikte TBMM'de temsil edilmelerini sağlayan yine aynı CHP'dir. Bir konunun daha altını çizmeliyiz. 14 ve 28 Mayıs seçimleri CHP'nin de aktörü olduğu bir kurgu ile sonuçlanmıştır. İktidarda AKP ve MHP vardır ama bu iktidar Mayıs seçimlerinden sonra 6'lı Masa'nın ekonomi politikasını uygulamaya başlamıştır. Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek, Erdoğan'ın değil Abdullah Gül ve Ali Babacan'ın ekibindedir. Mayıs seçimleri öncesi uygulanan ekonomi politikalarının tersi, hatta Erdoğan'ın karşı çıktığı politikalar uygulanmaktadır. Bu sayede ABD, AB ve İngiltere kontrolündeki uluslararası finans kurumları muslukların vanasını açmışlardır. Belki de Türk işbirlikçi teknelci sermayesinin emperyalist merkezler ile mutabakat içinde iktidarı dizayn etmeleri sonucu bu işbirliği sağlanmıştır. Dolayısıyla cumhuriyetin kurucu partisi, sermayenin partisi olan CHP'nin bugüne kadar ve bundan sonraki uzlaşalarını hayretle karşılamamak lazımdır.

"Kalkınma Yolu Projesi" bir savaş projesidir

Erdoğan hangi yöntemle Özel'i açık işbirliğine çekmeye devam edebilir ve yeni hamlesiyle durumunu sağlama alabilir? **Birincisi**; batırdıkları ekonomiyi birlikte ayağa kaldırma ihtiyacı var. Sosyal demokratlar dünyanın her yerinde sınıf

mücadelesini kontrol altına almak için dönem dönem görevlendirilirler. Ekonomi içinden çıkılmaz hale geldiğinde göreve çağırılırlar, "sosyal devlet" söylemleri ile işçi sınıfı, emekçiler, köylüler, işsizler, emekliler ve yoksulların gazını alırlar. Tepki oluşmasını engellerler ve bir dönem sonra görevi yine aldıkları yere geri teslim ederler. **İkincisi**; Kürt halkına karşı mücadelede devletin CHP'ye ihtiyacı var. Savaşı sürdürmenin meşruiyetini kazanmak için CHP savaş koalisyonunun ortağı olmalıdır. Bunu sağlamak için ise devletin elinde yeni bir proje var. Bugüne kadar Erdoğan'a ihale edilen bu proje Erdoğan'ın sadece Bahçeli ile başaramayacağı bir duruma geldi. Bu da Misak-ı Milli projesidir. Türkiye Cumhuriyeti kurulalı beri bir gün bu projeyi gerçekleştirme umudu içindedir. Son 20 küsur yılda Erdoğan ile tam hedefe ulaşmayı düşlerken geri adım atmak zorunda kaldılar. Şimdi CHP'yi de aralarına alarak bu yönde yeni bir hamle yapmayı kurguluyorlar. Savaşarak bu amaca ulaşmalarının önünde farklı engeller var. O nedenle bu projeyi şimdi ekonomik bir proje haline getirip uluslararası emperyalist merkezlerin de müdahale etmelerini engellemek ve yol vermelerini sağlamaya çalışıyorlar. "Kalkınma Yolu Projesi" adını verdikleri bu proje Basra Körfezi'nde Fav limanından başlayıp orta Avrupa'ya ve İngiltere'ye kadar uzanacak. Mersin Limanı'na ve Kafkasya'ya da ayrıca

ulaşımın sağlanmasını planlıyorlar.

Hint Okyanusu ile Akdeniz'i birbirine bağlayan Süveyş Kanalı güvenli değil. Süveyş Kanalı'na gelen Kızıldeniz ve Umman Denizi Husilerin kontrolünde. Gemiler saldırıya uğruyor. Dolayısıyla Çin, Japonya ve Uzakdoğu'dan gelen gemiler Süveyş Kanalı'nı kullanamayınca Afrika'nın güney ucundan Ümit Burnu'ndan çok uzun bir yay çizmek durumunda kalıyorlar. Afrika'nın tümünü dolaşıp Cebeli Tarık üzerinden Akdeniz'e girmeleri gerekiyor. İşte Türkiye buna bir çözüm olarak "Kalkınma Yolu Projesini" sunuyor. Basra'da Fav limanından Türkiye sınırına kadar özellikle Irak'ın içinden ve Kürdistan topraklarını geçerek Anadolu'ya ulaşmak istiyor. Basra'dan Türkiye sınırına kadar otoyol ve demiryolu inşa edilmesi ve Türkiye'ye Şırnak ilinin, Silopi ilçesine bağlı Ovaköy'den girişi planlanıyor. Fav limanı ile Ovaköy arası 1200 kilometre. Bunun ihalesi 5'li çete ile çoktan yapılmış durumda. Türkiye'ye girdikten sonra da Orta ve Kuzey Avrupa'ya ise yine otoyol ve demiryolu ile devam edilmesi düşünülmüş. Ne kadar güzel bir ekonomik proje diyenler olabilir ama durum maalesef öyle değil.

Türkiye diyor ki; Basra'dan Türkiye sınırına kadar gelecek olan Basra, Bağdat ve Musul'dan geçecek olan projenin güvenliğini almam gerekir. Bunun için en az 100 bin askerden oluşacak bir ordu gücünü ve üslerini bu yol boyunca konumlandırmam şart. İçinden geçmesi de Süleymaniye, Kerkük ve Erbil ise bu yolların çok uzağında değil. Sonuç: Türkiye, Osmanlı'dan sonra kaybettiği ve Misak-ı Milli olarak adlandırdığı, slogan olarak da "Musul-Kerkük-Basra Üçgeni" olarak adlandırdığı bölgeyi işgal etmek ve amaçlarına ulaşmak istiyor.

ABD, AB, İngiltere bu plana sıcak bakmıyorlar. Siz bu projeyi gerçekleştirin ama güvenliğini biz alırsanız diyorlar.

Fidan, Kalın ve Erdoğan'ın aylardır, Erbil, Bağdat, Berlin, Londra arasında mekik dokumalarının ve seçimlerden sonrası için planladıkları ama gerçekleşmeyen Vaşington ziyaretlerinin amacı da bu başkentleri ikna etmek içindir. Çok masumane gibi sunulan ve 2028 seçimleri için propagandanın temellerini oluşturacak proje Misak-ı Milli stratejisidir. Gizlenen asıl amaç ise Kürdistan'ı işgal ve imha etmek Kürt özgürlük hareketini boğmaktır. Seçimlerden sonra Kandil'e operasyon düzenleyeceğiz propagandası asıl amacı gizlemek ve kısmi mevziler elde etmek içindir. Asıl amaç "Kalkınma Yolu Projesi"ni gerçekleştirmek ve bunun sonucunda ekonomik ve siyasal sonuçlar elde etmektir. En başta da Kürdistan, Irak ve Suriye'yi işgal etmektir.

Bölge için çözüm: "Demokratik Anlaşma"

Bu proje ile Türkiye bölgesel emperyalist devlet niteliğini geliştirmek gibi stratejik bir amaç güdüyor. Bunun devamı Kuzey Afrika ve Kafkasya'ya uzanmaktadır. Yayılmacı ve emperyalist bu stratejiye karşı başta Türkiye olmak üzere bölgenin tüm halklarının, Türklerin, Kürtlerin, Arapların, Türkmenlerin, Ermenilerin, Çerkeslerin ve bölgede yaşayan tüm diğer halkların izleyeceği ortak strateji barış, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm çerçevesinde olmalıdır. "Misak-ı Milli" Türkçe "Ulusal Anlaşma" anlamına gelmektedir. Biz bunun karşısında "Demokratik Anlaşma"yı savunmak durumundayız.

AKP-MHP-Ergenekon iktidarının bu amaçla CHP ve diğer burjuva muhalefetinin desteğini alma ihtiyacı gün gibi ortadadır. Siyasi parti ayrımı yapmadan, tüm işçi, emekçi ve yoksul halklarımız bu konuda aydınlatılmalıdır. Türkiye işçi sınıfının devrimci güçleri ile Kürt özgürlük hareketinin geliştireceği ortak strateji ve faşizme karşı en geniş muhalefet güçlerinin birlikteliği sağlanarak bütün bölgeyi olduğundan daha fazla kan gölüne çevirecek bu stratejiye karşı bölge halklarının barış ve demokrasi bayrağı altında özgürce birlikte yaşayacakları bir alana dönüştürülmesi için ortak ve birleşik mücadele yükseltilmelidir. Bu siyasal irade mevcuttur, genişletilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Eğer bu sağlanamazsa yaşanacak olan tehlikenin boyutları için gözleri Gazze'ye çevirmek yeterlidir. Bölge halklarının ise bunu engelleyecek gücü, iradesi ve bilinci vardır. ■

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 1 Mayıs 2024 Tarihli Açıklaması:

Yaşasın 1 Mayıs! Biji 1 Gulan!

Türkiye işçi sınıfı 2024 yılının 1 Mayıs Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü'nü çok farklı koşullarda karşılayıyor. Olumsuz gelişmeler ile umut verici süreçler içi içe yaşıyor. Bir yandan sürekli derinleşen ve yoksulluğu artıran ekonomik kriz derinleşirken, diğer yandan geniş işçi ve emekçi kitleleri AKP-MHP-Ergenekon faşist diktatörlüğüne karşı bir uyanma sürecine girdi. 31 Mart Yerel Yönetim Seçimleri faşist diktatörlük için sonun başlangıcı oldu. Ancak uluslararası emperyalist güçler ve işbirlikçi oligarşi onun yerine kendi alternatifini yaratma sürecini başlattı. 28 Mayıs Milletvekiliği Seçimleri sonrasında AKP-MHP-Ergenekon rejiminin uygulamaya başladığı ekonomik politika Altılı Masa'nın ekonomik politikasıdır ve ABD ile AB ve İngiliz emperyalistlerinin rejime dayattığı bir politikadır. Hazine ve Maliye Bakanı seçimlerden hemen sonra ekonomik krizin daha derinleşeceğini ve 2029 yılına kadar süreceğini açıkça ilan etmiştir.

Ekonomik kriz derinleştikçe yatırımlar azalacak, şirketler batacak milyonlarca işçi ve emekçi işsiz kalacak. Dünya Bankası, İMF ve AB fonlarından sağlanan kaynaklar yoluyla TL'nin döviz karşısında değer kaybetmesinin baskılanması çözüm olmayacaktır. Enflasyon artmaya devam ederken işçi ve emekçilere zam yapılmayacaktır. Asgari ücrete bir yıl boyunca zam yapılmayacağı seçimlerden hemen sonra açıklandı. Emeklilere 2024 yılı için hiç zam yapılmadı. Buna karşın konut kiralardan toplu taşımaya ve temel gıda maddelerinin tümüne her gün yeni zamlar yapılmaktadır. Yoksulluk ve açlık artmaya devam edecektir. Bu gelişmeler karşısında sınıfın ekonomik sendikal mücadelesini güçlendirmek ve sınıfın birliğini güçlendirmek acil olarak önümüzde duran görevdir.

Ancak, sadece ekonomik ve sendikal talepler temelinde mücadele yürütmek yetersizdir. Ekonomik yıkım ve yoksullaşma sonuçtur. Sebep işgücü sömürüsü ve savaştır. Verili rejim silahlanmaya

ve savaşa korkunç kaynaklar aktarıyor. Savaşı ise işgücü sömürüsünü artırarak işçi sınıfının ve emekçilere finanse ettiriyor. Sonuç olarak ekonomik krizin yükünü işçi sınıfının sırtına yükleyerek krizi işçi sınıfına finanse ettiriyor. Bu bağlantıyı işçi sınıfına ve emekçilere göstermek komünistlerin görevidir. Ekonomik sonuçlar ile politik nedenleri birleştirmek gerekiyor. Komünistler sendikalarda işçi ve emekçilere bu bağı gösteriyor.

Türkiye işçi sınıfı 70'li yıllarda 15-16 Büyük İşçi Direnişi, DGM Direnişi ve MESS Grevleri ile gücünü ortaya koymuş işbirlikçi rejime her defasında geri adım attırılmıştır. İşçi sınıfı sendikaları öncülüğünde ve işçi sınıfının politik öncü örgütü partimiz TKP'nin politik çalışmaları ile 1976 yılında, direnişlerden aldığı güçle 51 yıllık 1 Mayıs yasağını ortadan kaldırmıştır. 12 Eylül Darbesi ile gelen faşist diktatörlük sınıf hareketini geriletmiş ama işçi sınıfının direnişi geleneğini yok edememiştir. Evet, neo-liberal ekonomik politikalar sınıf savaşımına yeni boyutlar kazandırmış, geçici olarak geriletmiş, sınıfın yapısında önemli değişiklikler yaratmıştır. Ancak vahşi kapitalizmin uygulamalarına değil işçi sınıfı hiçbir can dayanamaz.

1978 1 Mayıs'ı sınıf mücadelesi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Türkiye'de Taksim 1 Mayıs Alanı'nda DİSK öncülüğünde merkezi olarak kutlanan 1 Mayıs aynı gün ilk defa Kuzey Kürdistan'da merkezi olarak Batman'da da kutlanmıştır. O dönemde henüz öneminin bilincine varılmamış olan bu gelişme bugün sınıf mücadelesinde belirleyici bir öneme sahiptir. Türkiye işçi sınıfı hareketi ile Kürt özgürlük hareketi arasında 70'li yıllarda kurulamayan köprü günümüzde kurulmuştur. Sınıf savaşımının her sahasında yürütülen birleşik mücadele barış, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm mücadelesinin teminatıdır. Bu iki temel gücün mücadelesi 70'li yıllarda işçi sınıfının direnişi ile elde edilen mücadele geleneği ve ruhu günü-

müzde Kürt özgürlük hareketinin Kuzey Kürdistan'da elde ettiği üstünlük ile birleştiğinde 70'li yıllarda ulaşılan hedeflerin çok daha ilerisine taşınmaya ve sonuç almaya müsaittir.

Bu nedenle işçi sınıfı ve tüm emekçiler üzerinde artan sömürüye, Kürt halkının ulusal demokratik haklarına karşı yürütülen imha savaşı ile bölgede hazırlanan yeni savaş ve işgal senaryolarına karşı

1 Mayıs İşçi Sınıfının Birlik-Mücadele-Dayanışma Günü'nde Türkiye ve Kuzey Kürdistan'ın tüm illerinde milyonlar olarak alanları dolduracağız. İstanbul'da uygulanan Taksim 1 Mayıs Alanı yasağını yerle bir edecek mücadeleyi yükselteceğiz. Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı ve Vali icazeti ile değil Taksim hakkımızı mücadele ile söke söke kazanacağız. Yasaklar ancak sınıf savaşımının gücü ile kırılır. Bu gücü birleşik devrimci sınıf mücadelesi ile elde edeceğiz. Tüm işçi ve emekçileri, sınıf bilinçli öncü işçileri, partimizin kadrolarını sendikaların, gençlik, kadın, oda ve dernek saflarında alanlara çağırıyoruz. Komünistlerin yeri işçilerin, emekçilerin, işsiz, emekli ve yoksul halklarımızın oluşturacakları kortejlerdir. Bu kortejlere tüm ilişkilerimizi ve çevremizi katarak sınıfın içinde sınıf ile birlikte haydi 1 Mayıs'a! ■

- Yaşasın 1 Mayıs!
- Biji 1 Gulan!
- Yaşasın Türk, Kürt ve tüm uluslardan işçilerin sınıf mücadelesi!
- Savaşa karşı Barış, Barış için Savaş!
- Yaşasın Proletarya Enternasyonalizmi!
- Yaşasın TKP!

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
1 Mayıs 2024

(www.turkiyekomunistpartisi.org sitesinden alınmıştır)

Faşizm Üzerine

□ Mehmet TOSUN

Geçmişte sosyalist sol cemahtaki faşizm üzerine değerlendirmeler bilimsel bakışla süreçlerin somut analizi üzerinden çok, belli kalıplara dayalı sloganlaşmış yaklaşımlarla ifade edilmesi yaygındı. Kapitalist değişimin belli duraklarında burjuva devletin alacağı özgün biçimleri göz ardı edebilen böylesi yaklaşımlar, kapitalist emperyalizmin sosyo-ekonomik ve siyasal koşullarında faşizmin klasik biçiminden farklılaşan, koşula uyan biçimler alacağı üzerinde durulmuyordu. Bu yaklaşım, kapitalist devletin muhalif güçleri baskıladığı koşulları biçimsel bir mantıkla faşizm olarak değerlendirme veya darbe dönemlerinde burjuva demokrasinin kırıntılarının arayışıyla demokrasi ve sosyalist güçlerin mücadele yöneliminde zaafı da besliyordu. “Sürekli”, “sömürge tipi” ve “tırmanıyor” vb. nitelermeleri üzerinden anti-faşist mücadeleyi örmeye çalışan yapılar, değişen koşulların sınıf mücadelesine uyan teorik zeminini oluşturma konularında yetersiz kalabiliyordu.

Günümüzde yüz yılı aşkın sürede Türkiye kapitalizmi birtakım süreçlerden geçerek değişime uğradı. Bu günün küresel yapısında Türkiye tekeli burjuvazisi kaçınılmaz olarak değişen sürecine uygun yönetme biçimleri arayacak, sınıfsal refleksi gereği siyasal gericiliği düşüştüğü krizlerden çıkış seçeneği olarak zorlayacaktı. Özellikle 12 Eylül’den sonraki analizler ve bugün AKP-MHP-Ergenekon bloğunun yönetme biçiminin ne olduğu konusunda sosyalist sol içinde farklı yaklaşımlar, sınıf mücadelesinin inşası açısından bu dönem üzerine materyalist ve gelişimin öğretisi diyalektik bilim ışığında ayrıntılı çalışmalara ihtiyaç duyuyor. Bizim burada bu ihtiyaca yönelik bir analizden çok, ayrı yerlerde duran ve hatta aynı blok içinde ortaklaşan yapıların farklı ve eski kalıpları aşamayan değerlendirmeleri devrimci mücadelede ortaklaşma ve yığın bağları yönünde sıkıntılar yaratabileceğini belirtmek içindir.

Faşizm kapitalist gelişimin hangi dönemine özgüdür?

Faşizmin ortaya çıkışı ve bir devlet biçimi olarak örgütlenmesi Birinci Dünya

Savaşı ve sonrasına denk gelmiştir. Kapitalizmde 1800’lü yılların sonunda ortaya çıkan tekelcilik süreci ve dünya savaşının tamamları arasında bu ekonomik ve siyasal aşamasını bilimsel temelde değerlendirme uzunca bir zamanı alacaktı. Burjuvazinin feodal aristokraziye ve kiliseye karşı verdiği mücadele, daha ileri bir toplum inşası devrimci dönüşümleri gerektiriyordu. Aristokrazi ve kiliseye karşı yürütülen savaş işçi sınıfı, toprağa bağlı köylülerin çıkarlarıyla örtüşmesi, toprak sorunu, ulusal meseleler vb. çözümü, değişik katmanların örgütlenme yönünde alanlar açması ve teknolojik gelişimi hızlandıran yönüyle burjuvaziye ilerici bir görev yüklemişti. Kapitalizmin demokrasiye tekabül eden bu aşaması tekelciliğin ortaya çıkışıyla gelişiminin önünde bir engel haline dönüşmüştü. Bu noktada tekelci aşamaya yükselen burjuvazi kendini var eden rekabetçi süreci yok etmeye yönelik tutumuyla, siyasal gericiliğin ana unsuru olarak yapılanmaya ihtiyaç duyacaktı.

Özü itibarıyla finans kapitalin en gerici kesimlerinin çıkarlarını garantileyen bir devlet modeli olarak yapılandırılan faşizm, değişen dünya koşullarında klasik uygulamalardan farklı olarak gücü oranında lokal bulabiliyordu. Neo-faşizm adıyla tanımlanan yeni süreç; kaynağını, asıl temelini reddeden ve ideolojisini mevcut düzenin radikal eleştirisi üzerinden kurgulayan bir döneme açılacaktı.

Bazı Avrupa ülkelerinde tekelci kapitalizmin faşizme yönelimi İtalya ve Almanya’nın yapısal sorunlarından kaynaklı maddi bir güce kavuşacaktı. Dünya savaşından yenilgi ile çıkan Almanya’da faşizm milliyetçilik üzerinden, İtalya’da ise eşitsiz gelişim ve derin yoksulluk üzerinden taban bulacak, faşist partiler seçimle iş başına gelme olanağını yaka-

layacaktı. Bu dönemde faşizmin karakteri konusunda yapılan değerlendirmeler önemli eksiklikler içeriyor, yanılgılar üzerinden ilerliyordu. Bir kesim, tekelci süreçte yaşam kalitesi düşen küçük burjuvazinin devleti kuşatan diktatörlüğü biçiminde tanımlarken, diğer bir kesim; seçkin bir liderin veya generallerin herhangi bir sınıfa dayanmayan otoriter iktidarı olarak tanımlıyordu.

Faşizmin bilimsel tanımlanması nasıl ortaya çıktı?

Daha 1916 yılında, kapitalizmin emperyalist aşamaya yükselişinin sınıfsal ve tarihsel gelişiminin analizini Lenin Emperyalizm eserinde net bir şekilde ortaya koydu. Finans oligarşinin ortaya çıkışıyla tekelci sürecin siyasal gericiliğe tekabül ettiğini ve emperyalizmi çürüten, can çekişen kapitalizm olarak tanımladı. Bu dönemde artık kazanılan demokratik hak ve özgürlükleri korumak ve ilerlemenin temel gücünün işçi sınıfı ve demokrasi güçlerinin görevi olduğu tespitini yaptı. Lenin’in emperyalizm üzerine tespitleri, 3. Enternasyonalin faşizm üzerine değerlendirmelerinin ana kaynağı oldu. Sınıfsal içeriği atlanarak yapılan değerlendirmeler, Komintern’in uzun kolektif çalışmaları sonucu faşizmin; “Finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist öğelerinin açık, terörcü diktatörlüğüdür. Tekelci sermaye için yığın tabanı oluşturmaya çalışır” tanımlanmasıyla komünistlerin ortak görüşü olarak bilimsel temele oturtuldu.

Faşizmin farklı ülkelerde farklı biçimlerde gelişebileceği, ama evrensel tanımında devlet yapılanmasının bir avuç tekelcinin, finans kapitalin en gerici unsurlarının çıkarlarına göre yapılacağı ortak yanıyla anlam kazanmasıdır. Kimi emperyalist ülkelerin faşizme yönelmesinin temel nedeni demokratik devletin kazanımlarını koruyacak ve demokrasiyi geliştirecek yığınların güç dengeleriyle ilgilidir. Özüde sınıflı toplumların diktatörlük olduğu ve bu süreçlerin totaliter bir yapıya dönüşecek yönelim karşısında demokrasi güçlerinin durumu o ülkenin siyasal şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur. İtalya, Almanya vb. ülkelerde faşizm kurumsallaşırken, İngiltere gibi kimi ülkelerde finans kapitalin bazı ham-

lelerine rağmen alan bulamamasının nedeni budur.

Faşizmin yıkılışı, Dünya halklarının gözünde bir insanlık düşmanı olarak mahkûm edilmesi.

İki Dünya Savaşı arasında faşizmin bazı ülkelerde kurumsallaşması temel olarak üç ayak üzerine yapılanarak gerçekleşti. Finans kapitalin siyasal yaşama tümüyle hâkim olduğu ve yönlendirdiği totaliter ayak, ikincisi yığınların hassas noktaları üzerinden eklektik bir ideoloji, üçüncüsü ise kitle desteği. Diğer ülkelerle kıyaslandığında Almanya ve İtalya finans kapitali, yığınları istedik tarafa sevk edecek bir parti ve kurumlar yaratabileseydi. Tek kişi üzerinden yönlendirilen, kararların tartışarak alınmadığı, inanmış dar bir kadronun liderine kayıtsız itaati üzerinden yapılanan, parti bile olmayan bu örgütlenmeler klasik faşizmin temel ayırıcı noktalarıydı.

İkinci Dünya Savaşı’nın öngünlerinde finans kapitalin en gerici kesiminin hakim olduğu ülkeler ile, burjuva demokratik yönelimin hakim olduğu diğer emperyalist ülkeler arasında dünya pazarının yeniden paylaşımı vs. konularında karşıt bir durum gözükse de, Sovyetler Birliği’ne ve Komünizme karşı tutumlarında ortak bir yaklaşımın olması garip değildi. Özellikle sınıf uzlaşması üzerinden yaşamın her alanını örgütlemeye çalışan faşizm, bütün kapitalist ülkelere örnek olacak bir model olarak benimsendi. Alman faşizminin Sovyetler Birliği’ne saldırısı sinsi bir şekilde bütün emperyalist ülkeler tarafından desteklenirken, faşizmin Avrupa ve dünya pazarlarına hâkim olacağı kaygısıyla temkinli bir politika öne çıkmıştı. Sovyet rejiminin yıkılışı beklentisiyle savaş dışı kalan bazı emperyalist ülkeler, Alman faşizminin geriletilmesi ve yenilgisinin kesinleştiği bir durumda savaşa aktif müdahalesi komünizme karşı tavrın göstergesiydi.

Sonuçta faşizm Sovyet halkının, uluslararası işçi sınıfının ve demokrasi güçlerinin ısrarlı ve fedakâr çabalarıyla yenildi. Artık dünyada Sosyalist Ülkeler Topluluğu’nun ve bu yönde ilerleyen halkların etkin bir şekilde görünür olduğu

yeni bir süreç başladı. Faşizm iki Dünya Savaşı arasında olduğu biçimiyle tarih sahnesinden silindi ve dünyada bütün halkların az veya çok hissettiği bir demokrasi sürecinin yolu açıldı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası faşizm

Sosyalist Sistemin dünyada bir blok olarak ortaya çıkması, kapitalist ülkelerde işçi sınıfının ve bağımlı ülkelerin anti-emperyalist kavgasının büyümesi yönünde önemli olanaklar yarattı. Sosyalist Sistemin gelişimi, teknolojik yenilenme ve refah düzeyindeki olumlu gelişmeler vb. yanında, kapitalist ülke işçi sınıfını sosyalizm mücadelesi ile bağımsızlık mücadelesi veren halkların kapitalist sistemden kopma riski karşısında emperyalist tekeli sermayeyi bu süreçte uygun tutum almaya zorladı.

Birçok bölgede yerel savaşlar çıkartıp işgal girişimiyle birlikte, kapitalist blok ülkelerinde sosyalizmle rekabetin dayattığı refah toplumu aldatmacasıyla sınıf mücadelesinin ve bağımsızlık kavgasının önünü kesmeye yönelik göz boyama yöntemini denedi. Oluşan yeni dünya konjonktüründe, kriz ve sınıf savaşımının yükseldiği dönemlerde finans kapitalin faşizme klasik biçimde başvurma olanağı kalmamıştı. Artık faşizme yönelim daha çok, sık krize düşen kapitalist ülkelerde yeni tipten bir biçim alacaktı.

Özü itibarıyla finans kapitalin en gerici kesimlerinin çıkarlarını garantileyen bir devlet modeli olarak yapılandırılan faşizm, değişen dünya koşullarında klasik uygulamalardan farklı olarak gücü oranında lokal bulabiliyordu. Neo-faşizm adıyla tanımlanan yeni süreç; kaynağını, asıl temelini reddeden ve ideolojisini mevcut düzenin radikal eleştirisi üzerinden kurgulayan bir döneme açılacaktı.

Kapitalist ülkelerin bütününde kriz dönemlerinde denenilen, ama genellikle demokratik geleneklerin köklü olmadığı kimi ülkelerde faşizm; asker, polis ve sivil paralı güçlerin devleti kuşatması üzerinden bir avuç tekeli sermayenin en gerici kesiminin çıkarlarını gözetilen biçimde yapılandırma yönüne girmiştir. Kitle desteğini yekpare bir parti üzerinden oluşturma yerine, sistem içinde yapılandırılmış parti ve kurumları etkisizleştirerek, beka ve ulusun kutsal çıkarları üzerinden ayrılaştırma yolunu seçecektir.

Kırılğan bir taban üzerinde oluşan bu tür faşist ülkelerde, devrimci demokrasi güçlerinin olanakları da artar. Yığınları yalan ve şantaj üzerinden konsolide eden

rejim, bu durumu sürdürülebilir duruma dönüştürmek için daha çok baskı, tehdit ve teröre ihtiyaç duyacaktır. Artık klasik bir faşist model yerine gerici geleneksel değerler yanında, burjuva demokratik söylemleri de kullanan, finans kapitalin en gerici kesiminin çıkarlarını garantileyen bir devlet örgütlenmesiyle, bıçak sırtı bir model olarak lokal bulabileceği biçiminde tanımlamak sanıyorum yanlış olmaz günümüz faşizmini.

Ülkemizde faşizmin yükselişi ve devlet biçimi olarak örgütlenmesi

Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana ülkemiz kurumsal bir demokratik yönetim biçiminden uzak oldu. Bunun nedeni Kemalist burjuva devriminin özgün sınırlarıydı. Merkez kapitalist ülkeler feodalizmi tasfiye sürecinde bir takım demokratik görevleri çözerken, Türkiye’de demokratik bir mücadele sürecinden geçmeden ve dışsal etkenlerinde rol oynadığı biçimde geç oluşan burjuvazi, geri üretim ilişkilerinin egemen anlayışıyla uzlaşma yoluna girdi ve o kalıntıları yeni sistemin içine taşıdı. Burjuvazinin Türkiye gibi ülkelere özgü bu gelişimi ve gericiliğin tutunduğu yapılar sistemin demokratikleşmesinin önünü kesti.

Kapitalist ülkelerde faşizm kaçınılmaz bir süreç değildir. Bu gün finans kapitalin egemen olduğu, ama faşist olmayan ülkeler var. Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana ülkemiz kurumsal bir demokratik yönetim biçiminden uzak oldu. Faşizm olarak adlandıramayacağımız bu otoriter yönetim süreci, demokratik gelişime genel olarak kapalı, ama gericiliğin hamlelerine açık bir şekilde ilerledi. Altmışlı ve yetmişli yıllarda devrimci demokrat güçlerin mücadelesi sonucu açılan nispi demokratik ortam kalıcı bir süreçte evrilemedi. Ülke burjuvazisinin gelişim evrelerinin dayattığı yeni biçimleri yaşama geçirmek, totaliter bir yönetim biçimiyle mümkün olabiliyordu. 12 Eylül faşizminin, demokrasi güçlerini ezmek ve tekeli burjuvazinin yeni bir sürecinin dönemi olarak askeri bir darbe ile temelleri atıldı.

12 Eylül darbesiyle başlayan, nispi burjuva demokrasininin kırıntılarını ortadan kaldırmaya yönelik bu yönetim sürecinin karakteri uzun yıllar devrimci yapılar içinde tartışma konusu oldu. Bir yanda kaba bir faşizm algısıyla kestirme tespitler yapılırken, öte yanda darbe içinde ve sürecindeki oluşan rejimde burjuva demokratik kırıntılar arandı. Buradaki temel yanlış dünya toplum durumunda oluşan koşullara uyan biçimde faşizmin

lokal bulacağını görememektir. Mussolini ve Hitler faşizminin totaliter, yığın bağları ve ideoloji üçlü ayağı üzerinden yapılanan faşist devlet biçiminin insanlık tarihinde açtığı yara unutulmadı ve yeni faşist devlet, kendi tarihini reddiye ve kiriz içinde debelenen kapitalist devleti radikal dönüşürme iddiasıyla seçim dışı (darbe) yöntemlerle devleti bir avuç tekeli sermayenin mutlak çıkarları yönünde yapılandırdı.

Bugün faşizm yükselerek devam ediyor. Bu süreç, öncesinin hazırladığı temel üzerinden daha karmaşık, belli bir kesimi faşizm lehine daha da kemikleştirerek özgün bir şekilde sürüyor. Burada şunu belirtmek gerekiyor; Geçmişte 141-142. maddeler kaldırılarak komünist örgütlenmenin yolu açılmadı. Aksine terörle mücadele, ülke sınırlarını ifşa etme vb. düzenlemelerle komünist olmanın bedeli daha da ağırlaştırıldı.

12 Eylül darbesi ilk önce emeğin ekonomik, demokratik, örgütlenme alanındaki bütün kazanımlarını geri aldı. Direnç gösterebilecek bütün yapıları dağıttı, işkenceden geçirdi, hapsetti. Finans kapitalin çıkarlarını garantileyen yasal önlemleri aldı. Burjuva demokratik alanlar paralize edildi. Alınan bütün bu önlemlere rağmen 12 Mart deneyiminden çıkarılan dersle, rejimin çözülmesini engelleyecek uygulamalara girişildi. 12 Eylül faşizminin kitle bağları ihtiyacıyla yığınları rejime konsolide edecek bu önlemlerin başında klasik faşizmi terse çevirerek, darbe ile gelişini sembolik bir seçimle meşruluk kazandırmaya çalıştı. Devlet organlarının bütün alanları faşistleştirilirken, parlamento ve seçim taktiği de Faşist cuntanın mutlak denetimiyle tezgâhlandı. Bunun için üç kulvar açıldı: Ekonomi, güvenlik ve sosyal adalet. Aslında bu hamle yekpare olmayan ülke siyasetini faşizme entegre etme taktiği idi. Ekonomi bölümüne ANAP, sosyal adalet bölümüne HP, güvenlik bölümüne de generallerin partisi MDP yerleştirildi. Seçim sonuçları rejimi onaylamayan biçimde sonuçlandı. Ama faşizmi çözecek toplumsal tepki oluşamadı.

Devletin finans kapitalin en gerici ve terörcü kesimlerine hizmet eden noktadan

yapılandırılması ve burjuva demokratik görüşünde gündeme getirilen yaklaşımlar faşist devleti daha da güçlendirme yolunda işlev gördü. İşçi sınıfının örgütlenmesi yeni yasal düzenlemelerle önemli ölçüde önü kesildi. 80’li yılların ortalarından sonra işçi sınıfının bazı sektörlerde grev ve direnişi, özelleştirilme, kamu alanının sermayeye açılması sürecindeki kıpırdanış, yığınları kapsayacak şekilde faşizme karşı yaygın bir toplumsal tepkiye dönüşemedi. Faşizm mutlak bir şekilde kendi partisi üzerinden yığın desteğini sağlayamasa da, burjuva yapıları finans kapitalin denetiminden çıkamayacak şekilde örgütlenmesini sağladı, sembolik bir parlamento ve seçim üzerinden düzene uyumlu bir hale getirdi ve iki binli yıllara böyle gelindi.

Bugün faşizm yükselerek devam ediyor. Bu süreç, öncesinin hazırladığı temel üzerinden daha karmaşık, belli bir kesimi faşizm lehine daha da kemikleştirerek özgün bir şekilde sürüyor. Burada şunu belirtmek gerekiyor; Geçmişte 141-142. maddeler kaldırılarak komünist örgütlenmenin yolu açılmadı. Aksine terörle mücadele, ülke sınırlarını ifşa etme vb. düzenlemelerle komünist olmanın bedeli daha da ağırlaştırıldı. 12 Eylül’den bu yana onlarca katliam, faili meçhul cinayet işlendi, devrimci demokrat, yurtsever katledildi. Yerel bir savaştaki kayıplardan bile fazla olan bu ölümler, ülke finans kapitalin terörcü yüzünü gösteren çetelesidir. Faşizm olarak nitelendirdiğimiz bu sistem içinde sosyalist ve komünist adıyla yasallığını sürdüren yapıların varlığı tezimize ters bir yaklaşım değildir. Aksine Faşizme karşı tehlike haline dönüşemeyecek, ideolojik deformasyonu derinleşmiş, gelişiminin ve toplumsal katmanlarla buluşmasının önü kesilen kimi örgütlenmelerin oluşu, küreselleşen dünyada finans kapitalin en gerici, en şovenist, en terörist unsurlarının denetim alanında kaldıkça, anti demokratizm ve bir kaos görünümünü perdeledikçe sistemin yararına işleyebileceğidir.

Bu süreci ve Reel Sosyalizmin bir karşı devrimle yıkılmasından sonraki kapitalist-emperyalizmin siyasi yönelimini ve faşizm tercihini başka yazıların konusu yapacağımızı belirterek, ideolojik ve politik alanda deforme edilmiş, içinde yaşanan rejimi aşmaya yönelik örgütlenme, pratik ve teorik donanımı içselleştirilmeden çıkış yolu üretmek zor olacağını vurgulamak isteriz. 80’li yılların ortalarından beri mücadelesini daha da görünür kılan Kürt özgürlük hareketi ve bileşenlerine bu noktadan bakmayı denemek gerekiyor. ■

Parti mi, Meclis mi? ⁽¹⁾

□ Av. İsmail DUYGULU

Halkların Demokratik Kongresi (HDK) bir meclis tarzında, bütün ülkenin yerellerine yayılarak desantralize bir tarzda örgütlenmeyi öneriyor, böyle bir örgütlenmenin ortak seçim partisi olarak da, bütün bileşenleri yansıtan bir parti modelinin başarılı olabileceğini öngörüyor. Ki başlangıçtaki niyet de, uygulama da böyleydi. “Üçüncü yol politikası”nın esasını bu argüman oluşturuyor.

“Demokratik Toplum Hareketi” olarak da adlandırılan bu hareketin, can damarı ve merkezi HDK’yı pasifize ederek, arabayı, atın önüne koyarak yol almaya kalkınca daralan siyaset, Anayasa Mahkemesi önünde derdest durumda bulunan kapatma davasının da baskısı ile Yeşil Sol Parti ve bugün de Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM PARTİ) evriminde, başlı başına organik bir parti olma süreci devam ettiği için, oy kaybı önlenemedi.

Ortada HDK varken, esas olan HDK iken, her şeye kendisi karar veren organik bir parti oluşumu, hareketin zayıflamasına yol açtı.

Yıllara göre oy dağılımına bakacak olursak;

Milletvekili seçimleri:

Seçim	Oy oranı	Oy	Vek. Say.	Parti
1991	% 3,09	753.806	18	Halkın Emek Partisi (SHP listesinden katılmışlardır)
1995	%4,17	1.171.623	0	HADEP
1999	%4,75	1.482.196	0	HADEP
2002	%6,21	1.960.660	0	DEHAP
2007	%3,80	1.334.518	22	DTP (Bin Umud Adayları)
2011	%5,67	2.435.133	35	BDP (Emek, Demokrasi ve Özgürlük Bloku)
Haziran 2015	%13,12	6.058.489	80	HDP
Kasım 2015	%10,76	5.148.085	59	HDP
2018	%11,7	5.867.302	67	HDP
2023	%8,82	4.803.774	61	YEŞİL SOL PARTİ

Kaynak ⁽²⁾

2015 Haziran seçimlerinde alınan oy oranına göre, yaratılan ve yaratılması beklenen sinerjiye göre ana muhalefet partisi haline gelmesi gereken hareket,

ne oldu da bu duruma düşürüldü? Bunun nedenleri tartışılmalıdır.

Bu değerlendirmeler yapılırken, meclis ve parti çalışmalarına yargı ve devletin çeşitli birimlerince uygulanan devlet terörü ve baskı, on binden fazla kadronun, deneyimli vekil ve yöneticilerin tutsak edilmesi ile 2015 Haziran seçimi sonrasında Ceylanpınar kumpası bahanesiyle sonlandırılan “Barış süreci” ve bu süreçten sonra yaşananların etkisi göz ardı edilemez.

Düşüncenin politik olarak beslediği asıl kaynak HDK iken, bütün bileşenler kendisini bu mecliste ifade ederken, burada alınan kararların uygulandığı siyasi araç da parti iken; HDK meclis ilişkileri göz ardı edilerek, ardıllaştırılarak, olsa da olur, olmasa da olur denilerek, atın arabası olan partinin öne çıkarıldığı bir siyaset tarzı, düşüncenin bütününe zarar vermektedir.

Zaman içinde at olarak HDK, araba olarak parti yer değiştirdi ve parti atın önüne geçti. Zamanla at da araba da parti olunca işler iyice karışmaya başladı ve hareketin önu tıkanı.

İşte Mayıs 2023 genel seçimleri ile 31 Mart yerel seçimleri gerçekleşti ve alınan oylar açığa çıktı. DEM PARTİ’nin

aldığı oylarda ciddi bir gerileme olmasına rağmen, parti yöneticileri, “Halkımız kazandı!” tarzındaki açıklamalarıyla günü kurtarma gayreti içindeler.

Dost acı söyler. Acıyı bal eylemez ise-

Yerel seçimler:

Seçim	Parti	İl genel meclisi oy sayısı	İl genel meclisi oy oranı	Belediye Bşk. sayısı
1999	HADEP	1.094.761	%3,48	39
2004	HADEP (SHP list. katılmışlardır)	—	—	54
2009	DTP	2.365.600	%5,76	99
2014	BDP + HDP	2.027.782+901.945	%4,51 + %2,01	103
2019	HDP	1.969.622	%4,24	99
2024	DEM PARTİ	2.625.588	5.7%	75

Cumhurbaşkanlığı seçimleri:

Seçim	Aday	Oy oranı	Oy
2014	Selahattin Demirtaş	%9,76	3.958.048
2018	Selahattin Demirtaş	%8,40	4.205.794

niz, önünüzü göremezsiniz. Birilerinin bu gidişata “dur” demesi, yeniden bozulup, yeniden dizilim yapılması gerekir.

Yapılan parti toplantılarının dışarıya yansıyan kısımlarında, “Yeniden örgütleneceğiz, yeniden genişleyeceğiz!” denildiğine göre; nereden, nasıl, ne şekilde örgütlenilip, genişlenilecek, bu soruların yanıtının verilmesi gerekir. DEM PARTİ, diğer siyasi partilerden kendisini sadece isim olarak değil, örgütlenme tarzı olarak, hizmet anlayışı olarak, yerellerden belediye meclis üyeliği, belediye başkanlığı, parlamentoda halkını temsil eden milletvekilleri olarak farklılıklarını ortaya koyabilmelidir. Bize ansiklopedik bilgi gerekmiyor. Artık bu bilgileri internet sisteminde yer alan arama motorlarından, kitaplardan arayıp bulabiliyoruz.

Bize ruh, samimiyet ve tarz gerekiyor.

Ne demek istediğimi, **Sırrı Süreyya ÖNDER** bir söyleşisinde, “Büfe yeri kovalayan bir ‘dingil’, gelip bana demokrasi dersi verecek öyle mi?... Bizim büfe yeri ile ilgilenen vaktimiz yok!” diyor ve mealen “Bizim siyasetimizin gerisinde mezarlık, işkence, hapis var.” diye açıklıyor. İşte “Demokratik Türkiye Hareketi”nin katılımcılarının ikinci ikametgahları cezaevleri, işkencehane ve mezarlıklardır. Bunun sorumluluğu ile

hareket etmek gerekiyor.

Buna dair isabetli tartışmalar yapabilmemiz için, “Renkler ve Pencere” tartışma grubu”nda parti

tüzük ve programlarını ele alıyor, okuyor, birlikte üzerine konuşuyor, tartışıyor ve öğreniyoruz. İşte geçtiğimiz bir pazar-tesi söyleşi ve tartışmamızın konusu, HDK Tüzüğü ve DEM PARTİ Tüzüğü üzerineydi. Kimimiz dedi ki, “HDK ve DEM PARTİ Tüzüğünü tartışmak bize mi kaldı?”, kimileri HDK ya da DEM PARTİ’nin “Demokratik Halk İktidarı” söylemi üzerine tartıştı. Ama neticede doğrudan demokrasi tezinin HDK ya da DEM PARTİ’de gereğince öne çıkarılmadığı, söylemde olanın pratik hayata yansımadağı, DEM PARTİ’ye oy verenlerin dahi elle tutulur bir meclis oluşumu içinde yer almadığı anlaşıldı. Demek ki, söylemde olan doğrudan demokrasi olmadığı gibi, meclis oluşumlarının da bulunmadığı ortada.

Yaşanılabilir bir Türkiye için

Programatik olarak, “halklara ve ezilenlere yöneltilmiş tüm baskı ve haksızlıkları ortadan kaldırmak, barış içinde ve insanca yaşayabileceğimiz bir Türkiye’yi kurmak üzere bir araya gelen” HDK, “tüm ezilenlerin ve sömürülenlerin; dışlanan ve yok sayılan bütün halkların ve inanç topluluklarının, kadınların, işçilerin, emekçilerin, köylülerin, gençlerin, işsizlerin, emekçilerin, yaşlıların,

engellilerin, LGBTİ+ 'ların, göçmenlerin, yaşam alanları tahrip edilenlerin; aydın, yazar, sanatçı ve bilim insanları ile bütün bu kesimlerle mücadele yürüten güçlerin her türden baskı, sömürü ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak üzere bir araya geldiği ortak bir dayanışma ve mücadele zemini. "Yaşanabilir bir Türkiye!" için mücadele zemini yaratmanın yolu, işte bu perspektifle, tüm yurda meclisleri yaymak, meclislere doğrudan katılma imkanı bulan yurttaşların iradesini ortaya çıkarmak, seçimden seçime değil, her gün için buna imkan yaratmak gerekiyor.

Böyle bir zemin, Türkiye ve yurt dışında bulunan muhalifleri, kendi farklılıkları ile birlikte bir araya getirmenin zemini. Bu zeminin harcı, "Farklılıkları zenginlik olarak görmek, ortak mücadele ve dayanışma ruhu"na dayanmaktadır.

HDK mevcut sisteme karşı, halklardan, ezilenlerden, ötekileştirilen ve yok sayılanlardan, doğadan, emekten, özgürlükten, eşitlikten, barış ve adaletten yana, enternasyonal dayanışma içinde demokratik bir toplum ve insanca bir yaşam yaratma bilinciyle hareket ederek, "anadilde eğitim hakkı, kimlik ve kültürlerin korunup geliştirilmesi, düşünce, ifade, vicdan ve ibadet özgürlüklerinin eşit yurttaşlık hakları temelinde tanınması, çalışanların onurlu, adil, güvenceli, güvenli ve sağlıklı çalışma koşullarına ve sosyal güvenliğe sahip olması, siyaset yapma, siyasal ve sendikal örgütlenme özgürlüğü önündeki tüm yasal ve fiili engelleri kaldırılması, şiddetin ortadan kaldırılması, tekçi, milliyetçi, ayrımcı, cinsiyetçi eğitim sistemi yerine, herkese parasız, eşit, demokratik, bilimsel ve anadilde eğitim hakkının sağlanması, çocukların üstün yararının korunması, farklı cins ya da cinsel yönelim içinde olanların şiddet, dışlanma, ayrımcılık, nefret suçu ve söylemlerine karşı korunması, engellilerin kamusal ve toplumsal yaşama eşit koşullarda katılım sağlanması, Kürt sorununda kalıcı bir barışın sağlanması ve Kürt halkının tüm sorunlarının demokratik çözüme kavuşturulması, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, özgür ve demokratik birlikteliği ilkesi çerçevesinde, demokratik özerklik de dahil olmak üzere halkların ihtiyaç duyduğu çeşitli yönetim biçimlerinin hayata geçirilmesi, militarizme ve siyasi iktidarların bu doğrultudaki politikalarına karşı, barış ve halkların kardeşliği temelinde politikaların geliştirilmesi, vicdani ret hakkının tanınması, kapitalizmin doğayı, doğal varlıkları ve yaşamı

metalaştırarak sömürmesine, yaşam alanlarını yok etmesine karşı, doğanın, insanın, hayvanların ve tüm canlıların yaşam haklarının güvence altına alınması için mücadele yürütmeyi amaçlar."

Amaca ulaşmak için HDK, "Türk-İslam sentezci" veya "ulusalci" eksenin dışında, "üçüncü bir yol" olarak "demokratik siyaset" perspektifinde, merkezi vesayeti ortadan kaldırarak, "ezilenlerin ve halkların -özerk- komünal demokratik yaşamını egemen kılma" çabası içindedir. Demokrasinin kazanılması, ezilenlerin siyasetin öznesi haline gelmesinin temel aracı meclisler olarak, mahalle, ilçe-il ve Bölge Halk Meclisleri gibi örgütlenmelerden geçmektedir. Ancak HDK henüz, "temsili demokrasi" yerine "doğrudan demokrasi"yi nasıl hayata geçirebileceğini, "halk temsiliyetini sınırlayan parlamento bileşimi" yerine nasıl bir bileşim öngördüğünü henüz ortaya koyabilmiş ve hayata geçirebilmiş değil.

HDK işleyiş ilkelerini, "tüm demokratik muhalefet güçlerinin özgül mücadele alanlarını ortak mücadele alanı", "Devletten, sermayeden, hükümetlerden ve onların kurumlarından bağımsız", "Halkların kendi gelecekları ile ilgili her konuda demokratik temelli hak taleplerini ve kararlarının esas alınması", "bileşenlerin, ifade, düşünce ve inanç özgürlüğünün tanınması", "demokratik, katılımcı ve şeffaf bir işleyişin benimsenmesi", "bileşenlerin, kurumsal ve bireysel kimliklerini koruyarak katılabilmeleri", "insanlığa, halka, doğaya ve ortak iradeye karşı sorumluluk taşınması", "karar alma süreçlerinde azınlık görüşlerin ifade haklarının korunması", "kadınlar lehine en az eşit temsil ile gençler ve bireylerin temsiliyetinin güvence altına alınıp uygulanması", "her yönüyle ayrımcılığa, ötekileştirmeye, engelliler ile yaşlılara temsiliyetin gözetilip güvence altına alınması" şeklinde ifadelendiriyor, doğrudan, katılımcı, birey özgürlüğünü esas alan demokratik ilişkiler öneriliyor.

DEM PARTİ Tüzüğü

Henüz kamuoyu ile paylaşılmış bir programına rastlamadığımız Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM PARTİ) tüzüğünde kendisini, "... yeni bir yaşam ve gelecek için, demokratik, özgürlükçü, eşitlikçi, adil, ekolojik, toplumsal cinsiyet eşitlikçi ve dayanışmacı bir toplumun kurulması yolunda, çoğulcu, katılımcı ve müzakereci bir mücadele anlayışıyla politik sorumluluk üstlenen; evrensel insan haklarını hiçbir ayrımcılığa yer vermeyecek şekilde savunan, doğanın ve tüm canlıların haklarını gözetilen, militarizme karşı mücadele eden, emekten ve toplumsal adaletten yana, ekolojist, barışçı ve demokratik bir siyasi parti" olarak tanımlıyor ve bu amaçlar doğrultusunda mücadele yürüten güçlerle, yaşanabilir bir Türkiye'de insan onuruna yaraşır bir yaşam için, "demokratik bir halk iktidarı"ni hedefliyor. Ama biz bundan şunu anlıyoruz. DEM PARTİ, HDK'ya "şirk (ortaklık) koşmuyor", doğrudan kendi kendisini belirleyen bir irade ortaya koyuyor. İşte bu yorum ve yaklaşım, HDK iradesini ber taraf ediyor ve yerine parti iradesi geçiyor.

HDK'nın temel amacını amaç edinen, her türden baskı, sömürü ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak ve insan onuruna yaraşır bir yaşam kurmak için bir araya gelen mücadele güçlerinin partisi olan DEM PARTİ, evrensel insan haklarını hiçbir ayrımcılığa yer vermeyecek şekilde savunan, doğanın ve tüm canlıların haklarını gözetilen, militarizme karşı mücadele eden, emekten ve toplumsal adaletten yana, ekolojist, barışçı ve demokratik bir siyasi parti olduğunu öne sürüyor. Ama bu iradenin, kendi iradesi olduğu intibasını yaratıyor. Oysa DEM PARTİ böyle bir iradeyi kendi kendisine oluşturamaz. İradenin kaynağı HDK ve onun meclisleri olmalıdır.

DEM PARTİ, "İnsanın, emeğin ve doğanın sömürülmediği ve tüm insanların onurlu, özgür, eşit ve demokratik bir yaşam kurabilecekleri bir toplumsal düzen ve yaşanabilir bir dünya", "Kürt sorunu, Alevi sorunu ve tüm etnik, dini ve kültürel kimlik sorunlarının barış içinde, diyalog ve müzakere yoluyla, eşit yurttaşlık ve kolektif hak temelinde, kalıcı ve onurlu çözümü", "emeğe, anadile, kimliğe, kültüre, inanca ve ekosisteme sahip çıkarak, hayatın her alanındaki şiddetin ortadan kaldırıldığı, barış içinde bir dünya", "İnsan yaşamıyla ilgili kararlara her düzeyde katılımı mümkün kılan, kuvvetler ayrılığının merkezden yerele doğru genişletildiği, yerel yönetimlere yetki ve kaynak devrinin güvence altına alındığı, güçlü yerel demokrasi zemini üzerinde, doğrudan demokrasi ideali ile yerel politikanın ve her düzeyde belirleyici olduğu, yerelden ve yerinden yönetim anlayışına dayanan katılımcı ve müzakereci bir demokrasi", "Erkek egemenliğini reddeder, her alanda ve düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği"ni öngörüyor.

DEM PARTİ, "İnsanın, emeğin ve doğanın sömürülmediği ve tüm insanların onurlu, özgür, eşit ve demokratik bir yaşam kurabilecekleri bir toplumsal düzen ve yaşanabilir bir dünya", "Kürt sorunu, Alevi sorunu ve tüm etnik, dini ve kültürel kimlik sorunlarının barış içinde, diyalog ve müzakere yoluyla, eşit yurttaşlık ve kolektif hak temelinde, kalıcı ve onurlu çözümü", "emeğe, anadile, kimliğe, kültüre, inanca ve ekosisteme sahip çıkarak, hayatın her alanındaki şiddetin ortadan kaldırıldığı, barış içinde bir dünya", "İnsan yaşamıyla ilgili kararlara her düzeyde katılımı mümkün kılan, kuvvetler ayrılığının merkezden yerele doğru genişletildiği, yerel yönetimlere yetki ve kaynak devrinin güvence altına alındığı, güçlü yerel demokrasi zemini üzerinde, doğrudan demokrasi ideali ile yerel politikanın ve her düzeyde belirleyici olduğu, yerelden ve yerinden yönetim anlayışına dayanan katılımcı ve müzakereci bir demokrasi", "Erkek egemenliğini reddeder, her alanda ve düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği"ni öngörüyor.

DEM PARTİ amaçlarının, HDK

amaçları ile birebir örtüşen amaçlar olarak yansısı da, işin esası da zaten böyle olmak durumunda olsa da, HDK'nın ürettiği bir parti modeli olarak yansısı gerekse de, gücünü, politik iradesini HDK'dan alması gerekse de, Türkiye siyasetinde uygulanan kendine özgü bu siyaset ve örgütlenme modeline sadakat gösterilmemektedir.

DEM PARTİ'nin niteliği ve işleyişine dair, özetle; "Çoğulculuk ve çeşitliliğin zenginlik sayılması; demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü, etnik kimlik, kültür, anadili, inanç, cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim farklılıklarının eşitliğine dayalı başka bir dünyanın mümkün olduğu yeni bir toplumsal yaşam mücadelesinde, farklı görüş ve siyasi geleneklerin mücadelesini ortaklaştırmanın öne çıkarılması; eşitlik, özgürlük, demokrasi, özgürlükçü laiklik, adalet, barış ve dayanışma gibi evrensel değerlerle, dünyayı değiştirme, demokrasiyi geliştirme, barış içinde eşit ve özgür yaşama dair toplumsal mücadelelere sahip çıkılması; iç işleyişte demokrasinin esas alınması; ilke ve politikaları benimseyen her yurttaşın katılımına açık olunması; şiddete, savaşa, militarizme ve devlet şiddetine; erkeklerin kadınlara, insanın diğer canlılara yönelik şiddetine ve toplumsal hayata sinmiş şiddete karşı barışın savunulması; insanın doğanın bir parçası olarak kabul edilmesi, hümanizmanın ötesinde ekolojik bir perspektif önerilmesi, doğayla uyumlu bir yaşam ve gelecek hedeflenmesi; iklim, katılım, iktisadi ve tanınma adaletini kapsayan toplumsal adalet ilkesinin başat bir ilke olarak kabul edilmesi; demokrasi ve insan hakları perspektifli, eşitlikçi, adil ve özgün bir engellilik politikası güdülmesi; çocuğun üstün yararının her alanda gözetilmesi; göçmen ve mülteciler için eşit, sosyal ve siyasal haklar talebi temelinde, ırkçı ve ayrımcı politikalara karşı mücadele edilmesi" yer alıyor.

DEM PARTİ, "doğrudan, katılımcı demokratik siyaset tarzı"ni önerip uygulamanın yanı sıra, -egemenlerin bel altı siyaset tarzları ile öncülleri gibi kriminalize edilmek istense ve sürekli bir kumpas hali ile muhatap kılınsa da tarih, esas iktidar olanların iktidarlarını sürdürülebilmek amacıyla şiddete, savaşa tamah ettiklerini, bir muhalefet cephesi olarak DEM PARTİ ve öncüllerinin ise egemen iktidarların aksine- "şiddetsizliği ve barışı savundğunu" teslim etmek gerekir.

 Devamı 9. Sayfada

1 Mayıs 2024 Notları

Halit ERDEM

1 Mayıs, işçi ve emekçilerin “birlik, mücadele, dayanışma” şiarıyla bir araya geldiği, taleplerini yüksek sesle dile getirdiği bir mücadele ve anma günüdür. 1886’da Amerika’da yükselen sekiz saatlik çalışma günü mücadelesi, sermaye patronlarının ve devlet güçlerinin saldırılarıyla bastırılmak istendi. Ağır bedellerin ödendiği, yüzlerce işçinin öldürüldüğü, dört işçi liderinin idam edildiği bu günlerin anısına dünya emek örgütü İkinci Enternasyonal 1889’da bu günün her yıl anılması ve mücadele günü olarak belirlenmesi kararını aldı. O günden beri dünyanın her yerinde işçiler birlik içinde en önemli taleplerini ortaya koymak ve bu hedefler uğrunda mücadele etmek üzere 1 Mayıs’ı gelenek haline getirdiler. Bugün dünyanın pek çok ülkesinde artık sekiz saatlik işgünü mücadelesi kazanılmış, daha ileri hedefler ortaya konulmuştur.

Türkiye’de 1 Mayıs

1 Mayıs sadece ekonomik kazanımlar; işçi sınıfının daha fazla ücret ve daha iyi çalışma şartları mücadelesi değil aynı zamanda siyasal hedefler içinde mücadeledir. Çünkü ekonomik haklar ancak sermayenin devletin baskılarının geriletildiği, demokratik hakların özgürce kullanıldığı ortamlarda kazanılmıştır. Bugün de işçi sınıfının, emekçi halkların, milli gelirden hak ettiği payı alamadığı, emekçinin sofrasından, rızkımdan kesilen vergilerin, zenginliklerin talancı sermayeye peşkeş çekildiği, devletin koruduğu, kayırdığı zalim bir soygun düzenini yaşıyoruz. 1 Mayıs bu gidişata dur demenin günüdür. Olmalıdır. Bu mesele üzerinde daha çok durmalıyız. Bunun için yine tarihe başvurmak yol göstericidir.

Türkiye işçi sınıfı Meşrutiyet devrimi ile bu mücadeleye katıldı; hak grevleri ile yola çıktı. Yüzlerce işlikte, şantiyelerde, demiryolu inşaatlarında, hizmet sektöründe grev yapıldı. İttihat Terakki ile temsil edilen burjuvazinin ilk tepkisi grevi yasaklayan, işçilerin sendika ile bağını koparan yani örgütsüzlüğü dayatan kanun çıkarmak oldu. İlk yasakların haklardan daha çok olduğu 1909 kanunu.

Avrupa’dan Osmanlıya ulaşan sol fikirlerin etkisiyle ilk 1 Mayıs gösterileri de bu yıllarda Selanik’te, İzmir’de, İstanbul’da yapıldı.

Devlet müdahalesi hep oldu

Türkiye topraklarında devletin ve sermayenin işçi hareketlerini tasallut, himaye altına alması çabaları 1 Mayıs’larla bu dönemlerde başladı, cumhuriyetle devam etti. İşçi mücadelelerinin siyasetle bağı koparılacak ve sınıfsal içeriği boşaltılacaktı. Kemalist burjuvazinin ideologları uzun zaman emekçi halkları ve işçi sınıfını sınıf çelişkilerinden uzak tutmak için “sınıfsız, imtiyazsız kaynaşmış bir kitleyiz” sloganı ile oyaladılar. 1 Mayısları çiçekler ve kızıl karanfillerle kutlayan komünistleri hapsilere attılar. Bu fiziki baskıların yanı sıra sorunun ideolojik boyutu on yıllar süren “bahar bayramı” kavramı etrafında sürdürüldü. İzleri bugünlere kadar devam etti. Devletin güdümündeki sendikalar 1 Mayıs’ları bahar bayramı olarak kutladılar, bu kavram sonra “işçi bayramına” dönüştürülerek devam ettirildi. 1977 kanlı 1 Mayıs’ından sonra devlet ve sermaye, işçi sınıfı üzerinde bir terör, korku ve provokasyon havası estirdi. 1976 yılına kadar salonlarda toplanarak, bildiri yazarak ‘kutlanan’ 1 Mayıs’lar, ekonomik demokratik mücadelenin yükseldiği dönemde meydanlara taşı.

1 Mayıs ve demokrasi

Bu bir zorunluluktur. İşçilerin ekonomik haklarını kazanabilmesi için gerekli yasalar kolay kazanılmamıştı. Sadece yasa çıkarılması da yetmiyordu. Nitekim 1963 yılında çıkarılan sendika, grev ve toplu sözleşme yasalarının işçi lehine yorumlanması ve yasayla kazanılanın sermaye tarafından yok sayılmaması, grev hakkının kağıt üzerinde kalmaması için yoğun bir hukuki ve fiili çaba gösterildiği dönemin yazılı tarihlerinde vardır. İşçiler ve sendikalar sadece yasanın işçilerin yararına kullanılması mücadelesi vermediler; onlar bu hakların geri alınması girişimleri ile de defalarca karşılaştılar ve ancak hem fiili mücadele hem bu mücadelenin verildiği ortamın demokratikleşmesi yani demokrasi mücadelesi de verdiler.

Demokrasi işçi sınıfı ve emekçilerin

hak mücadelesinde dönemin sendikalarının ifadesiyle “hava kadar, su kadar” gerekliydi. 15-16 Haziran büyük işçi direnişi gösteri yapma hakkının, ifade ve söz söyleme hakkının ve özgürlüklerin savunulmasıydı. İşçiler bir yandan sağlıklı ortamlarda çalışma hakkının, insanca yaşayacağı ücret hakkının savunuculuğunu yaparken bunların ancak demokrasi mücadelesiyle sağlanacağını ve güvence altına alınabileceğini deneyimledi ve bu deneyimleri mücadele içinde kazandı.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri’nin kapatılması doğrudan işçi ücretleri ile ilgili olmadığı iddia edilebilirdi, ancak işçiler en küçük bir hak talebi için mücadeleye girdiğinde karşılarında sermayenin güvencesi için Devlet Güvenlik Mahkemelerini görmüştü. Her hak arayışı bir sınıfın başka bir sınıf üzerinde tahakküm kurma girişimi olarak cezalandırılıyordu. İşçiler bu deneyimleri yaşadıkları için demokrasinin, demokratik hakların ve demokrasi ortamının önemini biliyordu. Bu nedenle işçi sınıfının gündeminin birinci maddesinde işçi hakları için mücadele varsa bunun mütemmim cüzü-tamamlayıcısı da demokrasi mücadelesi gündemiydi. Bu mücadele, -demokrasi için mücadele- işçi sınıfını bir başka tehlikeden daha koruyor, sermayenin uysal köleleri olmaktan çıkarıyordu. Başlı önünde, memleketin sorunlarıyla ilgilenmeyen, düşünmeyen işçi, sermaye için de devlet için de makbul işçidir. Ona layık görülen parasını alıp çalışmasıdır. O zaman ülkeyi yönetenlere oy vermek yeterlidir. Patronun kârını düşürmeyecek ücret yeterlidir. Bu sermayenin ve devletin güdümünde, kurulu düzenle uyum içinde geçinip giden sendikacıların da istediği bir düzendir. İşte kendi hakkını korurken tüm mağdurların ezilenlerin hakları için mücadele demokrasi için mücadeledir.

Demokrasinin önemi kavranmadı

1976 1 Mayıs’ını işçiler, gençler, kadınlar, aydınlar, sanatçılar yasaklandığından 51 yıl sonra fikir ve gösteri özgürlüğünün kazanılmasını meydanlara çıkarak kutladılar. Bu demokratik bir kazanımdı, ancak devlet meseleye böyle bakmadı ve bir yıl sonra 1977’de Türkiye emekçi si-

niflerinin demokrasi mücadelesinin önünün kesilmesinin planlarını yaptı. 1 Mayıs 1977 katliamının faillerinin bulunmaması, yargı önünden kaçırılması ve olayın bütün yönleriyle açığa çıkarılmaması böyle bir planın gizli ve karanlık odaklar tarafından tertiplendiğinin en önemli kanıtıdır. Birçok siyasetçi 1980 faşist askeri darbesinin taşlarının döşenmesine başlanmasını 1977 1 Mayıs katliamı ile tarihlendirir. Aslında darbelerin tarihi çok eskilere dayanır; cumhuriyetin kurulması ve burjuvazinin Kemalist diktatörlüğün kanatları altında palazlandırılması, toprak reformunun yapılmaması ve sosyolojik temellere dayalı siyasal, dini ve etnik güçlerin baskı altında tutulması, komünistlerin önderlerinin katledilmesi, Alevi ve Kürt katliamları ve bunların emekçi halklar üzerindeki etkileri 1950’de çok partili sisteme geçilmesinin iç dinamikleridir.

1960-1980 kazanımlar ve geri çekilmeler

1960 darbesini yapan sivil asker Kemalist kadrolar iktidarlarını güvenceye almanın verdiği özgüvenle bir takım demokratik hakların tanınmasını sağladılar. İşçiler kendi partilerini, Türkiye İşçi Partisi’ni kurarak legal planda Türkiye siyasal arenasına çıktılar ve on yıl sonra yapılan bir sonraki darbeye kadar demokrasi mücadelesini sürdürdüler. Bu on yılda işçi sınıfı ücret sendikacılığında kurtularak demokrasi ve sosyalizm fikirleriyle tanıştı. Ancak aynı zamanda Devlet içinde iktidarı ele almak isteyen cunta kapışmaları devam etti. 1971 askeri darbesi devrimci demokrat gençlik kesimleri üzerinde acımasız kısımlar gerçekleştirdi. 1973’te iktidar siyasal partilere devredildi ancak ordu ve devlet içindeki cuntalar varlıklarını korudu, siyasal parti iktidarları cuntaların gölgesinde gerçekten iktidar olamadılar. Bu süre zarfında demokrasi mücadelesiyle, işçi hakları uğruna mücadele at başı yürütüldü. Faşist odakların dağıtılması, demokratik yasaların çıkarılması işçi sınıfının demokratik siyasal hedefleri arasında ön sıralarda yer aldı. 1976 1 Mayıs bu mücadelenin üst noktalarıydı ve devlet içinde yuvalanmış, dağıtılmamış, karanlık güçler 1977 1 Mayıs katliamını düzenledi. 1 Mayıslar bu tarihten

sonra hep bir mücadele alanı oldu, 12 Eylül faşist askeri darbesinden sonra uzun yıllar yasaklandı. Tekrar illegal bildiriler ve salon toplantılarıyla anıldı.

Siyasal İslam, neo-liberalizm ve yeni dönem

AKP iktidarları döneminde, 1 Mayıs gösterileri devletin ve sermayenin politikalarına bağlı olarak bir yasaklandı, bir serbest bırakıldı; birkaç yıl Taksim meydanında yapılabildi. Bu süre içinde İşçi Konfederasyonları arasında birlik veya birlikte davranma eğilimleri ortaya çıktı. Kürt siyasal hareketinin güçlenmesi ve metropollerde, en ağır işlerde çalışan Kürt işçilerin sendikal mücadeleye ilgisi arttı. Meydanlarda açıklamaların Kürtçe okunması Kürt halkının anadilinin ve kültürel haklarının tanınması yönünde umut verici gelişmeler oldu. Kürt emekçilerin 2019 1 Mayıs'ında yığınsal katılımı ve kortejin ön sıralarında barışı simgeleyen beyaz baskörtüleriyle alana giren Kürt anaları tüm emekçilerin moralini yükseltti. Bugün 1 Mayıs'ın en zayıf yeri Türkiye sol hareketlerinin, işçi sınıfının haklarından yana mücadeleci sendikalar ve demokrat çevrelerle Kürt siyasal hareketi arasındaki derin ayrılıkların giderilememiş olmasıdır.

Örgütlü güce dayanmayan umut

2024 1 Mayıs'ı sömürünün, açlığın, yoksulluğun sefaletin, eşitsizliklerin doruğa çıktığı yani sınıflar arası çelişkilerin derinleştiği, Elbistan'da, Şınak'ta, Soma'da, İliç'te işçi katliamlarının sorgulanmadığı, Kürt halkının demokratik kazanımlarının ellerinden alınmaya çalışıldığı, güvencesizliğin, işsizliğin, emekçilerin, emeklilerin belini büktüğü, çelişkilerin tüm çıplaklığı ile ortaya çıktığı bir döneme denk gelmiştir. Böyle bir dönemde tüm yasaklamalara karşı 1 Mayıs'ı meydanlarda kutlayarak burjuvazinin korkularını büyütme önemlidir elbette. Ancak ondan daha önemlisi, 1 Mayıs'ın tarihsel anlamına uygun olarak, kapitalizmin vahşetine karşı işyerlerinden mahallelerden başlayarak grevleri, direnişleri örgütlemektir. Kapitalizmin barbarlığı böylesine gözler önüne serilmişken, 1 Mayıs vesilesiyle insanlığın bu barbarlığa razı olmadığını göstermektir. 1 Mayıs yasakları, Taksim yasağı Türkiye işçi sınıfının emek mücadelesi ile Kürt halkının emek, özgürlük ve hak mücadelesinin birliğinin sağlanması ile kırılacaktır.■

Parti mi, Meclis mi?

☞ Baştarafı 7. Sayfada

Önerme

Bu tanım, amaç ve işleyiş ilkelelerinden yola çıkarak, DEM PARTİ'nin örgütlenmesi ve genişlemesi üzerine önermede bulunabiliriz. Her şeyden önce DEM PARTİ, HDK'nın arkasına geçmeli, HDK öne geçmelidir. Parti örgütü araba, meclis yapılanması ise at işlevi ile tanımlandığında, at önde, araba arkada olmalıdır. HDK politikayı oluşturur, yolu açar, parti de, seçimden seçime bir anahtar rolü görür ve HDK'nın açtığı yoldan ilerler. Ama öyle mi?

Her şeyi DEM PARTİ düşünüyor, karar veriyor ve uyguluyor. İşte çürümenin başlangıcını bu oluşturuyor. Hatta çürüme öyle ifrada varıyor ki, DEM PARTİ bileşenleri, kendi varlıklarının gereksizliği psikoloji içinde, sönmülmeye, dağılmaya doğru gidiyor ve bu durum esasında HDK'nın ve dolayısıyla DEM PARTİ'nin sönmülmemesi ve dağılmasını yaratıyor.

O halde, DEM PARTİ, yeniden HDK'ya geri dönmeli, onun anlayış, amaç ve işleyiş modelini uygulamasına da yansıtmalı, iradesini, politikasını, gücünü HDK'dan alan bir modeli benimsemelidir. Esas olan, tüm bileşenlerin iradesini yansıtan organ HDK'dır ve DEM PARTİ HDK kararlarının ve iradesinin -seçimden seçime- uygulayıcısıdır.

Belki de en önemli üzerinde durulması gereken, doğrudan iktidarı hedefleyerek mi siyaset yapacağız, yoksa kendimiz dönüşüp değişerek, iktidarı da kendimize mi uyduracağız? Yani önce iktidarı alalım, sonra değiştirir miyiz, yoksa önce kendimizi değiştirelim, özlediğimiz dünyayı, yaşamı kendi içimizde kuralım, bunun yansımaları olarak iktidarı da değiştirme gücü haline mi gelelim? Bu yorum ve yaklaşım, öteden beri izlenen siyaset anlayışından farklı bir anlayıştır ve doğrudan Devlet iktidarına değil, Türkiye'de yaşayanların gönüllerindeki meşruiyete talip olmayı öngörür. İşte "Üçüncü yol perspektifi"nin ana özü budur.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir ve temel hak ve özgürlük-

lere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi halinde milletlerarası antlaşma hükümleri esas alınır.⁽³⁾ Bu kuraldan hareket ederek, Yerel Yönetimler Avrupa Özerklik Şartı üzerinde durmak gerekir.⁽⁴⁾ Türkiye'nin de imzaladığı ama şerh koyduğu bu uluslararası anlaşma uyarınca, yerel toplulukların önerisi, anayasa ya da kanun yoluyla yerellere doğru yaygınlaştırılması öngörülmektedir.

Hem AKP'nin ve hem de CHP'nin seçim vaatleri arasında yer alan Yerel Yönetimler Avrupa Özerklik Şartı'nı uygulamaya konulması, nedense bir türlü hayata geçirilemiyor. Bu anlaşmanın henüz onaylanmamış maddelerinin onaylanıp yürürlüğe konulmasına dair yetki Cumhurbaşkanına ait bir yetkidir. DEM PARTİ çevrelerinden bu yöndeki "Kürt sorununu çözmek isterse, Erdoğan çözer!" sözünün⁽⁵⁾ dayanağı budur. Ancak ne HDK ve ne de DEM PARTİ bu anlaşma üzerinde yeterince durmuyor.

1992 yılında Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesi'nin Gündem 21 kararları doğrultusunda, Yerel Gündem 21 sürecinin temelleri atılmış, 5393 syl. Belediye Kanunu m. 76'da kabul edilmiş olan Kent Konseyi⁽⁶⁾ uygulaması, henüz DEM PARTİ tarafından bilince çıkarılmış görünmüyor. DEM PARTİ'li belediyelerde dahi yasanın bu hükmünü uygulamaya koymaktan geri duruluyor. Kanuni düzenlemeye göre kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kent hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyleri doğrudan katılımcı demokrasinin bir ilk adımı olarak uygulanmalıdır.

Bir yandan Yerel Yönetimler Avrupa Özerklik Şartı ile Belediye Kanunu'nda yer alan "Kent Konseyi" imkanına HDK'nın ya da bunun yarattığı partinin yeterince sahip çıkmamasının arkasındaki zihniyete, HDK'nın işleyiş ilkesi olarak kabul edilen, HDK'nın "Dev-

letten, sermayeden, hükümetlerden ve onların kurumlarından bağımsızdır" kuralı neden olmakta ise de, bunu aşan bir bakış ya da zihniyetle hareket edebilmek gerekiyor. Çünkü anılan bu imkanları aşmak ve meşruluk zeminini genişletmek mücadele ile mümkündür. Daha şekilci düşünmek, partinin hazine aldığını yardıma, milletvekillerinin aldığı maaşlara da itirazı getirir ki, bu yaklaşım da birbiri ile çelişir. Çünkü Hazine yardımı almak, her siyasi partinin hakkı olduğu gibi, siyasi partiler de Anayasal kurumlar olmaları itibarıyla yine bu sistemin ürünüdürler. "Doğrunun içinde yanlış, yanlışın içinde doğruyu gören" bir yerden yaklaştığımızda, konu daha iyi anlaşılır, sanırım. ■

Kaynakça:

(1) Öncelikle geçen yazıda yer alan bir maddi hatayı düzeltmekle başlayayım: "Onbeşler" başlığı altında yazdığım Mustafa Suphi hakkındaki yazıda, babası Ali Rıza (Cumhuriyet döneminde, Soyadı Kanunu'ndan sonra) Özüttürk'ün doğum tarihini hata ile (26 Mart 1812) olarak yazmışım. Bu bilginin yılının yanlış olduğunu, doğrusunun 1856-1860 (1277 senesi Rebii'l-evvelin 12'sinde) yılları olabileceğini öğrendim. Bu yanlışımı düzelterek söze başlamış olayım.

Tarih ve Toplum Dergisi, Kasım 1989, 71. Sayı (Aktaran: Cazim GÜRBÜZ, Mustafa Suphi Olayı ve Edebiyata Yansımaları, Berfin Yayınları, 1. Baskı, sy.329-330).

(2) [https://tr.wikipedia.org/wiki/Demokratik_Toplum_Hareketi_\(Türkiye\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Demokratik_Toplum_Hareketi_(Türkiye))

(3) Anayasa m. 90/5.

(4) 3723 Sayılı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun m.1 ile "a) 2 ve 5 inci maddeleri, b) 3, 7 ve 8 inci maddelerinin 1 ve 2 numaralı fıkraları, c) 4 üncü maddesinin 1, 2, 3, 4 ve 5 inci numaralı fıkraları, d) 6 ncı maddesinin 2 numaralı fıkrası, e) 9 uncu maddesinin 1, 2, 3, 5 ve 8 numaralı fıkraları, f) 10 uncu maddesinin 1 numaralı fıkrası, kabul edilerek onanması uygun bulunmuştur." Ve fakat henüz m.4/6.; m.6/1.; m.7 ve 8; m.9/4-6-7; m.10/2 - 3.; m.11 maddelerini onaylama yetkisi Bakanlar Kuruluna bırakılmıştır. 698 syl. 477 Sayılı Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname m.72 uyarınca, yürürlükte bulunan kanun ve kanun hükmünde kararname ile 10/5/2018 tarihli ve 7142 sayılı Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerin yürütme maddelerinde Bakanlar Kurulu ve bakanlara yapılmış olan atflar Cumhurbaşkanına yapılmış sayılır.

(5) <https://medyascope.tv/2024/02/20/ahmet-turk-medyascopea-konustu-erdogani-ovmedim-okurtlere-en-fazla-aci-cktiren-lider-isterse-o-cozebilir-gucu-var-dedim/>

(6) 5393 syl. Belediye Kanunu m. 76, Kent Konseyi Yönetmeliği ile konu detaylandırılmıştır.

Rejimin Meşruiyet Krizi Devrimci Değişim İçin Yeterli Değildir! İşçi Sınıfı ve Ezilen Halkların Vizyonu Olan Canlı Bir Özneye İhtiyacı Var!

□ Prof. Dr. Mustafa DURMUŞ

31 Mart 2024'ta yapılan yerel seçimler başta Erdoğan'a ve AKP'ye olmak üzere İktidar Blokuna ağır bir darbe indirdi. Öyle ki AKP 2002 yılında iktidara geldiğinden bu yana ilk kez ülke genelinde yapılan bir seçimde ikinci siyasal parti oldu. Kaybetmeye alışık olmayan Erdoğan, şimdi hem iç hem de dış politika açısından sonuçları olacak ciddi bir meşruiyet kriziyle karşı karşıya bulunuyor.

Meşruiyet krizi?

“Meşruiyet Krizi” kavramı 1970'li yılların başlarından itibaren kullanılan bir kavram. Bu kavramın merkez ekonomilerde dönemin kapitalist refah devletlerinin inişe geçişi ile birlikte meşruiyet kaybına uğramasını anlattığı ve ilk olarak Alman sosyolog ve filozof J. Habermas tarafından kullanıldığı ileri sürülüyor.

“Ekonomik olanın siyasi olanla yeniden ilişkilendirilmesi meşrulaştırma ihtiyacını artırmaktadır. Devlet aygıtı artık liberal kapitalizmde olduğu gibi sadece genel üretim koşullarını güvence altına almakla kalmıyor, aynı zamanda aktif olarak üretimin içinde yer alıyor. Bu nedenle –pre-kapitalist devlet gibi- meşrulaştırılmadığı...”⁽¹⁾

Britanyalı iktisatçı J. O' Connor da 1973 yılında yayımlanan kitabında, kapitalist devletin sırasıyla; özel sermaye birikimini kolaylaştırmak ve bunu yaparken de sermayeye verdiği bu desteği toplum nezdinde meşrulaştırmak ihtiyacı içinde olduğunu ileri sürer.

Özellikle de “sosyal harcamaların” böyle bir meşrulaştırmayı sağlamaya hizmet ettiğini, ancak bu birbiriyle çelişen iki işlevin zaman içinde devletin mali bir krize girmesine, böylece devletin meşrulaştırıcı harcamalarını yapamamasına neden olduğunu ve bu durumun da devletin meşruiyetinin sorgulanmasına yol açtığını yazar.⁽²⁾

Eskisi gibi yönetememek durumu

Özetle söylemek gerekirse, meşruiyet krizi bir toplumdaki yönetsel işlevlerin tam olarak yerine getirilememesi ve kamu kurumlarına ve politik liderliğe olan toplumsal inanç ve güvendedeki düşüşü, dolaşısıyla da iktidara olan toplumsal desteğin ciddi biçimde azaldığı bir durumu ifade ediyor.

Bir başka anlatımla bu kavramla, ciddi ekonomik krizlerle birlikte topluma daha önceki yüksek ekonomik büyümenin sağladığı görece refahın artık sunulamamasının, yönetenlerin eskisi gibi yönetemedikleri, kendi iç çatışmalarının üstesinden gelemedikleri ve böylece yeni bir yönetimin de önünün açıldığı bir politik duruma yol açması kast ediliyor.

Türkiye bir süredir böyle bir krizin emarelerine sahip. Ekonomi 2015 yılından bu yana inişte, yüksek enflasyon ve işsizlik, devasa bütçe açıkları ve kamu borçları ve geçen yıldan bu yana uygulanmakta olan kemer sıkma politikaları iktidar blokunun gücünü oldukça zayıflattı. Özellikle de 31 Mart Yerel Yönetim seçimleri böyle bir meşruiyet krizini iyice açığa çıkardı.

Otoriter sağ popülizmin bir sonucu

R.T. Erdoğan sağ popülist bir siyasetçi. Dolayısıyla da uygulamakta olduğu siyasetin temel ayağını popülizm oluşturuyor

Emekten, ekolojiden, ezilen kimliklerden ve halklardan yana radikal bir değişim gerekiyor. Ancak bu değişim için, “yönetenlerin yönetemez duruma gelmeleri” anlamına gelen politik krizin varlığı (ekonomik krize ilave olarak) yeterli değil. Ayrıca tarih bizlere defalarca kapitalizmin çok derin krizlerinden bile beslenerek çıktığını ve kendiliğinde çökmediğini de kanıtladı. Onu çökertecek bir özneye ve örgütlü bir harekete ihtiyaç var.

(Hazine ve Merkez Bankası kaynaklarını ağırlıklı olarak hâkim sınıfların çıkarları için kullanmasının yanı sıra).

Erdoğan, 31 Mart Yerel Seçimlerine kadar, yozlaşmış seçkinlerle ve eski düzenle mücadele eden bir “halk adamı” görüntüsünü başarıyla sunabilmiş olsa da, bu yerel seçimlerin sonuçları artık halkın büyük bir kesiminin buna inanmadığını ortaya koydu. Çünkü yerel yönetimlerin büyük bir çoğunluğu ana muhalefet partisinin eline geçerken, Kürtlerin yoğunlukla yaşadığı illerde DEM Parti belediyeleri büyük ölçüde tekrar almasını bildi.

Özellikle de siyasal kariyerine başladığı İstanbul'u bir kez daha açık ara kaybetmesi, partisini besleyen rant kaynaklarının kuruması anlamına geldiği gibi, İmamoğlu karşısındaki bu kaybı, toplum nezdinde bir meşruiyet kaybı da demek oluyor.

Bir türlü düşürülemeyen yüksek enflasyon ve beraberindeki derin yoksullaşma, AKP seçmenlerini küstüren ana nedenlerden biriydi. Haziran 2023'te Mehmet Şimşek'in Hazine ve Maliye Bakanı olarak yeniden atanması yüksek enflasyona neden olan düşük faiz politikalarından geriye dönüş anlamına gelse de, yerel seçimlerin arifesinde resmi enflasyon yüzde 70'e yaklaşmıştı ve hala da artmaya devam ediyor.

Kimlikleri ayrıştırma siyaseti bir yere kadar etkili

“Tek Adam Rejimi” yıllardır kimlikler

üzerinden ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı bir siyaset izledi. Ancak bu siyaset ekonomi iyi giderken işe yarasa da, yüksek enflasyon ve hayat pahalılığı krizi sırasında pek işe yaramıyor.

Büyüyen ekonomi her zaman Erdoğan'ın cazibesinin en büyük parçasıydı, kimlik meseleleri ise kıyasından ona yardımcı oluyordu. Ancak 31 Mart yerel seçimlerinde her ikisi de çöktü. Yıllardır Erdoğan'ın en büyük gücü olan ekonomi şimdi onun en zayıf karnı haline dönüştü.⁽³⁾

Artık ekonomi tasarruf açığını kapatmak, ithalatı finanse etmek, vadesi gelen ciddi boyutlardaki kısa vadeli dış borç servisini yapabilmek ve kâr paylarını ödeyebilmek için akbaba fonların, yabancı yatırımcıların iyi niyetine ve ABD ve Avrupa devletlerinin desteğine çok daha fazla bağımlı hale geldi.

İktidarın manevra alanı hala çok dar

Cari açığın hala yüksek düzeyde seyretmesi, buna karşılık döviz gelirlerinin yetersizliği ve MB net döviz rezervlerinin eksi 50 milyar dolar civarına kadar düşmüş olması iktidarın uluslararası manevra alanını iyice kısıtlayan etmenler. Ayrıca izlenen daraltıcı para ve maliye politikalarının yüksek enflasyonu aşağıya çekme konusunda yeterli olmadığı da ortada.

Üstelik bu program başarıyla uygulanıp gereken yabancı kaynak akışı sağlansa bile, Şimşek'in kendi ifadesiyle, “uyguladığı programın ekonomi açısından olumlu sonuçlar vermesi (örneğin enflasyonun tek haneye düşmesi) en az iki yıl alacak”.

Diğer taraftan, bu süreçte Türkiye ekonomisi istikrara kavuşturulsa dahi, izlenmekte olan emek karşıtı ekonomi politikalarının AKP'nin tabanını bu seçimlerde ne kadar küçülttüğü göz önüne alındığında, bu politikaların daha ne kadar sürdürülebileceğini kestirebilmek de çok zor.

Kaldı ki gerek Saray yönetimi gerekse de uluslararası kuruluşlar, ekonomide iç

ve dış istikrar sağlansa dahi, ekonominin AKP'nin ilk iktidar yıllarındaki büyüme oranlarını yakalayamayacağını kabul ediyorlar. Bu durum da Erdoğan ve AKP için ciddi bir sorun çünkü ekonomi yönetimlerine olan güveni yeniden tesis etmeleri uzunca bir zamanı alacak. IMF ya da Dünya Bankası'nın uygulanmakta olan programa sözde destek açıklamaları ise halkın sıkıntılarını örtmeye, düşüncesini değiştirmeye yetmiyor.

Cam tavan yıkıldı

Ekonomideki bu olumsuz tablonun yanı sıra, son seçimlerde toplumda mevcut otoriter yönetimin alt edilebileceği umudunun yeşermesi de Erdoğan'ın meşruiyet krizini derinleştiriyor. Erdoğan'ın yenilmezliği efsanesi çöküyor, bu da potansiyel devrimci dönüşümlerin önünü açıyor.

Ancak Erdoğan'ın direksiyonunda olduğu İktidar Bloku hala devleti ve merkezi iktidarı yönetiyor ve eğer demokratik muhalefet etkili bir erken seçim çağrısı yapmazsa ve buna uygun demokratik kitlesel karşı çıkışlar örgütlenmezse, sadece 2028'de yapılacağı bilinen genel seçimlere hazırlanmakla yetinirse, çok önemli bir krizi fırsata çevirme şansını da tepmiş olur.

Zira bu dört yıllık süreçte köprülerin altından çok sular akar, yabancı sermaye ve ABD ve AB gibi devletlerin desteğiyle NATO üyesi Türkiye ekonomisinin krizi ve mevcut meşruiyet krizi (bu kesimlerce jeopolitik çıkarlar ve mülteciler sorunu gerekçe gösterilerek) atlatılır. Bu konuda Erdoğan'ın ne denli tecrübe kazandığını ve yetenekli olduğunu unutmamak gerekiyor.

İktidarın önündeki seçenekler

Demokrasiden pek de haz etmeyen, otoriter bir lider olarak Erdoğan'ın bu durumu düzeltmesinin ilk yolu muhalefet üzerindeki baskıyı artırmak ve bazı illerden başlayarak ortaya çıkan seçim sonuçlarını kabul etmemektir. Bunu Van'da denedi ama başarılı olmadı. Kürtler demokratik haklarına sahip çıkarak direndiler ve CHP de ağızdan onlara destek verdi.

İkinci yol ise dikkatleri dışarıya çekmekti. Bunu özellikle de Kuzey Irak ve Suriye'deki askeri politikalarıyla bir süredir yapıyor ama milliyetçilik de karnı aç insanlarda eskiden olduğu gibi etkili olmuyor artık.

Kaldı ki iktidar Bölge'deki bu girişimlerinde ABD, Rusya ve İran gibi diğer

oyun kurucuları da dikkate almak zorunda. Bir başka yumuşak karnı olan Filistin ile ilgili söylem üstünlüğünü ise seçimlerin bir diğer kazanımı olan Yeni Refah Partisi'ne kaptırmış gibi görünüyor.

Kürtlerle yeni bir çözüm süreci beklentisi ne kadar gerçekçi?

Bu denli sıkışmış bir Erdoğan Rejimi, tıpkı 2003-2010 arasında olduğu gibi, neo-liberal piyasacı ekonomi modeli üzerine oturtulmuş parlamenter demokrasi ve Kürtlerle yeni bir çözüm süreci gibi bir seçeneği tekrar gündeme getirir mi?

Bir yandan, çok ağır bir kemer sıkma politikası uygularken, sokakta en son 1 Mayıs'ta görüldüğü gibi, tam bir polis devleti görüntüsü çizerken ve İktidar Bloğunun küçük ortağı MHP'nin açık diktatörlük hevesleri sürerken, diğer yandan Erdoğan'ın böyle bir seçeneğe yönelmesi zor görünüyor ama bütünüyle de imkânsız değil. Bu ancak iç toplumsal muhalefetin ve dış baskıların baskısıyla mümkün olabilir.

İktidara can suyu olma riski

Elbette başta Kürtler ve sol, sosyalistler olmak üzere, toplumun önemli bir kesimi artık barış istiyor, eşitlik ve adalet istiyor, iş ve ekmek istiyor. Ancak bu taleplerin Erdoğan rejimi tarafından kolayca manipüle edilebileceği unutulmamalıdır.

Bu konuda özellikle de ana muhalefet partisi CHP'nin yönetimi müesses nizam tarafından kolaylıkla ikna edilebilir. Bu ülkede söz konusu muhalefet partisinin bir önceki lideri, "Anayasa'ya aykırı ama bunu yapmak zorundayız" diyerek çok sayıda muhalif Kürt siyasetçinin içeri atılmasına yol açmamış mıydı? CHP'nin yeni yönetimini benzer bir hataya düşmekten alıkoyacak bir akıl ve irade Partide mevcut mudur?

Tam da bu noktada emek, demokrasi ve barış güçlerinin nasıl bir tutum takınması gerektiği son derece önemlidir. Burada yanıtlanması gereken soru şu olmalıdır; "Meşruiyetini giderek yitirmekte olan bir otoriter rejime yeniden meşruiyet kazandıracak, ona can suyu olabilecek manipülatif girişimlerin farkında mıyız?"

Örneğin, kendini muhalefette gören bazı siyasetçilerin ya da liberal iktisatçıların, ekonomiyi krizden çıkararak, yabancı sermaye girişlerini hızlandırarak, ödemeler dengesi krizini önleyerek ve bu süreçte ekonomiyi daha hızlı büyütürken yaratılacak olan kısmi istihdam ve gelirlerle yok-

...Erdoğan'ın direksiyonunda olduğu İktidar Bloku hala devleti ve merkezi iktidarı yönetiyor ve eğer demokratik muhalefet etkili bir erken seçim çağrısı yapmazsa ve buna uygun demokratik kitlesel karşı çıkışlar örgütlenmezse, sadece 2028'de yapılacağı bilinen genel seçimlere hazırlanmakla yetinirse, çok önemli bir krizi fırsata çevirme şansını da tepmiş olur.

sulların derdine çare olacağına inanmaları bizleri gerçekten endişelendirmelidir.

Uçuruma doğru hızla gitmekte olan bir otobüste direksiyonu kontrol altına almak çok önemlidir ama bu müdahale otobüs yolcularını kurtarmaya yetmez. Önce otobüsü durdurmak, ardından da onun güvenli bir yoldan yolculuğuna devam etmesini sağlamak gerekiyor.

Sonuç: Sadece meşruiyet krizinin varlığı devrimci değişim için yeterli değil!

Emekten, ekolojiden, ezilen kimliklerden ve halklardan yana radikal bir değişim gerekiyor. Ancak bu değişim için, "yönetenlerin yönetemez duruma gelmeleri" anlamına gelen politik krizin varlığı (ekonomik krize ilave olarak) yeterli değil. Ayrıca tarih bizlere defalarca kapitalizmin çok derin krizlerinden bile beslenerek çıktığını ve kendiliğinde çökmediğini de kanıtladı. Onu çökertecek bir özneye ve örgütlü bir harekete ihtiyaç var.

Yani vizyonu olan, canlı bir özneye (siyasal hareket/siyasal parti) ihtiyaç var. Bu özne doğru politikalarla işçi sınıfı ve ezilen halklar içinde hızlı bir biçimde kitleselleşebilir.

Radikal değişimin, zaman içinde ortaya çıkacak bir liderliği, örgütlü bir kitle hareketinin inşa edilmesini ve sabırlı örgütlü bir mücadeleyi gerektirdiği unutulmamalıdır. Bu bağlamda spontane karşı çıkışlar ya da protestolar yeterli değildir. Keza hayata geçirilebilir bir devrimci, anti-kapitalist bir seçeneğin ve buna uygun bir paradigmanın da ortaya konulması gerekiyor.

Ayrıca, dürüstçe bir hesap verilebilirlik olmaksızın herhangi bir durumu doğru okuyabilmek ve doğru yönlendirebilmek

mümkün değildir. Kötümser analizler pasifizme, aşırı iyimserlikse maceracılığa neden olur ki bu da uzun vadede hayal kırıklığı ve sonrasında pasifizizm ile sonuçlanır.

Dürüstlük ümitsiz aşırı güveni ve faydasız kötümserliği yenebilecek tek güçtür. Bunları kendi de müesses nizamın (kurulu düzen) bir parçası olan ana muhalefet partisinin yapabilmesi mümkün değil. Nitekim CHP yönetimi Cumhurbaşkanı ile yapılan yüz yüze görüşmenin içeriği konusunda bile kamuoyuna herhangi bir açıklamayı hala yapmadı. Böyle bir sorumluluğu ve duyarlılığı ancak ezilen halkların ve işçi sınıfının yanında yer alan sol-sosyalist bir parti gösterebilir.

Ancak bugün hala böyle bir özne oluşturulabilmiş değil. Bu nedenle de asıl yapılması gereken, nesnel koşulların elverişliliğinden de hareketle, böyle bir özneyi hızla inşa etmektir. Çökmekte olan bir rejime "ülke ekonomisinin çıkarları" gibi soyut kavramlardan yola çıkarak cankurtaran simidini atmak, tarihsel olarak geriye dönüşü mümkün olmayan bir diğer yanlış daha yapmaktan öte anlam taşımayacaktır.

Muhalefet, olabildiğince çabuk sokaklara geri dönmeli ve iktidarı, neo-liberalizmi ve eşitsizlikleri teşhir edip, eleştirirken, aynı zamanda kitlelere ekonomik ve politik alternatifler anlamında neler yapabileceğini de gösterebilmeli, halkın iktidar blokuna olan güvensizliğini, kendine güvene çevirebilmelidir. Çünkü halk sadece iyi sözler duymak değil, kararlılık görmek ve yanında olacağı özneye güvenmek istiyor.

Son olarak, olumlu bir boyutuyla, yaşamakta olduğumuz çoklu krizler, insan, barış ve gezegen merkezli bir uygarlığın inşası için toplumsal enerjiyi de harekete geçiriyor. Emek, ekoloji, kadın hareketi, kimlik mücadeleleri gibi çok sayıda cep-hede aktif olan bu heterojen yükseliş, tarihsel yörüngeyi "barbarlaşmadan büyük devrimci demokratik bir değişime" doğru yeniden yönlendirerek muazzam bir güce dönüşebilir. ■

Dipnotlar:

(1) Jürgen Habermas, *Legitimation Crisis*. London: Heinemann. 1976, s. 36.

(2) James O'Connor, *The Fiscal Crises Of the State*, St.Martin's Press, New York, 1973, Bölüm 2, s. 40-64.

(3) <https://www.nakedcapitalism.com/the-economy-finally-doomed-erdogan-in-major-defeat-in-turkish-local-elections-what-comes>

Seçimlerden sonra ortaya çıkan durum ile ilgili TKP MK eski üyesi, Barış ve Demokrasi Partisi - BDP kurucularından, siyasetçi, yazar Ömer Ağın ile görüştük

Yarını Bugünden Kuralım!

Politika: Yerel seçimler sonrası ülkedeki durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ömer Ağın: Seçimlerden sonra tüm politik organizasyonlar bir dizi değerlendirme yaptı. - İlerici, devrimci, demokratik kesimleri kast ediyorum.- Bu değerlendirmeler bir mihenk taşına göre yapılıyor. Türkiye işçi sınıfı hareketi ve demokrasi hareketinin konumuna göre değerlendiriyorlar. Klasik değerlendirme, bilinenleri tekrardan uzak ve hamaset edebiyatına girmeden ülkenin sorunlarına yönelik kafa yoran değerlendirmelerdir. Sağlıklı değerlendirmeleri burada bulmak mümkündür. Bunlara bir ekleme yapmak gerekli olduğuna inanıyorum. O da şu; Türkiye, Kürdistan ve Orta Doğu'da yürütülen devrimci mücadelenin birçok kazanımı olduğu biliniyor ve dile getiriliyor. Ama Türkiye'de uzun zamandan beri ilk defa gerici faşist güçler gerileme durumuna girdi ve devrimci demokratik güçler yeni bir perspektifle -yeniden ülkenin sorunlarını çözme perspektifi ile- bir çözüm rotası belirlediler ve bunu güçlendirdiler. Sorun seçimlerden sadece matematiksel sonuç çıkarmak değildir. Devrimci güçlerin görmesi gereken bu seçimin demokrasi mücadelesi çizgisinde yeni ataklar yapma olanağını göstermesidir.

Kürt özgürlük hareketi ve Türkiye'nin sosyalist devrimci güçlerinin yaptıkları sağlıklı değerlendirmelerin yanına şu değerlendirmeyi de koymak gerekir: Ülkede ilk kez Kürt özgürlük hareketi ve sosyalist güçler başta bir burjuva partisi olan CHP olmak üzere, Türkiye'deki demokratik güçlerin üstündeki ölü toprağını üstlerinden atmışlardır. Bu seçimlerin en önemli sonucu budur. Kürt özgürlük

hareketi ve sosyalist güçlerin güçlenmesi olmasaydı CHP ve diğer liberal

güçler bu duruma gelmezdi. Bu noktada Kürt özgürlük hareketinin oynadığı

Türkiye, Kürdistan ve Orta Doğu'da yürütülen devrimci mücadelenin birçok kazanımı olduğu biliniyor ve dile getiriliyor. Ama Türkiye'de uzun zamandan beri ilk defa gerici faşist güçler gerileme durumuna girdi ve devrimci demokratik güçler yeni bir perspektifle -yeniden ülkenin sorunlarını çözme perspektifi ile- bir çözüm rotası belirlediler ve bunu güçlendirdiler. Sorun seçimlerden sadece matematiksel sonuç çıkarmak değildir. Devrimci güçlerin görmesi gereken bu seçimin demokrasi mücadelesi çizgisinde yeni ataklar yapma olanağını göstermesidir.

belirleyici rolün ve onun etkisinin öneminin altını çizmek istiyorum. Bunun Türkiye devrimcileri, sosyalistleri açısından bilince çıkarılması gerekiyor. Peki, bu tespit bize ne gibi görevler yüklüyor? Başta Kürt özgürlük hareketi olmak üzere, Türkiye'nin tüm devrimci güçlere tespit edilen amaçlar için ve devrimci demokrasiyi şimdiden örgütlemek için somut görevler yüklemiştir. Geçmişte KÖY-KOOP, KÖY-DER ve HALK-KOOP gibi deneylerden batıdaki devrimci güçler ders çıkarmak durumundadır. Halkların demokratik birimleri şimdiden oluşturulabilir. Demokratik ulusun temeli demokratik ekonomidir. Bu da bugünden yaşama geçirilmeye başlanmalı. Seçim sonuçları bunun olanaklı olduğunu göstermiştir.

Politika: Bölge savaş ocağına döndü. Türkiye'nin batısı ağır ekonomik şartlar altında ama savaştan bihaber "normal" yaşamını sürdürüyor. Kürt halkına karşı yürütülen imha ve işgal politikalarına karşı yürütülen direniş mücadelesi ile işçi sınıfı ve emekçilerin sınıf mücadelesi nasıl birleştirilebilir?

Ömer Ağın: Türkiye, Kürdistan ve Orta Doğu'da hiçbir dönem bugünkü kadar diyalektiğin tüm olguların birbirine bağlı olduğu yasası bu kadar reel olmamıştır. Türkiye'deki ekonomik yıkımın, uyuşturucu ve fuhuş belasının nedeni faşist iktidarın Kürt halkına uyguladığı soykırımın ve Türkiye demokrasi güçlerinin Orta Doğu'daki tüm demokrasim güçleri ile birlikte mücadele etmelerini engellemek için uyguladıkları savaş politikalarıdır. İktidarın Orta Doğu'daki yayılcı, saldırgan politikalarının payı çok büyüktür. Düşman tektir, buna karşı birlikte mücadele

edilmelidir. Kuşkusuz, bölge farklı devletlere bölünmüştür. Buna karşı halkların birlikte mücadele etmesi gerekiyor. Bu en başta Türkiye halkları için geçerli. Gerici faşist iktidarı yıkmak amaç olmalı.

İşçi sınıfının örgütlü gücü 70'li yıllardaki gibi değildir, dağınmıştır. Bu dağılımı gidermenin yolu Türkiye'nin batısında sınıf hareketini güçlendirmeye bağlıdır. Türkiye'nin batısındaki sınıf hareketinin en azından Kürt özgürlük hareketinin Kürdistan'da ulaştığı örgütlenme düzeyine ulaşması gerekir. Bu da yetmez, Kürt özgürlük hareketi ile birlikte mücadele perspektifi ile davranıp, birlikte faşist iktidarın yıkılmasını hedeflemesi lazım.

Türkiye işçi sınıfı hareketi derlenip toparlandığı zaman sadece bulunduğu bölgede kazanım elde etmekle kalmayacak, aynı zamanda başta Kürdistan olmak üzere, Orta Doğu'daki halkların ekmek, özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine katkı yapacaktır. Bu tespit bugün için potansiyel düzeyde olsa bile gelecekte reel katkılar yapacak bir düzleme gelebilir. Devrimcilerin, komünistlerin görevi bu yönde çalışmaktır. Bu tespit sadece duygulara ve ön görümlere dayanılarak yapılmış bir tespit değildir. Bunun nesnel geçmişi vardır; Özellikle 1 Mayısları yasak olmaktan çıkarması ve Türkiye ile Kürdistan illerinde reel olarak kutlanır hale gelmesi, DGM Direnişi ile DGM'lerin kurulmasının engellenmesi, MESS grevleri ile kazanılan muazzam deney, Kadın hareketinin olmazsa olmaz bir gücü olduğunu göstermesi ve bugün herkesin sahip çıktığı 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün İKD öncülüğünde kutlanmaya başlanması – ki o dönemde “komünist kadın bayramı” olarak adlandırılıyordu -, Barış hareketinin Barış Derneği öncülüğünde ülkenin en saygın aydın, mimar, mühendis, sanatçı, sendikacı, diplomat ve milletvekilleri ile geliştirilmesi, ekonominin köylerde kooperatifler biçiminde örgütlenmesi ve şehirlerde işçilerin kurduğu tüketim kooperatiflerin bugünkü devrimci mücadeleye katkısı olmuştur. Bu bize gösteriyor ki, işçi sınıfı hareketinin güçlendiği dönemlerde bu perspektifin gerçekleşmesi yaşanmış bir gerçektir. Ekonomik krizi aşmanın bir yolu savaş durdurmak ise diğeri de demokratik ekonomik örgütlenmenin bugünden ya-

Türkiye işçi sınıfı hareketi derlenip toparlandığı zaman sadece bulunduğu bölgede kazanım elde etmekle kalmayacak, aynı zamanda başta Kürdistan olmak üzere, Orta Doğu'daki halkların ekmek, özgürlük, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine katkı yapacaktır. Bu tespit bugün için potansiyel düzeyde olsa bile gelecekte reel katkılar yapacak bir düzleme gelebilir. Devrimcilerin, komünistlerin görevi bu yönde çalışmaktır.

şama geçirilmesidir. Bu da ancak sınıf hareketinin güçlenmesi ile olur.

Politika: Kapitalizmin ekonomik krizler sonucunda yıkıldığı pek görülmemiştir ama dünyadaki tüm büyük devrimler savaşların sonucunda gündeme gelmiştir. Lenin'in deyimiyle “emperyalist savaşlar sosyalist devrimlerin şafağıdır” sözünü günümüz koşullarında Türkiye, Kürdistan ve Ortadoğu alanında değerlendirsek nasıl bir perspektif görebiliriz? Soruyu tamamlayalım... Kapitalizmi yıkma şartlarının ve sosyalist devrim için de şartların henüz olgunlaşmadığı bir ortamda halk demokrasisi olarak adlandırabileceğimiz demokratik ve emekten, halktan yana bir dönüşümün sağlanabilmesi, demokratik bir halk devriminin gerçekleşmesi şartlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ömer Ağın: Lenin'in söylediği “emperyalist savaşlar sosyalist devrimlerin şafağıdır” sözünün pratikte nasıl doğrulandığı başta Sovyetler Birliği olmak üzere dünya devrimci sürecinin üç gücünün (sosyalist ülkeler, kapitalist ülkeler işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketleri) emperyalistleri nasıl geriletmediği ile doğrulanmıştır. Nasıl ki ulus devletler Marx'a göre kapitalizmin şafağında oluşmuş ve feodalizme karşı o dönemde ilerici bir rol oynadıysa, bugün de bölgedeki savaşın sonucunda bölgesel demokratik devletlerin oluşması mümkündür. Böylece hem sosyalizmin alt yapısı hazırlanacak hem de emperyalizme karşı zaferin maddi gücü oluşacaktır. Deyim yerindeyse, yeni bir Komünist Enternasyonal'in temeli bölgede şimdiden oluşmaktadır. Kimi çakma Komünist Partilerin ve kendilerine devrimci örgüt diyen şürekalarının enternasyonal çalışmaları tıpkı Kautskici II. Enternasyonal gibi kendi burjuvazilerinin çıkarlarına hizmetten başka bir işe yaramayacaktır.

Nasıl ki Marx ve Engels “proletarya burjuvazinin mezar kazıcısıdır” tespitini yaptıysa ve bu doğrulandıysa, emperyalist savaşlar ve özellikle günümüzde bölgesel emperyalist savaşlar ekonomik kriz yarattığı için kendi karşısını güçlendirecektir. Yani, yoksulluk, yıkım ve açlık kendi mezar kazıcısını yaratacaktır. İkincisi, çağımızdaki emperyalist savaşlar genellikle vekalet savaşları olduğu için bu savaşların yükünü orta derecede gelişmiş kapitalist ülkelerin halkları taşımaktadır. Bu da halklar açısından yıkıcıdır. Emperyalist merkezlerin devletlerinin mensuplarının bu savaşlarda burunları kanamaktadır. Emperyalizmin, özgürlüğüne kavuşmamış, demokrasiyi elde etmemiş halkların üzerindeki savaşı sadece ekonomik yıkım değil aynı zamanda bir soykırım savaşıdır.

Gerek Lenin'in tespiti gerekse de klasik ulusların kapitalizmin şafağında doğmasının özü şudur. Her iki konu da sınıf mücadelesi ve demokrasi güçlerinin mücadele mevzilerini güçlendirmiştir. Çünkü, düşman netleşmiştir. Emperyalist savaşlar ile tüm dünyaya yayılan kapitalist uluslar ise bir ölçüde ilerici rol oynadılar ise de meta dolaşımı ile pazar birliğinin sağlanmasına ve ulusal burjuvazilerin palazlanmasına belirleyici katkı yaptı. İşçi sınıfı, emekçiler ve halkların farklı etnisiteler temelinde birleşmesi demokratik bir gelişmeyi ifade edecektir. Günümüz enternasyonalizmi bu olguya önem vermeyi gerektirmektedir.

Demokratik ulusların gerçekleşmesi yeni bir enternasyonalin oluşmasına hizmet edecektir. Türk, Kürt, Arap ve Acem halkları mücadeleleri ile, başta Orta Doğu olmak üzere, devrimci mücadele yürüten dünya halklarına da katkı sağlayacaktır. Türkiye ve Kürdistan özelinde bunun gerçekleşmesinin bölgede ve dünyada ciddi etkileri olacağına inanmaktayız. ■

Özgür Basının başı sağ olsun!

Gazetecilik yaşamına Politika Gazetesi İzmir Temsilcisi olarak başlayan, İGD ve TKP üyesi usta gazeteci Celal Başlangıç üstadımızı yakalandığı illet hastalık sonucuna 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü'nde kaybettik.

Yaşamı boyunca işçi sınıfının ve ezilen emekçi halkların sesi ve soluğu olma amacıyla emek veren, komünist kişiliğinden yaşamının sonuna kadar taviz vermeyen Celal Başlangıç yoldaşımızın yerini doldurmak zor olacak.

Faşist diktatörlüğün işçi sınıfı, yoksul emekçiler, Kürtler, gençler ve kadınların üzerine bir karabasan gibi çöktüğü 80'li yıllarda mücadeleye atıldığı 70'li yılların coşkusu ile ancak onu içinde gizleyip ilerici ve devrimci olan her adımı büyütecek direniş gazeteciliği yaparak ülkenin basın tarihine adını yazdırmıştır.

Artı TV ve Artı Gerçek ile gerçekleştirdiği medya çalışması maalesef daha yaşama geçirebileceği bir dizi yenilik varken Celal yoldaşımızın gazetecilik yaşamında zirvesi oldu. Ancak Celal yoldaş 12 Eylül faşist diktatörlüğünün ağır koşullarında Cumhuriyet gazetesinde gazetecilik yaparak diktatörlüğün kalın duvarlarına çatlaklar açmayı becermiştir. Kürt köylülerine Yeşilyurt Köyü'nde dışkı yedirildiği haberini basın yoluyla kamuoyuna yansıtan ve dönemin siyasilerine baskı yapan Celal yoldaş olmuştur.

12 Eylül'ün çıkışında T24, Radikal, Evrensel gibi medya organlarında kurucu görevler üstlenmiştir. Özgür Kürt basınına unutulmaz katkıları olmuştur. Aynı zamanda Politika Gazetesi'nin 2014 yılında yeniden yayınlanması sürecinde bilgi ve deneyleriyle dayanışmasını göstermiş her olanakta destek olmuştur.

Celal yoldaş birleşik mücadelenin önemini, barış ve demokrasi güçlerinin tümünü kapsayacak enternasyonalist bir mücadelenin önemine inanan ve kendi alanında onun gereklerini yerine getiren bir yoldaşımızdır.

2017 yılında açılan soruşturmalar sonucunda politik göçmen olarak F.Almanya'da faaliyetlerini sürdüren Celal yoldaşımız maalesef tekrar ülkede yaşama geçirmeyi planladığı çok önemli medya projelerini yarım bırakarak aramızdan ayrılmıştır.

Başta ailesi olmak üzere tüm yoldaşlarının, dostlarının başı sağ olsun. Celal yoldaşı basın yayın ve medya çalışmalarımızda yaşatacak sınıf mücadelesine olan katkılarını değerlendireceğiz.

Başımız sağ olsun... ■

Politika Yayın Kolektifi

Tehlike Biçim Değiştirdi Şimdi Daha Çok Zarar Verebilir!

□ Naci SÜMELİ

Çok çetrefilli bir seçim sürecini geride bıraktık. Kimimiz, hatta birçoğumuz sürecin sonucunu demokrasinin ve demokratik yönelimin güçlü bir başarı elde ettiği kanısını yüksek sesle paylaşıyor ve benimsetmek istiyor.

Bu bakış açısına sahip kesimin önemli bir bölümü Erdoğan'ı ikinci kez sandıkta yenen İmamoglu'nun dört sene sonra kesin olan Cumhurbaşkanlığıyla birlikte, birçok sorunun yanı sıra Kürt meselesinin de çözüm ve hal yoluna gireceğini düşünüyor, hayal ediyor ve bu hayali yaymaya çalışıyor.

Oysa ki gerçeklerin üzerini örten perdeyi kaldırıp usul usul altında sürdürülen hazırlıkları görüp anlamlandırmaya çalışırsak hazırlıkların bambaşka bir yönde yapıldığını anlayacağız. Yani gerçekte Kürdistan'daki kayyumların mağlup edilmesini bir yana bırakırsak ulaşılabilmemiş somut ve ciddi bir demokratik başarıdan söz etmek çok da doğru değildir. Her şeyden önce seçimlerde CHP'nin sürükleyici gücü konumundaki İmamoglu demokratik talep ve hedeflerin parçası olarak görünmemek için her şeyi yaptı. Kendisi için önemli olanın görünür milliyetçi oylar olduğunu beyan etti. CHP'nin numunelik bir-iki adayının haricinde, demokrat-devrimci kimlik ve niteliğiyle bilinen başkan adayı yoktu. Bu adayların da belirlenmesi tamamen anti-demokratik, tabanın ve örgütlerin iradesinin sıfır sayılarak gerçekleştirilmişti. O nedenle de CHP İstanbul gibi bir merkezde bile birçok ilçede yeteri sayıda sandık görevlisi bile bulamadı.

CHP Kürdistan'daki birçok kritik yerde aday göstermeme basiretinden bile uzak durdu. Kağıt üzerinde CHP için sayılacak oyları elde edilecek demokratik mevzilerden daha önemli saydı, öyle davrandı. Bundan ötürü de DEM PARTİ'nin kayıpları oldu. (Tabii ki DEM PARTİ'nin Kürdistan'daki kayıplarının asıl nedeni bu değil)

Seçim sonuçları 50 yıl aradan sonra CHP'yi birinci parti yapmışsa asıl neden çok önemli sayıdaki gerici yobaz çevrenin bile AKP'nin arkasında duracak yüzü kendilerinde bulamayıp seçimlere katılmamaları, bir kısmının da AKP'nin yeni versiyonları olmaktan öte geçmeyen Yeniden Refah ve HÜDAPAR'a meyletmesi olmuştur. (Zaten bu iki partinin oylarını da AKP oylarına ilave ettiğimizde, MHP'nin oylarını saymazsak bile, AKP gene açık ara birinci parti oluyor)

Yani ortada ensenin üzerine yatacağımız bir başarı yok. Ülkede halk nezdinde ve devlette dengeler demokratik gelişmelerin önünü açma yönünde değişmiş değil, değişme eğiliminin ancak ucu görünmüştür. Faşist, ulusalcı tavırlarla alınan oylar ve kazanılan belediyelerle demokratik mücadeleye nasıl katkı ve

Seçim öncesinden başlayan kolluk güçlerinin kaydırılmasıyla sayıları onları bulan Kürt il ve ilçe belediyelerinin hukuk hileleriyle gasp edilmesi çalışmalarına ne diyeceğiz? Bunlar öyle tesadüfen mi aynı döneme denk düşüyor? Seçim sonrasında ise DEM PARTİ belediyelerinin son derece insani ve en temel demokratik hakları önceleyen açıklamaları karşısında (neymiş efendim Kürtçe tabelaya vergi indirimi uygulamak, devlete meydan okumakmış, gel bana kayyım ata demekmiş) sağlı-sollu salvolar yapılmasına ne diyeceğiz? (Hatta Nurcan Baysal'ın bir kadına tecavüze kalkışan silahlı uzman çavuşa halkın gösterdiği tepkiden yakınması, ardından Şırnak Barosundan bir avukatın kendisini hedef gösterdiğini iddia etmesi de)

Devlet akıllı, devletin zinde kuvvetleri

Mevcut yönetim tarzı, anlayışı, yönetimi ve bunun sonucunda halkın geniş kesimlerinin içine yuvarlandığı durum sadece rejime, hükümete karşı değil, devlete karşı da ciddi bir öfke, nefret ve güç biriktiriyor. Toplumsal gerçekliktir, kitlelerde öfke hareketliliğe dönüştüğü anda yöneten ve yönlendiren örgütlü güçler olur. Türkiye'de de bu örgütlü ve mücadeleci gücün kim ve nerde olduğunu anlamak için akıl bile gerekli değil.

İşte bu nedenlerle bir yanda demokratik Kürt özgürlük mücadelesinin TU-KAKA yapılması, diğer yanda oluşan nefret ve öfkenin devlet sevicileri kanallarına aktarılması projesi gündemde ve yürürlükte.

destek sağlanacağı ise meçhuldür. Hatta tersi yönde bir mobilizasyon yaratılması bile mümkündür.

Meral Akşener'in modası geçmiş bir etek gibi bir kenara atılması, Ümit Özdağ'ın birden bire alevlendirilmesi, aynı anda Bolu'da, Afyon'da, Balıkesir'de belediye başkanlıklarının elde edilmesinde üzerinde durulan argümanların alevlendirilmesinde tesadüfi bir benzerlik olduğunu mu sanıyorsunuz? (Bu belediye başkan adaylarının açık Kürt düşmanı propaganda ve taahhütleri rastgele oluşmuyor herhalde)

(sadece ellerinde silah tutanlar değil) uyumuyor ve kaybedilen inisiyatif gerçek muhaliflerin, gerçekten demokratik bir ülke isteyenlerin önünü almak için önceden gerekli hazırlıkları yapmış görünüyorlar. (Kılıçdaroğlu'nun Ümit Özdağ ile yaptığı protokol da bu hazırlıkların bir parçasıydı. Olur da seçimi Erdoğan kazara kaybederse olacaklara hazırlanan bir bariyer)

Şimdiye kadar Kürtlerin silahlı duruşlarından başka problemi olmayan kesimlerin de hep bir ağızdan Kürtlere AKILLI-USLU- SESSİZ HİZMET öğüt-

lemek yarışı neden icap ediyor?

Mevcut yönetim tarzı, anlayışı, yönetimi ve bunun sonucunda halkın geniş kesimlerinin içine yuvarlandığı durum sadece rejime, hükümete karşı değil, devlete karşı da ciddi bir öfke, nefret ve güç biriktiriyor. Toplumsal gerçekliktir, kitlelerde öfke hareketliliğe dönüştüğü anda yöneten ve yönlendiren örgütlü güçler olur. Türkiye'de de bu örgütlü ve mücadeleci gücün kim ve nerde olduğunu anlamak için akıl bile gerekli değil.

İşte bu nedenlerle bir yanda demokratik Kürt özgürlük mücadelesinin TU-KAKA yapılması, diğer yanda oluşan nefret ve öfkenin devlet sevicileri kanallarına aktarılması projesi gündemde ve yürürlükte. Geçmişte devletin rutin dışına çıkarak yaptığı uygulamalar, şimdi devletin doğrudan yönlendirmesi ve yönetmesiyle çok geniş kitlelerin elleriyle, saldırılarıyla sahnelenebilir. (Geçmişteki Kanlı Pazar organizasyonları, 1 Mayıs saldırıları, daha sonraki Sedat Peker itirafları vs.) çok yakın tehlikedir.

Bunların boşa çıkarılması en acil sorumluluğumuzdur. Burada her birimiz kendi sorumluluğunu bilerek davranabilirse biçim değiştiren tehlike bertaraf edilebilir. Halkta gelişen öfke ve nefret devrimci, dönüştürücü bir güç haline gelebilir.

Bunun yolu ve temeli de yerelin gerçek anlamda temel alınması, kentlerin, kasabaların, mahalle ve köylerin en kılcal damarlarından başlayarak örgütlenmeyi ve dinamizmi yaratmaktan geçmektedir.

İmamoglu gibi birinin Cumhurbaşkanını yapılması üzerinden hesaplar yaparak ne Türkiye'nin demokratikleşmesi, ne de Kürt sorununun demokratik ve Kürt halkının istekleri temelinde çözümü doğrultusunda yol alınamaz. Böyle yanlış hesaplar yapıldığında haliyle bu seçimlerde elde edilen kazanımlar da ciddi başarılar gibi lanse edilmek istenir. Ve maalesef bu yanlışlıkla politika üreten yakın dostlarımız da var. ■

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 4 Nisan 2024 Tarihli Açıklaması: Faşist Blok Yerel İdare Seçimlerinde Yenilmiştir! Şimdi Devrimci Demokratik ve Sosyalist Alternatifi Görünür Kılma Zamanıdır

31 Mart 2024 Yerel İdare Seçimleri AKP-MHP-Ergenekon faşist blokunun yenilgisidir. Ciddi bir oy kaybı yaşamışlardır. İstanbul, Ankara, Antalya ve İzmir'de ciddi oy kaybı yaşayan faşist blok, İstanbul'da on tane ilçe belediyesini, Bursa, Denizli gibi elinde tuttuğu illeri de kaybetmiştir. İP, DEVA, GP, DP ve VP gibi uydu partiler seçimlerde varlık gösterememişlerdir.

DEM Parti seçmeni batı metropollerinde AKP-MHP-Ergenekon faşist blokunu yenilgiye uğratma sağduyusunu göstermiştir. Bu olgu DEM Parti'nin seçim stratejisinin yanlışlığına işaret etmez. Çünkü DEM Parti batı metropollerinde açıktan CHP adaylarını destekleyedi Kürdistan'daki seçmen de, batı metropollerindeki Kürt seçmen de buna tepki gösterecekti. Dem Parti, CHP adaylarını açıktan desteklemedi ve kendi adaylarıyla seçim çalışması yürüttü ama seçim propagandasının sivri ucunu CHP'ye değil, AKP-MHP-Ergenekon faşist blokuna yöneltti. İP ise seçim çalışmasında faşist iktidar bloku yerine CHP'yi hedefe koyarak kaybetti. Çünkü İP seçmeni parti politikalarına rağmen faşist bloka karşı oyunu kullandı. Kürt seçmen ve kalıcı ittifak içindeki işçiler, emekçiler hem kendi partilerinin seçim çalışmalarını yürütmüş ve siyasi propagandasını yapmış ama aynı zamanda faşist iktidar blokunu yenilgiye uğratmak için gerekli tavırları ortaya koymuştur. DEM Parti'nin seçim stratejisindeki başarı bunun sonucudur.

Legal sosyalist ve sol partiler seçimlerden bekledikleri sonuçları alamamışlardır. Devrimci, demokratik ve sosyalist nitelikli ittifakların faşist blok karşısında oynayabileceği rol bu seçimlerde bir kez daha kanıtlanmıştır. İttifak dışında dar parti çıkarları ile hareket etmenin yığınlar nezdinde destek görmeyeceği anlaşılmalıdır.

Partimiz TKP, bu seçimlerde DEM Parti'nin seçim stratejisini desteklemiş ve aktif olarak seçim kampanyalarına katılmıştır. Bunun dışında DEM Parti'nin seçilme şansı olmadığı ancak doğru adayların olduğu ilçelerde ilerici, sosyalist, komünist adayları desteklemiştir ve seçilmeleri için çalışma yürütmüştür. Türkiye'nin İstanbul dahil bir dizi ilçesinde sosyalist ve komünist adaylar CHP listelerinden katılarak seçimi kazan-

mışlardır. Seçmen bu adayların siyasi kimliklerini çok iyi bilmektedir ve onlara bilinçli oy vermiştir.

DEM Parti Kürdistan'da kayyumları yerle bir etmiştir. Faşist blok bindirilmiş kıtalar ve taşıma oylar ile Bitlis, Kars ve özellikle Şırnak'ta hile yaparak seçimleri kazandıklarına kamuoyunu ikna etmeye çalışıyor. Bu illerin kazanımı tartışmasız DEM Parti adaylarıdır. Taşıma seçmen yöntemi sadece bu illerde uygulanmamıştır. Başta Amed olmak üzere neredeyse tüm Kürt il ve ilçelerinde aynı yöntem uygulanmış ama DEM Parti oylarının ezici çoğunluğu altında ezilmişlerdir. Kimi seçim bölgelerinde, il ve ilçelerde DEM Parti ile AKP arasındaki oy farkının az görünmesi buradan kaynaklanmaktadır.

Kürt halkı bu seçimlerde Kürdistan'da DEM Parti adaylarını seçerek, yine Kürt halkı ve Türkiye işçi sınıfının, emekçilerinin diri kesimleri batı metropollerinde de AKP-MHP-Ergenekon faşist blokuna ders verme yönünde tercihlerini kullanmışlardır.

Bu seçimin sonuçları kirli siyasete ve talan ekonomisine son, savaşa hayır demektir. Daha önce tercihlerini AKP'den yana kullanan bir seçmen kitlesi de faşist rejimin siyasi ve ekonomik uygulamalarına karşı, ekonomik krizin yükünün işçi sınıfının, emekçilerin ve emeklilerin sırtına yüklenmesine son vermek için tercihlerini değiştirmişlerdir. Ekonomik krizin temel nedenlerinden olan Kürt halkına karşı yürütülen savaşın son bulması ve Kürdistan'a yönelik yeni savaş maceralarına karşı oy kullanmışlardır. Özet olarak seçim değerlendirmesi olarak iki temel sonuç çıkarıyoruz; faşist iktidar bloku azınlığa düşmüştür ve kayyum rejimi çökmüştür.

31 Mart seçimleri bir gerçeği daha ortaya koymuştur. Partimizin en önem verdiği konu olan sınıf ve yığınlar arasında kalıcı ve sürekli örgüt çalışması yürütmeden popülist yöntemlerle başarılı seçim sonuçları elde etmek mümkün değildir. DEM Parti temsil ettiği halk kitlelerinin politik istemlerini dile getirerek ve kalıcı örgütlenmeler gerçekleştirerek kemikleşmiş bir seçmen tabanına sahip olmuştur. Partimiz TKP, sınıf içinde örgütlenerek çelik çekirdeğini oluşturmakta, sendi-

ka, meslek ve demokratik kitle örgütleri, her tür toplumsal halk örgütlenmeleri içinde çalışarak kitle tabanını ve sempatan çevresini geliştirmektedir. Yürütülen ilkel komünist faaliyet salt seçim süreçlerini hedeflememekle birlikte, gerektiğinde seçim dönemlerinde de parti politikaları doğrultusunda ön görülebilir hedeflere yönelmeyi sağlamaktadır. Partimizin ilkeli Leninci örgütlenme anlayışının, adında komünist nitelemesi kullanan veya kimi legal sosyalist ve sol partilerin popülist, kısa vadeli seçim hedeflerine yönelik çalışma anlayışları arasındaki temel farklılığı budur.

Faşist seçim bloku seçimlerde yenilmiş ama seçim hileleri ve kayyum girişimleri son bulana dek mücadele sürecektir. DEM Parti seçmeni oylarına, seçilmişlerine ve partilerine sonuna kadar sahip çıkacaklardır. Van seçimlerinde Büyükşehir Belediye Başkanlığı dahil 14 ilçenin 14'ünde Belediye Başkanlıklarını kazanan DEM Parti'nin bu başarısı faşist iktidar blokunu rahatsız etmiş, daha ilk günden kayyum uygulamalarını devreye sokmuştur. Van seçmeni hukuksuzluğa prim vermeyerek haklarını korumak için aktif savunma direnişine yönelmiştir. Ortaya muazzam bir halk direnişi çıkmıştır. Türkiye'nin barış ve demokrasi güçleri bu haklı mücadelede Van, Bitlis, Kars ve Şırnak halkının yanında olmuş, mücadelelerini aktif olarak desteklemiş ve her alanda direnişi geliştirmiştir. Türk ve Kürt demokratik muhalefet güçlerinin ittifakı pratik olarak hayata geçmiştir. TİP, EMEP, EHP, TÖP Genel Başkanlarının, ve ilk kez CHP Genel Merkezi tarafından görevlendirilen nitelikli bir heyetin Van'daki yığınsal basın açıklamasına katılmaları bu olguya işaret eder. Kayyum provokasyonu duyulur duyulmaz güçlü bir uluslararası dayanışma yükselmiştir. Bu etmenlerin tümünün birleşmesi ve AKP sıralarında da bu uygulamaya itirazların yükselmesi faşist iktidar blokuna geri adım atmış ve Van'da oyun bozulmuştur. Mazbata

sahiplerine iade edilmiştir. Bu çok önemli bir ara zaferdir.

Türkiye, yönetenlerin eliyle içine yuvarlandığı siyasi ve ekonomik krizden köklü demokratik dönüşümler gerçekleşmeden çıkamayacaktır. Egemen sermaye sınıfının temsilcisi olarak en ufak ekonomik sendikal hak arayışına tahammül edemeyen faşist iktidar bloku işçi sınıfı ve emekçiler üzerindeki işgücü sömürüsünün ve hayat pahalılığının uygulayıcısı olarak yönetme sınırlarının sonuna dayanmıştır. Bu barbar düzene son vermenin koşulları olgunlaşmaktadır. Kürt halkına karşı yürütülen savaş durdurulmadan, Kürt sorununa eşit, adil, demokratik ve siyasi bir çözüm yaratılmadan Türkiye rahat nefes alamaz. Türkiye işçi sınıfı ve emekçiler bu halk düşmanı yönetime daha fazla müsamaha etmeyecektir. Kürt halkına uygulanan imha ve işgal politikalarına karşı direniş ile işçi sınıfının, emekçilerin ve yoksul halk yığınlarının direnişi birleştiğinde muazzam bir toplumsal patlama ortamı gündem olacaktır. Halkların demokratik direnişi gelişecektir. Ya barbarlık, ya sosyalizm seçeneği önümüzdeki süreçte kendini dayatacaktır. Bu bağlamda, sınıf savaşımının tüm alanlarında olduğu gibi legal siyaset alanında da devrimci, demokratik, sosyalist alternatifi görünür kılınması belirleyici önemdedir. İşçi sınıfı, yoksul emekçi halklar, Kürt halkı bu topraklarda değişim ve dönüşümün yolunu açacak öznel etmeni oluşturacak siyasi güçlerin içinde ve çevresinde örgütlenerek iktidar hedefine yürümenin özgüvenini ve gücünü yaratacaktır. Bu çerçevede Emek ve Özgürlük İttifakı'nın tekrar yaşam bulması ve toplumsal mücadelede aktif bir rol üstlenmesi önemlidir. Türkiye Komünist Partisi mücadelenin bu aşamasında üzerine düşen görevleri yerine getirecek ve daha ileri hedeflerin yolunun açılmasını sağlayacaktır.

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
4 Nisan 2024

(www.turkiyekomunistpartisi.org sitesinden alınmıştır)

Emeklilik Hareketi Üzerine Bazı Yaklaşımlar

Halit ERDEM

31 Mart 2024 yerel yönetim seçimleri öncesi ve sırasında emeklilerin durumu çeşitli yönleriyle kamuoyunun ve siyasi partilerin gündemine bütün yönleriyle yansımış, “emeklilerin hak arama mücadelesi” toplum nezdinde meşruiyet kazanmıştır.

Emekli haklarının verilmesi, emeklilerin yaşamlarının yoksulluktan kurtulması, iktidarın ekonomik programı, gelir dağılımının ve yoksulluğun yönetilmesinin önemli bir unsuru olduğu toplum nezdinde de gözler önüne serilmiştir.

Yakın siyasi tarihimizde emeklilik sorunu ilk defa iktidar partileri tarafından kutuplaştırılmış, dirije edilmiş toplum kesimleri arasında siyasi tercihlerin değişmesine neden olmuş, iktidar partilerinin toplumu yönetme ve yönlendirme argümanları ve propagandaları zayıflamış emekli hakları üzerinden önemli oy kaymalarına neden olmuştur.

Muhalefet cephesi emeklilerin yaşam şartlarının kötüleşmesini, asgari ücretle kıyaslayarak iktidarın sürdürmek istediği ekonomik politikaları eleştirmede önemli bir dayanak sağlamış ve bu propagandayı sürekli kullanmışlardır. Bu çerçevede bir yandan emeklilerin yaşamlarını hayat pahalılığı ve enflasyon karşısında daha insanca bir seviyeye çıkarmak yerine gelir dağılımı tercihlerini sermaye ve şirketler lehine kullanılması, dolayısıyla emekli hakları sorununun doğrudan siyasi bir karar ve tercih olduğu, kaynakların sermaye ve şirketlerden yana kullanıldığı siyasi propagandanın ana argümanlarından bir olmuştur.

Özetle; yerel yönetim seçimleri dolayısıyla, emeklilik meselesinin siyasi mücadelenin gündeminde yer aldığı ve emekli hareketinin siyasi mücadelenin bir parçası olduğu görünür hale gelmiştir.

Yerel yönetim seçimlerinin sonuçlarından ikincisi “belediyelerin”

emeklilerin hak mücadelesi içindeki yeri ve emeklilerin yaşamlarının iyileştirilmesinde kent yönetimlerinin ve planlamasının önemi, talepleri ortaya konulmuştur.

Emeklilik mücadelesinin üzerinde yükseleceği sacayağının üçüncüsü emeklilik ile çalışanlar, emekçiler ve örgütleri ile olan bağlantı zayıf kalmıştır.

Emekliler hareketinin muhatapları, yakın geçmişte yaşanan deneylere dayanarak üçlü bir sacayağına dayandırılabilir: siyasi partiler, yerel yönetimler ve sendikalar. Hayatın bize gösterdiği gerçekliğe baktığımızda emeklilerin bir siyasal parti veya ideolojiye bağlı olarak davranmadığı, kendilerinin karşı karşıya kaldığı ekonomik nedenlere; aile bütçesine katkıda bulunma, yakınlarının yardımına bağlı olmadan yaşamlarını sürdürme veya toplum içinde başı dik, onurlu bir yaşamın olanaklarından adil bir biçimde yararlanabilme hakkına sahip olmak istedikleri ortaya çıkmıştır.

Neler yapılabilir? Öneriler

- Muhatap olarak iktidar partileri, bunun yanında tüm muhalefet partileri birinci derecede sorumludur. Ancak iktidar partilerinin öncelikli tercihlerinin emeklilerin yaşamını kolaylaştırmak ve yaşam seviyelerini yükseltmeye dönük “emekli maaşlarının” artırılması yerine kur korumalı mevduat sahiplerinin kur farklarını ödeme, maden ve inşaat şirketlerinin vergi borçlarını silme, köprü ve otoyolları inşa eden şirketlere fark ödeme, savaş harcamalarına bütçeden önemli miktarlar ayırma gibi alanların olduğu görülüyor. Emekli maaşları sadece seçim dönemlerinde gündeme geliyor. Bunu seçim periyodundan çıkararak günlük yaşamın bir parçası haline getirmenin yollarını aramalıyız.

- Muhalefet partilerinin “emeklilik sorununu” araçsal hale getirmeden, bir propaganda malzemesi olarak kullanmadan öte bir ciddiyetle ele alınmasını sağlayacak araçlar bulmalıyız. Bu sayede emeklilerin yaşam sorunları etrafında baş-

ta iktidarlar olmak üzere siyasal mücadele alanında güçlü bir kamuoyu desteği sağlayabilir ve taleplerimizi yerine getirmede emekli hareketini zorlayıcı bir güç haline getirebiliriz.

- Adana Kent Konseyi sonuç bildirisinde ayrıntılarıyla hazırlanmış olan, emeklilerin Belediyelerden ve yerel yönetimlerden beklentileri konularını takip edecek yerel birimler oluşturmamız. Bazı belediyelerin seçim döneminde gündeme getirdiği ek aylık maddi yardım ve benzeri maddi yardımlar bir hak ve kurala bağlı olmaksızın, iane tarzı olması nedeniyle kabul edilmemelidir.

- Emeklilik hareketinin en önemli ancak en sorunlu ayağı sendikalarla ilişki sorunudur. Olumlu örnek memur maaşları ile çalışan memurların katsayı belirlenmesi arasında bir ilişki ve bağın olması, bunun yanında işçilerin ve çalışanların yüzde altmış civarında büyük bir kesiminin ücreti haline getirilmiş olan “asgari ücretle” emekli maaş artışlarının belirlenmesi arasında bir bağlantının kurulmamış olmasıdır.

İşçi ücretleri için esas belirleyici unsurun işçilerin sendikalaşması ve bunun sonucu olarak toplu sözleşme yoluyla artırılması, olması gerekirken sermaye ve siyasal iktidar işbirliği ile çalışanlar bu haklardan mahrumdur. Oysa asgari ücretin de, emekli aylıklarının da belirlenme ölçütü devlete bağlı TÜİK eliyle belirlenen enflasyon rakamlarına bağlı hale getirilmiştir. 2024 yılı altı aylık dönemde asgari ücrette bir artış yapılmayacağı, Temmuz zamlarının sadece emekli maaşlarına yapılacak olması asgari ücretle çalışanlarla emekli aylığı alacak büyük toplum kesiminin kaderlerini ortaklaştırıyor. Bu durum ortak arayışları ortaya çıkarabilir. İşçi sendikaları, sorunları büyüteceği düşüncesiyle eski üyeleri olan emeklilerle tekrar bir ilişki içine girmek istemeyebilirler; ancak gerek toplumsal sorumlulukları gerekse ortaya çıkaracağı muazzam kitlesel gücüyle en azından sadece enflasyon değerlerinin değil saygın kuruluşlar tarafından belirlenen “insanca

yaşam” kriterlerinin de hesaba katılması gibi konularda ortak davranışların belirlenmesi görüşmeleri bu tür ilişkilerin başlangıcı olabilir.

Bu buluşmada ya da daha geniş istişareler yapıldıktan sonra belirlenecek bir “emekliler koordinasyonu” veya başka bir isimle bir kurul oluşturulması;

Aynı yöntemlerle İl Koordinasyon kurulları oluşturulması

Aynı yöntemlerle Mahalle Koordinasyon kurullarının oluşturulması başlıca hedef olarak öne konulması düşünülebilir.

Emekliler Koordinasyonu: ilk iş olarak iktidar ve muhalefetteki siyasi partilere, konfederasyon ve sendika başkanlıklarına etkili demokratik toplum kuruluşlarına verilmek üzere deklarasyon hazırlanması ve görüşmeler yapılması,

Aynı yöntemin illerde uygulanması,

Basınla ilişkilerin geliştirilmesi ve bu yolla faaliyetlerin duyurulması

Mahallelerde sendika, parti veya dernek lokalleri kullanılarak, bu kuruluşlardan hukuki, maddi yardım ve destek alınarak her mahallede, köyde, yerleşim yerinde “emekli evleri” kurulmasına, bu heyetlerin kahvehaneleri, camileri veya başka toplanma yerlerini ziyaret ederek, hazırlanacak “deklarasyonu” dağıtması, sohbetler düzenlemesi sağlanabilir.

Temmuz ayındaki emekli maaşlarının veya asgari ücretin belirlenmesine kadar bu çalışmaların çatısı kurulabilir. ■

1 Mayıs'ın Düşündürdükleri ve Sendikal Hareket Üzerine

□ Salih Yiğit

1 Mayıs 2024 öncesi Türkiye’inde yirmi iki yıllık AKP döneminin yüklediği ekonomide çöküş ve hayat pahalılığı toplumun çoğunluğunu oluşturan asgari ücretli emekçiler, emekliler ve ailelerinin yaşam koşullarını ‘açlık sınırının’ da altına düşürdüğünden artık ancak ‘bitkisel yaşam sınırı’ gibi yeni bir tabirle tanımlanabilir hale gelmiştir. 31 Mart yerel seçimlerindeki başta emekliler olmak üzere toplumsal muhalefetin görece başarıları az da olsa bir ümit ve hareketlilik yarattı ve 1 Mayısı doğru beklentileri yükseltti. Ancak yaşanan 1 Mayıs 2024 bu beklentilere cevap veremedi. Emek mücadelesi önümüzdeki yıllarda önemli ve radikal adımları atarak güçlenemezse, asgari ücretler artık ‘cenaze masrafları sınırına’ bile erişmeyecektir.

Son verilere göre emeklilik sigortası primi ödeyen 24,2 milyon emekçi bulunuyor. Türk İş’te 1.1milyon, Hak İş’te 711bin, DİSK’te 193bin ve neredeyse otuz bağımsız sendika ile beraber toplam yaklaşık 2.5milyon emekçi sendikalı. Ülkemizdeki sendikalılık oranı %10,33 gibi çok düşük bir oranda. Bu gerçekliğin yaşama olumsuz etkilerini beş maddede toparlayabiliriz.

1. Toplu sözleşmelerde emekçilerin ayrımsız tüm sendikalarca güçsüz temsili sonucu (taleplerin radikalliyi değil, taleplerin arkasında olmayan güç anlamında) alınan ücretler ve ek haklar konusunda yetersizlik.

2. Asgari ücret komisyonunda emekçilerin ayrımsız tüm sendikalarca güçsüz temsili sonucu (taleplerin radikalliyi değil, taleplerin arkasında olmayan güç anlamında) hükümeti işverenle baş başa bırakıp emekçilerin açlık sınırı altında anlaşmalara mahkum edilmesine engel olamamak.

3. Sendikal hareketin bölünmüşlüğü, zayıflığı ve bunun sonucu sendikaların dışı dokunur kazanımlar elde edememesi emekçilerin %90 gibi çoğunluğunun güvenini kazanamamaktadır. İşyerlerinde bölük pörçük sendikal hareketin örgütsüz emekçileri kazanmak yerine biri birinden üye devşirme rekabeti geniş emekçi kitlelerinin güvensizliğinin temel nedeni örgütlenmelerinin önündeki en önemli engeli oluşturmaktadır.

4. Geniş emekçi yığınlarından kopmuş sendikal hareketlerin kitleler içinde arınamayarak hangi ihtiyaçtan doğarak kurulmuş olduklarından giderek uzaklaşmalarıdır. Bu kısır döngü her geçen gün derinleşerek devam etmektedir. Emekçi yığınlarından yabancılaşan sendikal hareketler yeni bölünmeler üretmekte ve giderek daha da zayıflamaktadırlar.

5. Bu durum ülkenin sayısal olarak en büyük, üretimden gelen gücünü kullanabilmesi durumunda en dinamik ve güçlü kesimi olan üretkenlerin ülkedeki demokrasi mücadelesine katılmalarını da sınırlamaktadır. Ülkede hiçbir siyasi hareket emekçilerin çoğunluğunun desteğini alamadan iktidara gelemeyebilir veya kalamaz. AKP’ni iktidara getiren, iktidarda tutan ve iktidardan indirecek güç de üretkenlerdir. 31 Mart seçimleri emekçilerin ve emeklilerin bu yönde verdikleri sınırlı da olsa bir mesajdır.

Bu olumsuz etkilerin, zafiyetin tümü bu yıl 1 Mayıs’ta alanlara da yansımıştır. Elliye yakın ilde ancak yaklaşık bir milyon kişi yürüyüş ve mitinglere katılmıştır. Kısacası sendikalar üyelerinin üçte birini bile mobilize edememişlerdir. Alanlardaki ‘kırmızı’ renklerin çokluğu, ‘devrimci’ sloganların baskınlığı bizi aldatmamalı. Eylemlerin başarısı katılanların kendi kendilerini tatmini ile değil ancak toplumda yarattığı motivasyon ve

biraktığı izlenimlerle ölçülebilir. Eylemler Türkiye’nin milyonluk kentlerinde bile ancak on binli sayılara erişilebilmiştir. Bu yıl 1 Mayıs emekçilerin bir güç gösterisi olmaktan ziyade bir zafiyet göstergesi olmuştur. İstanbul da bu zafiyetin en belirgin örneği olmuştur. Türkiye’nin en büyük emekçi kenti 16 milyonluk İstanbul amacı belirsiz ve her koşulda hüsrana biteceği belli olan bir eylem sahne olmuştur. Taksim’e izin verilmemesi ülkemizin ayıbıdır ve bunun uygun, etkili ve gerçekleştirilebilir bir tepkiyle kınanması elbette gereklidir. Ancak Taksim’e izin verilmeyince önlem alınacağı da çok aşıkardır. Aynı zamanda geniş emekçi yığınlarının böyle bir çatışmaya hazır olmadıkları da herkesin malumudur. İstanbul’da uygun bir alanda milyonları sokağa dökerek yeni bir ümit ışığı yakmak yerine baştan kendileri girmeye niyetli olmadıkları bir çatışmaya gelmeyeceklerini bile insanları davet etmek büyük bir gaffet ve sorumsuzluktur. Üstelik çatışmaya girmemek hem doğru hem de sorumlu bir yaklaşımdır, İstanbul 1 Mayıs diğer bölgelerdeki eylemleri de gölgelemiş emekçi kitlelerini daha da karamsarlığa itmiştir.

Gel gelelim ülkemizde bölünmüşlüğün tarihi yarım asırdan eskidir ve ne yazık ki bölünmüşlük artık kronik hale gelmiştir. Bu nedenle şayet ‘olağan üstü bir durum’ veya bir ‘mucize’ olmadıkça kısa hatta orta vadede birliğin sağlanması pek de olanaklı görünmemektedir.

Günümüzde işçi haklarının en gelişmiş olduğu Almanya’nın son derece güçlü birlik sendikalarının oluşumuna da aslında hiç de istenilmeyecek ‘olağan üstü bir durum’ vesile olmuştur. Almanya’da 1863 yılında Karl Liebknecht’in babası Wilhelm Liebknecht, August Bebel gibi Karl Marx’ın arkadaşları Genel Alman İşçi Derneği adı altında sosyal demokrat (sosyalist) hareketi oluşturdu. Burada yaklaşık atmış beş yıllık bir süreçte sosyalistler, komünistler kısaca tüm Marx’tan esinlenenler birlikte çalıştılar. 1890’da birlik sendikası olarak Almanya Sendikaları Genel Komisyonu kuruldu. İlk defa sendikal haklar yasalaştı ve bir dizi kazanımlar elde edildi. İşçi sınıfının bu hareketliliği sonucunda 1918 sonları ve 1919 yılı başlarında Almanya’nın belli başlı birçok şehrinde Sovyet Cumhuriyetlerine (Räterepublik) evrildi. Bu hareketlilik, sıcak gelişmeler ve Almanya’daki Sovyet Cumhuriyetlerinin geleceği ile ilgili fikir ayrılıklarından etkilenecek 1919 yılı sonunda Spartakus Birliği (Spartakusbund) hareketi önderlerinden Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht’in girişimiyle Almanya Komünist Partisi KPD kuruldu. Bu gelişmenin solun siyasi yaşamına etkisi başka bir yazının konusu olmak üzere sendikal harekete de yansımaları oldu. Tıpkı günümüz Türkiye’sinde olduğu gibi sendikal hareket siyasi hareketlere göre bölündü. Takip eden yıllarda Almanya’da yönelim sendikaları (Rich-tungsgewerkschaften) oluştu ve sendikal hareket bölük pörçük ve zayıflamış bir duruma evrildi. Bunların en önemlileri arasında Sosyal Demokrat Özgür Sendikalar (Die Freien Gewerkschaften), Komünist Devrimci Sendikal Muhalefet (Die Revolutionäre Gewerkschafts-Op-position), Hıristiyan Sendika-ılar (Die Christlichen Gewerkschaften), Liberal İşyeri Derneklerini (Die Hirsch-Dunckerschen Gewerkve-reine) ve bir dizi ‘kızıl’ veya ‘bağımsız’ sendikayı saymak mümkündür.

Naziler Ocak 1933’te iktidarı gasp etti ve ilk işleri tüm sendikaları yasaklamak ve sendikacıları tutuklamak oldu. Daha üç ay geçmeden Mart 1933’te Dachau Nazi Kampı önce-likle tutuklanan sendikacılar için kuruldu. İlk devrimi yapacak sınıf olarak anılan, ilk Sovyet Cumhuriyetlerini (Räterepublik) kuran Almanya işçi sınıfı tarumar edildiği ve bir türlü sendi-

kal birliğini sağlayamamış işçilerin farklı sendikal örgütlerini Naziler Dachau’da yan yana getirmişti. Dachau’da sendikacılar parçalanmış ol-malarının Hitlerin iktidarı gasp etmesini kolaylaştırmış olduğu görüşünde birleşti-ler. Ekim 1949’da kurulan (DGB – Alman Sendikalar Birliği) birlik sendikası fikri de sendikacıların yoğun tutuklu buldukları Dachau ve Buchenwald Nazi kamplarında özellikle hayatta bırakılan az sayıda 20’li yıllardaki hatalardan derslerini alan komünist sendikacının girişimleri ile doğdu. (Bknz. Buchenwald halk cephesi komitesi tutanakları). Burada altı çizilen konu birlik sendikacılığı işçilerin inançlarını, politik ve dünya görüşlerini hareket noktası olarak almaması ve bir-lik sendikasının politik ve dünya görüşleri bakımından kesin tarafsızlığıdır.

Dilerim ülkemizde sendikal birliğin sağlanması için daha da ‘olağan üstü bir durum’ beklemeyiz. ‘Cenaze masrafları sınırına’ gelmeden aşılması en zor sorun herkesin olası bir ‘mucizeyi’ hep başkalarından beklemesidir. Altını çizmek gerekirse konu işçiler, emek sermaye-mücadelesi ve işçilerin tek birlik örgütü olan sendikal örgütlenmesi olunca kanımca Marx’çı bir yaklaşım kaçınılmazdır. Elbette bu konuda başka yaklaşımlar da olabilir. Ancak Marx’tan esinlenenlerin bu konuda doğru adımı ‘mucizeyi’ başkalarından beklemeleri absurd olduğu kadar kendilerinin de inkarıdır. Eğer konuya başkaları ne yapmalı yerine biz Marx’tan esinlenenler ne yapmalıyız diye yaklaşırsak ileri adımlar atabiliriz.

Örnek olarak 1 Mayıs 2025 için yaklaşımımız kendimiz bir eylem çağırısı yapacağımıza Türkiye’nin her köşesinde çağırısı yapan en güçlü sendikal hareketinin eylemine katılım ve katılımı güçlendirelim. Milyonlarca emekçi ve emeklinin ortaklaştığı talepleri en güçlü biz savunalım. Bu bir tek eylem için çok zor olmayabilir. Şayet egolar aşılabılırsa aslında geniş emekli yığınlarının bir hayali de gerçekleşmiş olabilir. Elette sendikal birlik eylemde birlikten daha zor görülebilir. Ama burada da ya ‘mucizeler’ yaratabilir ya da sürünmeye devam ederiz. Sendikal birlik konusunda etki edebileceğimiz iki konfederasyon DİSK ve HAK-İŞ. bulunmaktadır. Bunlarla ve bir dizi bağımsız sendika ile de diyalog içinde çabalarımız çalıştığımız işkollarında sayısal en güçlü sendikaya üye olmak, iş arkadaşlarımızı bu üyeliğe kazanmak ve şayet bu sendika hali hazırda değilse TÜRK-İŞ üyeliğine yönelmek. Bu konuda TÜRK-İŞ’in tutumundan daha çok tüzüğü belirleyici olacaktır.

Kendi havuzumuzda yüzmenin güven ve rahatlığımıza alışmış bizler gerçekten açık denizde yüzmekten çekinir hale gelmiş durumdayız. Çünkü maalesef böylesine bir sürece gelen ilk itirazımız TÜRK-İŞ’in yönetimi ve politikası nasıl olacak? Nasıl katılacağız? Etkimiz ne olacak? vb... Bu sorular üzümlerle söylemek isterim ki emekçi kitlelerine yabancılaşmışlarımızın sorularıdır. Marx’tan az bile olsun nasibini almış her birimizin cevabı bence çok açık ve kesin olmalıdır. Tüm bu soru ve kuş-kulara cevap açıktır. Marx’tan esinlenenler güçlerini emekçilerden, işçi sınıftan alır. Yoksa masa başlarında yapılan yönetim pazarlıklarında değil. Elbette bugünkü üye yapılarına bakersak mesela TÜRK-İŞ yönetiminde onda bir payı bile hak etmiyoruz. Üye sayısı 2, 3, 4, 5 milyonu aşan bir birlik sendikası TÜRK-İŞ te ise sadece ne eklersek onu biçeceğiz. Emek-Sermaye mücadelesinin kolay olduğunu da kimse söylemedi zaten.

Şu anda izlenebilecek yol tüm sendikal konfederasyonların her yerde ve her sendikal alanda ortak eylemini savunmak birlik sendikacılığı konusunda atılacak ilk küçük ama bir o kadar da önemli adım olabilir. Sendikaların işçi ve emekçilerin meslek örgütü olduğunu unutmamalıyız. Sendikacılığı küçük parti dükkanları olarak görmekten, en önemlisi sendikalara siyasi iktidar veya sistem değişikliği görevlerini yüklemekten vaz geçmeliyiz. Sendikal mücadelemiz ortak paydamız olan işçi ve emekçilerin haklarına ve sendikal birliğine odaklanmalıdır. Bu ne kadar zor görülüyor olsa bile, hatta bu konuda kendimizi zaman zaman yalnız hissediyor olsak bile, işçi sınıfının Birlik Sendikasını gerçekleştirilmesi tutacağımız ana halka olmalıdır. ■

Emek ve Emekli Mücadelesinin Diyalektiği Üzerine

□ Salih Yiğit

Avrupa'da emeklilerin yaşam kalitesinin en yüksek olduğu ülkelerden birisinin Almanya olduğunu tartışmasız kabul edebiliriz. Bizzat takip ettiğim son elli yılda Almanya'da iktidara; muhafazakar, liberal, sosyal demokrat veya yeşiller gibi çeşitli çizgilerin tek tek veya koalisyonda egemen olmalarına rağmen emeklilerin yaşam kalitesindeki bu istikrar nasıl sağlanmıştır? Emeklilerin yaşam kalitesini kendi başına siyaset sağlamıyorsa o zaman bu nasıl oluyor? Kanımca burada ülkedeki emek sermaye çelişkisinde işçilerin örgütlülük düzeyi ve mücadelesi belirleyici olmuştur. Almanya'da neredeyse her iki işçiden birisi sendika hem de güçlü bir birlik sendikasının üyesidir. Ayrıca isteyen emeklilerin de kendi iş kollarında aktif sendika üyelikleri devam etmektedir. İşte tam burada emekçilerin sendikal mücadelesi ile kendi emekliliklerinin doğrudan ilişkisini görebiliriz. Kısacası Almanya'da emeklilerin bugünkü yaşam kalitesinin yüksekliği kendilerine Türkiye'de olduğu gibi siyasetin sunduğu bir lütf değil bizzat gençliklerinde kendilerinin ödedikleri primler ve verdikleri mücadelelerle kazanılmış haklarıdır.

Günümüz Türkiye'sindeki emekliler 70'li yıllar ve öncesinde iş hayatına başlayan emekçilerdir. 80'li yılların öncesindeki sendikalaşma özgürlüğü, toplu sözleşme ve grev hakkı örneği kimi sendikal başarılarla, güçlenen sendikal hareketin kazanımları emeklilerin yaşam kalitesine de görece olumlu etkiler sağlamıştır. Ancak 80 darbesinin sendikalara yoğun baskısı, yasaklamaları, sendikal hareketin bölünmüşlüğü ve giderek zayıflaması sonrası bu kazanımlar duraklamaya uğramıştır. AKP döneminin yüklediği ekonomide çöküş, hayat pahalılığı da buna eklenince, günümüzde asgari emekli maaşı '**açlık sınırının**' da altına düştüğünden artık ancak '**bitkisel yaşam sınırı**' gibi yeni bir tabirle belirlenebilir hale gelmiştir. Emek mücadelesi önümüzdeki yıllarda

önemli adımları atarak güçlenemezse, önümüzdeki 30 yıl sonra AKP döneminin ilk emeklilerinin asgari ücretleri '**cenaze masrafları sınırına**' bile erişemeyecektir.

Bu durumda günümüzdeki emeklilerin yaşam kalitesinin yükseltilmesi emek-sermaye mücadelesinin dışına itilmiş, 80'li yıllar öncesinde kazanılıp dondurulmuş hatta kısıtlanan haklarla sınırlanmış ve zorunlu olarak sosyal bir mücadelenin konusu haline gelmiştir. Bu konuya yazımın sonuna doğru tekrar dönmek üzere şimdiden etkimiz olabilecek geleceğin emeklilerinin yaşam kalitesi üzerine yoğunlaşmak isterim. Emekli maaşlarına iki temel unsur etki etmektedir. Birincisi emekçilerin ücret ve asgari ücretleri ikincisi ise ABO - Aylık Bağlama Oranları ve emekçilerin emeklilik yaşdır. Görüleceği gibi tüm bu konuların belirlenmesi öncelikle üretimde bulunan emekçilerle ilgilidir.

Birinci temel kaide emeklilerin en düşük maaşı asgari ücretin altında olmamadır. Bunun yolu da asgari ücretin görece yüksek belirlenmesidir. Asgari ücret işçilerin, işveren ve hükümetin oluşturduğu bir komisyon tarafından belirlenmektedir. Kısacası işçi ve işverenin anlaşamayacağı var sayılırsa belirleyici taraf hükümet olmaktadır. Ancak burada işçileri temsil eden sendikalar ne kadar güçlü ise işçilerin komisyondaki ağırlığı ve özellikle onların toplumsal etkisi de hükümet tarafının eğilimini o derece etkiler. Burada elbette güçlü sendikala-

rın toplumsal destek ve taleplerini güçlendirecek eylem ve grev haklarının oluşturabileceği etkiyi de küçümsememek lazımdır. Böylece emekçilerin kazanacağı asgari ücret otomatikman emeklilerin en düşük emekli maaşı olacaktır.

İkinci önemli unsur sendikaların aylık bağlama oranları ve emekçilerin emeklilik yaşı konusunda ki mücadelesidir. Burada temel talep örneğin; 9.000 iş gününde %70 ABO ve 60 emeklilik yaşı ve artan her iş yılı ve/veya yaşta ABO'na %1 ek gibi öneriler düşünülebilir. Elbette bu talepler sendikalarca ele alınmalı belirlenmeli ve gündeme getirilmelidir. Her koşulda bu günün emekçileri yarının emeklileri olacak ve kendi yaşam kalitelerini bugün ödedikleri primler ve verdikleri mücadelelerle kazandıkları haklarla kendilerini belirleyeceklerdir.

Son verilere göre emeklilik sigortası primi ödeyen 24,2 milyon emekçi var. Türk İş'te 1.1milyon, Hak İş'te 711bin, DİSK'te 193bin ve neredeyse otuz bağımsız sendikada toplam yaklaşık 2.5milyon emekçi sendikalıdır. Ülkemizdeki sendikalılık oranı %10,33. Sendikalılık oranının %50'ye yakın olan Almanya emeklileri ile ülkemiz emeklilerinin yaşam kalitelerinin farkının ne kadar böyle bir matematikle bire bir hesaplanması doğru olmasa da bu farkın bir tesadüf

olmadığını da kesinlikle söyleyebiliriz. Günümüzde bizde asgari ücret komisyonunda bu kadarcık güç ile alınabilecek bir hak olamıyor. Olsa olsa lütf edilene şükretmek kalıyor. İşte '**Emek ve Emekli mücadelesinin diyalektiği**' Anadolu dilinde; '**Ne ekersen Onu biçersin**'dir. Ülkemizdeki 4.9 milyon memurun sendikalılık oranı yedi ayrı sendikada olsa da toplam % 68 olduğunu dikkate alırsak memurların işçilere görece iyi durumlarının nedenini de görebiliriz.

Ülkemizdeki sendikal hareketin biri birini olumsuz etkileyen iki sorunu var. **Birincisi** işçilerin sendikalaşma oranının çok düşük olması. **İkincisi** de Sendikal hareketin bölük pörçük olmasıdır. Bu bölünmüş sendikal harekete güven duymayan işçilerin örgütlenmeye de uzak durmalarına da neden olmaktadır. Diğer yandan geniş emekçi yığınlarından kopmuş sendikal hareketin kendi içinde arınamayarak hangi ihtiyaçtan doğarak kurulmuş olduklarından giderek uzaklaşmalarıdır. Bu kısır döngüden çıkış mutlaka bulunmalı ve aşılmalıdır. Bunun yolu elbette birliktir. Birlik sendikasında buluşabilmektir. Alman sendikacılar kendi bölünmüşlüklerini Hitlerin Nazi Kamplarında istekleri dışında bir araya getirilerek, aşmışlardır. (Bkz. 1937 - 1945 Buchenwald Toplama Kampı Komitesi kararları -Almanya'da birlik sendikası fikrinin doğuşu). Dilerim bizim sendikalarımız zorunlu ve doğru adımları atmak için daha kötü zamanları beklemezler.

Gel gelelim ülkemizde bölünmüşlüğün tarihi yarım asırdan eskidir ve ne

Son yedi ayda gelişen Aksağlılar Hareketi, emekli hareketinin bir birleşeni değil birleştireni olma yolundaki ısrarı, YAN YANA çağırısı ile oluşan hemen hemen tüm emekli örgütleri arasında gelişen diyalog, emekli sendikalarının birleşme çalışmaları, farklı emekli kuruluşlarının bölgesel işbirlikleri ve daha niceleri emeklilere güven verdi. Bu hareketlilik seçimlere de yansdı. Emeklilerin seçim sonuçlarına etkisi hem kendilerine olan güveni hem de emeklilerin toplum içindeki saygınlığını artırdı. 1 Nisan Emekliler Günü olsun paylaşımı sosyal medyada on binlerce kez izlendi.

Özgürlük Mücadelesinde Sanatın Rolü

□ Armağan BARIŞGÜL

Sanat bilgi, bilgilendirmenin ve bilinçlenmenin bir biçimi ve en damıtılmış arı halidir. Sanatçı, doğal yaşamı nesneye, söze ve eyleme yansıtır. Sanatçının ilham kaynağı ise doğadır ve toplumdur, genel ve özel yaşanmışlıklar, duygu ve düşüncelerdir.

İnsanlık tarihinde kaydedilen en eski sanat eseri Hindistan'daki Bhimbetka petroglifleridir. MÖ 290.000 yıllarına kadar dayandığı kubbe ve gravürlere oluşturulmuş söylenmektedir. En eski eserler kaya oymaları, gravürler, resimler, heykeller ve taş düzenlemeleridir. Sanat, hikâyeler anlatmak, kase ve silah üretip süslemek, sosyal statü sergilemek, dini sembolik imgeler sergilemek için doğmuştur. Mezopotamya'nın en ünlü eserlerinden biri olan Hammurabi Kanunları buna çok uygun bir örnektir. MÖ 1792 tarihli bir parça Babil'in VI. Kralı Hammurabi ve Mezopotamya tanrısı Shabash'ın bir resmiyle süslenerek taşa oyulmuş kanunlardan bahsedilir.

İnsanlığın ilk yazınsal ürünü ve ilk yapıtı olan Gilgamiş Destanı, beş bin yıl önce Mezopotamya coğrafyasında doğup biçimlendirilerek yazıya geçirildi, tabletlere kazandı. Destan ise şiirin bir türüdür. Gilgamiş Destanı'nda yaşama sevgisi, yiğitlik, aşk, cinsellik ve ölüm korkusu gibi ana öğeler diyalektik bir bağ içinde anlatılmaktadır. Dolayısıyla şiirin tarihi, yazının ortaya çıkış tarihtir. Şiir, insanlığın/toplum ve toplulukların yaşama bağlanmasında, eşitlik içinde kardeşçe bir yaşam, kahramanlıkta, aşk duygusunda, cinsellik ilişkisinde ve özgürlük mücadelesinde muazzam bir rol oynamıştır.

Sanatın farklı dalları vardır; Mimari, heykel, resim, edebiyat, müzik, tiyatro, sinema... Mimar Sinan, Auguste Rodin, Robert Glen, Paplo Picasso, Michelangelo Buonarroti, Leonardo Da Vinci, Victor Hugo, Fyodor Mihayloviç Dostoyevski, Lev Nikolayeviç Tolstoy, Maksim Gorki, Friedrich Schiller, Charle Chaplin, Romain Rolland, Anna Seghers, Ernest Hemingway, Ostrovski, Çernisevski, Yılmaz Güney, Ahmede Xani, Nazım Hikmet, Ahmet Arif, Ayşe Şan, Sümeyra Çakır, Ruhi Su, Adnan Yücel, Orhan Taylan gibi

sanatçılar farklı zamanlarda farklı yerlerde eserler vermiş toplumsal ilerleme, barış ve hümanizme katkı sunmuş ünlü ve değerli kişiliklerdir.

Özgür bir sanatçı pasif ve tarafsız olmaz. Sanatçı, bilerek veya bilmeyerek, isteyerek veya istemeyerek bir tarafta durur ve bir tarafa hizmet eder; ya ezilenlerin ya da ezenlerin safındadır. Safını iyi belirleyen günümüzün özgür devrimci sanatçısı, demokratik bir ülke ve özgür yeni bir yaşam için işçi sınıfının devrimci mücadelesinde ve Kürt halkımızın özgürlük yürüyüşünde yerini almak zorundadır. Halkla iç içe yaşamalı, onun sesi ve yüreği olmalıdır. Çünkü özgür bir yaşam olmadan özgür bir sanat da yapılamaz. Halk, kendisini anlatmayan, estetik ve devrimci bir içerik taşımayan eserlere ilgi duymaz. Güzel nitelikli ve devrimci içerikli eserler ancak ve ancak demokrasi, barış, adalet, eşitlik ve özgürlük mücadelesine katkı yapabilir.

İnsanlık tarihinde oluşan ilk komünal toplumun ardından ortaya çıkan bütün sınıflı toplumlarda egemen güçler; krallar, hanlar, hakanlar, padişahlar ve işbirlikçileri ezilenlere, yoksullara ve emekçilere karşı amansız bir baskı, şiddet ve inkâr uygulayarak, gelmişlerdir. Bu insanlık dışı tavrını halkların acı ve sevinçlerini, özlem ve umutlarını işlediği sanata karşı da uygulamıştır. Sanatçıların kimisi bin bir işkenceye uğratılmış, değişik yöntemlerle katledilmiştir. Şair Nesimi'nin derisi yüzülerek katledildi, Şair-Öykü Yazarı Sabahattin Ali, önce zindana atıldı, o da onun gericiliğe karşı mücadelesini durdurmaya yetmeyince ardından pusuya yatılarak hunharca katledildi. Dünyaca ünlü şair Nazım Hikmet on yılı aşkın bir zaman hapis yattıktan sonra yurt dışına çıkmak zorunda kaldı. Edebiyatçı Mehmet Uzun ülkenin dışına çıkarak sürgünde edebiyat çalışmasını sürdürdü. Dengbêj Eyşe Xan, ülkeden ülkeye geçerek müzik yaşamını sürdürdü. Sivas Madımakta 33 aydın, yazar, şair yakıldı. Sinema Sanatçısı, Yılmaz Güney ve müzisyen Ahmet Kaya Paris'te sürgünde yaşamını yitirdi. Baskıdan dolayı ünlü müzisyen Şivan Perwer, yurt dışında çalışmalarını yapmak zorunda kaldı. Bu, sadece birkaç örnektir ve liste bu sayfaya sığmayacak kadar vahimdir. İnsanlık tarihi boyunca sınıflı toplumlarda halktan,

emekten, barıştan ve adaletten yana duran sanatçılar baskıyla karşılaşmış eserleri ya saklanmışlardır.

1870'de Eugene Pottier adlı bir Fransız işçinin dizelerini yazdığı ve yine bir Fransız işçi olan Pierre Degeyter'in bestelediği Enternasyonal Marşı, ilk defa 23 Temmuz 1888'de Fransa'nın Lille kentinde söylendi. Enternasyonal Marşı, o gündür bugündür, işçilerin ve ezilen halkların savaşı, sömürsüz, eşit ve özgür bir yaşam için verdiği mücadelede bir bayrak gibi dalgalanarak yankılanmaktadır. Son yılların popüler marşı olan Venceremos'un, Çaw Bella'nın halkların özgürlük mücadelesine kattığı heyecan eşsizdir. Günümüzde Kürt halkımızın özgürlük ve barış mücadelesinin her adımında halayın, şiirin, stranın, kılâmın varlığını gücünü ve coşkusunu görmekteyiz. Bu destansı mücadele sanatsal bir içerikle şiirin duyarlılığıyla pratiğe işlenmektedir. Yöresel kıyafetlerden halaya, müzikten zılgıtlara kadar her şey bir estetiğe sahiptir. Dengbêj ve bilûrvanlar acılara, hasretlere ve umuda nefes olmuş, binlerce yıllık bir tarihin bugünlere kadar getirilerek yaşanmasına rehber oldular. Ne yazık ki halkların beşiği ve bir mozaiki olan Mezopotamya yeteri kadar işlenmemiş ve öğrenilmemiştir. Onun için üzerinde ne kadar durulursa, araştırılırsa, öğrenilirse ve gün yüzüne çıkarılırsa yine de azdır, daha fazlasını hak etmektedir.

Edebiyata konu olmuş, sinemaya uyarlanmış Ferhat ile Şirin'i, Kerem ile Aslı'nın, Leyla ile Mecnun'un ve Tahir ile Zöhre'nin hikâyesini duymayan, dinlemeyen merak sarmayan kimse yok gibidir. Bu aşk hikâyelerini dinleyince kendince pay çıkarmamak ve efkârlanmamak elden değil! Özellikle yaşamı şiir güzelliğinde ve aşk kıvamında yaşayan ve yaşamak isteyenler... Bu sözümüz kalbi devrim için atanlara gelsin!

Özgürlüğün, barışın, yeni bir yaşamın kalbi bugün Ortadoğu'da Mezopotamya'da atıyor. Bugün toplumsal değişim dönüşüm süreci beraberinde sanatı da yaratıyor. Binlerce yıllık tarihe ve sanatsal birikime yeni katkılar sunuyor. Bugünün olguları yarınların büyük devriminin müjdeleyicisidir. Sanata önem veren, yaşamını sanata işleyen bir halk kültürünü geliştirdiği gibi onu korur, geliştirir ve geleceğe taşır. Halklarımızın müziğine

ve halayına kulak verip bakıldığında direniş, coşku, umut ve kararlılık açık ve net görülür. Küçükten büyüğe, kadından erkeğe, ovadan dağa kadar iç içe geçmiş bir yaşanmışlığı, şiirsel bir ruha sarınmış bir gerçeği ekmek gibi elle tutulacak, gözle görülebilecek kadar somut olarak görebilmekteyiz. HDP/DEM Mitinglerine, Kürt halkımızın düğünlerine/şölenlerine bakınca ses, halay ve görsellerin bir bütünlük taşıdığı, her hareketin, her adımın bir ahenkle atıldığı görülür. Coğrafyamızda Kürt özgürlük hareketinin filizlenip boy vermesine kadar Mezopotamya'nın tarihine, kültürüne ve sanatına yeteri derecede ilgi duyulmamış, gelişmesine ve tanıtılmasına çaba gösterilmemiştir. Bugün inkâr ve asimilasyona karşı yükselen özgürlük mücadelesinin beraberinde sanat ve kültürü de boy atarak gelişip zenginleşmektedir.

Mela Ehmede Nami'nin yazdığı Herne Pêş Marşı'nın Mezopotamya halklarının demokrasi ve özgürlük mücadelesinde oynamakta olduğu muazzam rol apaçık ortadadır. Vladimir Mayakovski, Bertolt Brecht, Yannis Ritsos, Luis Aragon gibi ünlü şairler sanatıyla şiirleriyle ülke-lerinde demokratik, özgür bir yaşamın ve savaşı sömürsüz bir dünyanın kurulmasında büyük rol oynadılar. Bir klasiğe dönüşen eserleri bugün ülkeden ülkeye elden ele dolaşmaktadır. Halk arasında söylemde ahengin, akıcılığın, kulağa hoş bir yankıyı belirtirken kısaca, "Şiir gibi!" demek, şiirin pratikteki gücünü, değerini, verdiği duyguyu, yarattığı heyecanı öz olarak tarif eder. Şiir, gençliğin, romantizmin, coşkunun, enerjinin, devrimci kavganın adı, sesi ve nefesidir.

Uluslararası işçi sınıfının Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü 1 Mayıs'ta alanlara iyice bir bakın! Orhan Taylan'ın çizdiği "1 Mayıs" deseninin, günü ne kadar şanlı ve anlamlı kıldığı görülecektir.

Özgür, demokratik bir yaşam için, halkların eşitliği için, savaşı sömürsüz bir dünya için, eş başkanlığın temsili için, bütün dillerin özgürlüğü için, Kürt dilinin de resmi bir dil olması için sanatla ilgilenilmeli, sevilmeli, katkı sunulmalı ve nitelikli eserler yaratılmalıdır. Sanatsız bir yaşam düşünülemez! ■

Romancının Romanı (Elizabeth Costello) / John Maxwell Coetzee*

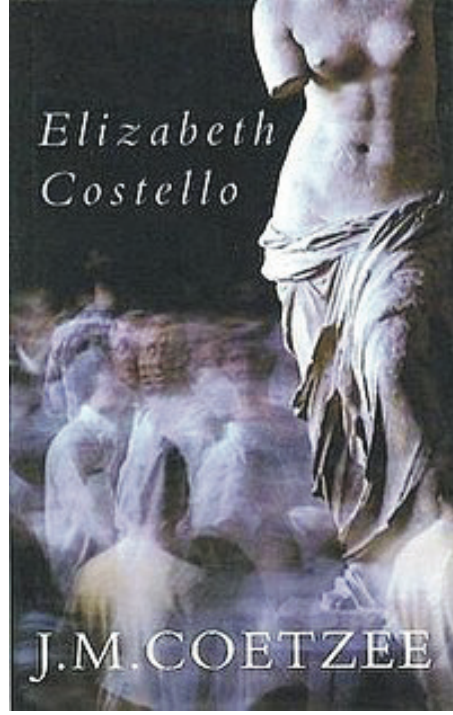
□ Olcay KARAY

J.M.Coetzee, G.Afrika edebiyatının en bilinen ve Nobel edebiyat ödülü sahibi yazarlarından. Türkçeye çevrilmiş birçok kitabı olmasıyla birlikte yazının konusu olan Romancının Romanı kitabı, benim şu ana kadar okuduğum en iyi Coetzee romanı oldu. Ayrıca “*Utanç*” kitabını altıyedi 11. Sayısında incelemeye çalışmıştım.

Genişlemeye muktedir düşünceler ve anlam

Roman, altmışlı yaşlarında yaşlanmaya başlayan bir yazar olan Elizabeth Costello isimli kurgusal bir karakterin yaşadıklarına odaklanıyor. Birçok romanı olmasına karşın, daha gençlik yıllarında yazdığı bir roman ile anılan yazar, Avustralya/ Melbourne’de yaşamakta. (J.M.Coetzee 2006 yılında Avustralya’da yaşamaya başladıktan sonra bu kitabı yazıyor) Romanın kahramanı Elizabeth, aktif yazarlık dönemi sonunda, üniversitelerde ve çeşitli entelektüel platformlarda seminer vererek geçimini sağlamaya çalışırken, bu yolculuklarda ona oğlu John eşlik ediyor. Kitapta çeşitli yerlerde verilmiş 8 tane konferans var ve her biri diğerinden oldukça bağımsız konulara değiniyor. Bütün bu konferanslara gidilirken yazarın yaşamına okuyucular da eşlik ediyor. İnandığı değerleri kendi olgunluk dönemine göre yeniden gözden geçirme fırsatını bulurken Elizabeth, bunu cesurca bütün konferanslarda dile getiriyor. Yeri gelmişken söylemeliyim ki, J.M.Coetzee bir yazar olarak “Nasıl roman yazılır” derisi de veriyor gibi, yani bu kitap da verilen konferanslardan birisiymiş gibi hissettirdi bana. Hem kendi kuşağı yazarlarına hem de okuyucuya verilen nefes bir konferans...

“Edebiyat alanında geç dönem üslubu, bence basit, bastırılmış, şatafattan uzak bir dille ve gerçekten önem taşıyan, hatta yaşam ve ölüm gibi meselelere odaklanmakla başlar. Tabii o başlama noktasını bir kez geçtin mi, yazı işi bizzat üstlenir ve seni kendi gideceği yere götürür. Vardığı nokta asla basit, bastırılmış olmayabilir.” J.M.Coetzee

Düşünceler ve fikirler üzerine kurulu bir roman

Romanın içeriği, dili ve üslubuna yukarıda değinmeye çalışmıştım. Coetzee’nin dünyasına bir kere girmeyiverin yaşamı onun gözünden görmeye başlıyorsunuz. Romanda öne sürülen fikirlerin didaktik bir öğreticilikten uzak olması ve birçok yönden okuyucuyu tatmin etme kaygısı taşımaması romanın ayrı bir olumlu yeri. Keza okur, fazla görünür olmayan yan karakterlerin bile düşüncelerinde yer bulabiliyor. Bu romanda işlenen konferanslar “Gerçekçilik” teması ile başlıyor. Gerçekçi düşünce akımı ve edebiyat kuramını, fikirlerin özerk yapısına zarar verdiği gerekçesi ile eleştiriyor. Başlangıç olarak oldukça hararetli bir açılıştan sonra ülkenin çeşitli yerlerine yolculuklar ile devam eden konferanslar dizisinde benim en çok etkilendiğim bölüm “Kötülük sorunu” bölümü. Burada yazar Costello daha önceki yıllarda yaptığı bir konuşma yüzünden çağırıldığını düşünüyor. (O konunun da merkezinde hayvanlara yapılan işkenceler ve et endüstrisinin dünyada geldiği boyutlar var. Buradan da anlaşılacağı gibi Costello bir vegan ve hayvan katliamlarını, Nazilerin Yahudilere yaptıkları ile ilgili analogi kuruyor.) Yeniden aynı konuyu deşmek istemediği için de

konferansa yakın zaman kala bitirdiği bir romanın dehşetine düşerek, konuşmasının omurgasını bu roman üzerine kuruyor. Okuduğu roman Paul West isimli bir yazarın yazdığı, Hitler’e karşı suikast girişimde yakalanan subayların yaşadıklarını anlatıyor. (Gerçekte böyle bir yazar ve kitap var mı diye araştırma yaptım ama bulamadım.) Costello’yu dehşete düşüren şey ise; Hitler’in yakalanan subaylara yaptırdığı işkencelerin her anını inanılmaz bir inandırıcılıkla anlatması. Burada Costello bu yöntemin doğru olmadığını ve yazarın okuyucusuna karşı sorumluluk duyması ve kendisini de bundan sakınması gerektiğini söylüyor. Hatta bunu vereceği konferansta da bulunacak olan Paul West’e konuşması öncesi mektup yazarak şunu soruyor: “Böylesi şeyleri yazan kişi, yazar olarak bundan yara almadan kurtulabilir mi?”

Sonunda “Kötülük sorunu” konferansını kanımca “Acılara ortakmış gibi davranmayın, yazar olarak bir mesafe bellemek zorundasınız” minvalinde önermesi ile bitiriyor. Bu bölüm Coetzee’nin yazım dünyasını o kadar iyi ifade ediyor ki, bunu kadın bir yazar olan Costello’da en ince ayrıntılarına kadar işlemek de onun alameti farikası diyebilirim.

Bu bölüm üzerine denklik kurabileceğim Adorna’dan da bir alıntı yapmak isterim;

“Auschwitz’ten sonra şiir yazmak barbarcadır”

Sonrasında Adorno bu sözünü şöyle yeniden savunuyordu:

“Auschwitz’ten sonra şiir yazmanın barbarca olduğu iddiamı yumuşatmak gibi bir niyetim yok; bu söz, angaje [committed] edebiyata ilham veren dürtüyü olumsuz biçimiyle ifade ediyor. Sartre’in Mezarsız Ölümler oyunundaki bir karakterin sorduğu ‘İnsanları kemikleri kırılıncaya dek döven birilerinin var olduğu bir dünyada yaşamın herhangi bir anlamı var mı?’ sorusu, aynı zamanda, artık herhangi bir sanat eserinin var olma hakkı olup olmadığı sorusudur; toplumdaki gerileme yüzünden, angaje edebiyat kavramında doğası gereği entelektüel gerilemenin söz konusu olup olmadığı sorusudur.

Fakat edebiyatın bu hükme direnmesi gerektiğini söyleyen Enzensberger’in cevabı da doğruluğunu koruyor: Başka deyişle, edebiyat, Auschwitz’ten sonra var olmasının kinizme teslimiyet anlamına gelmeyeceği bir varlık göstermeli.”

Kitaptaki diğer bütün konferanslar, inanılmaz bir derinlikle işlenmiş kavramlar tartışması şeklinde. Ve her birinde okuyucu olarak Costello’ya eşlik ediyoruz. Yıllardır görmediği kız kardeşinin yanına gittiğinde de orada verdiği bir konferans var. Onun da başlığı “Afrika’da insan bilimleri” Kız kardeşi burada Aids’lilere gönüllü hizmet veren misyoner bir rahibe. Onunla da girdiği sert tartışmalar, romana başka bir derinlik veriyor. Kardeşi bilim ve hümanizmanın dünyaya bir şey veremediğini ve Hristiyanlığa dönüşün tek çare olduğu iddiasını savunuyor. Costello’nun bu kasvetli ortamdan ayrıldıktan sonra kardeşine yazdığı inanılmaz bir mektubu var.

Bir başka konferansın da başlığı “Hayvanların yaşamları” üzerine idi ve burada Kafka’nın “Akademi’ye bir rapor” isimli kısa hikayesi ile kurduğu analogi, beni etkileyen bir diğer bölüm olmuştu.

J.M.Coetzee romancılığı

J.M.Coetzee benim geç tanışmaktan dolayı hep hayıflandığım bir yazar olmuştur. Yukarıda anlatmaya çalıştığım gibi Coetzee’nin yazarlık hayatının her döneminde referans aldığı temalar ve gözde yazarları olmuştur. Bunlar da Dostoyevski, Kafka, Kafafis vd.

Durağan olmayan düşüncelerini, kullandığı nefes üslubu ve geliştirdiği yazma yöntemleri ile edebi birer esere dönüştürmeyi bilen Coetzee’nin kuşaklar boyu okunmasını diliyorum.

“İnsanın sanat yaşamı, şematik olarak iki, belki de üç evre olarak düşünülebilir. Birinci evrede büyük bir soruyla karşılaşsın veya o soruyu kendin ortaya atarsın. İkinci evreyi o soruyu cevaplamakla geçirirsin. Ve sonra, yeterince uzun yaşarsan o sorunun sana sıkıcı geleceği ve başka konulara ilgi duyacağın üçüncü evre gelir.” ■

*J.M. Coetzee / ‘Burada ve Şimdi’

Vladimir Vladimiroviç Mayakovski

□ Cem ERDEVECİLER

Merhaba dostlar yaşam bir şekilde kendi mecrasında ilerliyor, gündelik gelişmelerin ve de çıkılmaz bir labirent şeklini almış olan hayatımıza bir nebze olsun nefes aldura bilme adına edebiyat ve sanat yazılarımla sizlere katkı sunabiliyorsam ne mutlu bana.

Bu yazımla birlikte Rus Edebiyatının Ölümsüz yazarı ve de Fütürizmin savunucusu Vladimir Vladimiroviç MAYAKOVSKI'nin hayatı, Rus Geleceği, Şiirleri ve Sosyalist Gerçekçiliğini sizlerle paylaşacağım; Umarım zevkle takip edersiniz.

Yıldız

*Nedir bu üşenme parıldamaktan?
Kutlamayacaksan eğer
doğuşunu bir İnsanın
yalnız şeytan
olmaz mı yıldız
övüp ululadığın?*

Vladimir Mayakovski

7 ya da 19 Temmuz (Ne annesi, ne babası, ne de kendisi tam olarak biliyor.) 1893'te Gürcistan'ın Kutais kentinden 20 verst uzaklıktaki Bağdadi köyünde doğdu. Babası Vladimir Konstantinoviç Mayakovski, Bağdadi bölgesi orman işçisi idi ve Luda ve Olya adında iki kız kardeşi vardı.

Kızkardeşi Luda'nın anılarına göre, aile, Gürcü geleneklerine bağlı bir hayat yaşayan ancak Rusça'yı da korumaya özen gösteren mutlu bir ailedir. Aile bir süre sonra Kutais kentine taşınır ve Mayakovski burada 1900 yılı sonunda Kutais Lisesi'ne gitmeye başlar. Okulda çok başarılıdır, hatta okulun en iyisidir. Bu dönemde kurmaca romanları özellikle de Jules Verne'i çok sever. Öğretmeni onu bir sanatçı olarak kabul edip onunla özel olarak ilgilenmeye, dersler vermeye başlar.

Mayakovski bu dönemde politikaya da ilgi duymaya başlar. 1905 başarısız devrim girişimi sırasında kızkardeşi gizlice Moskova'ya gider ve onu devrim ile tanış-

tıracak bazı belgeler getirir. Bu sıralarda Kutais de Bolşevik Partisi'nin yeraltı ey-lemlerinin merkezlerinden biri olmuştur. Bu dönemden sonra şiir ve devrim onun için bölünmez bir bütün haline gelir. Bir

süre sonra babası kesik parmağından kap-tığı bir enfeksiyon sonucu ölür.

Moskova yılları

Bu ölümden sonra aile Kuatis'den Moskova'ya göçer. Moskova'da bir süre büyük bir yoksulluk içinde yaşarlar. Annesi çalışmaya başlar. Mayakovski ise sosyalist arkadaşlar bulur ve kendini bir sanatçı olarak Moskova'da tanıtmaya çalışır. Tekrar okula başlar. Derslerde felsefe kitapları okumaya, düşünmeye başlar. Marksizm onu büyüler. Sosyalist devrim hayalleri ile yaşamaya başlayan Mayakovski'nin dersleri artık eskisi gibi iyi değildir. Bu dönemde sadece 14 yaşındadır. Annesi anılarında bu dönemi şöyle anlatır. "Okula gitti ancak zamanının çoğunu derslere vermek yerine propagandaya ayırdı. Daha 14 yaşında idi ancak 19 yaşında biri gibi davranıyordu ve çok ateşli idi. Parti üyeleri onunla görüşmeye geliyor, onunla buluşuyor ve devrim için ondan faydalanıyorlardı. Vladimir adeta yaşlanmıştı."

Mayakovski, bir olaydan sonra okuldan atılır. Birçok kez tutuklanır. Bolşevik

partisinde propagandacı, örgütçü ve yazarı olarak faaliyet göstermeye başlayan Mayakovski'nin evi 29 Mart 1908'de polis tarafından basılır ve Mayakovski tekrar tutuklanır.

Ona göre devrim onun devrimidir ve devrim gerçekleştiğinde tüm düşleri gerçek olacaktır.

Bu duygularla 1917 Ekim Devrimi'ni coşkuyla karşılar ve devrimin başlıca sözcülerinden birisi olur. Devrim sonrası çıkan iç savaşta Mayakovski bu sefer sanatını propaganda afişlerinde göstermeye başlar. Artık duvarlarda, direklerde binalarda Mayakovski'nin hazırladığı propaganda afişleri vardır.

Bu esnada gizli bilgilerin de yazıldığı not defterini yutar. Parti bu dönemden sonra ona daha fazla bağlanır. 15 yaşında bir daha dönemeyeceği evinden polislerce alınır ve bilinmeyen bir yere götürülür.

İlk girdiği hücrede 12 ay geçirir. Bu dönemde 3 yıl aradan sonra tekrar kurmaca romanlar okumaya ve yoğun bir şekilde yazmaya başlar. Bu Mayakovski'nin okuduklarından ziyade kendi özgün fikirlerini yazdığı bir dönem olarak tanımlanabilir. Hapis yıllarından sonra bu sefer Moskova Resim ve Heykel Okulu'na kaydolur. Burada özgün ve halktan olan çalışmaları ile diğer öğrencilerden farklılaşır. 1911'de fütürist harekete katılır ve Fütürist Bildiri'ye imzasını koyar.

Burjuva göreneklerine meydan okuyan ve sığ kamu beğenisini sarsan edebi ürünler verir. Öğretmenlerini eski dünyanın temsilcileri olarak görmekte ve devrimle kurulacak yeni dünyaya ilişkin resimler yapmaktadır. Bu çalışmalarının Rus fütürizminin başlangıcı olduğu söylenebilir. Bir zamanlar elden ele dolaşan Puşkin'in

şiirlerinin yerini Mayakovski'nin şiirleri almaya başlar. Bu arada polis tekrar Mayakovski'nin peşine düşer. Şair, trajedi adlı oyununu Sankt-Peterburg'da bir parkta sahnelemeye başlar. Bu oyundan sonra ünü iyice yayılır. 1913 kışında Korni Çekovski'de bu oyunu izler ve oyun hakkında yazar. Ona göre bu oyunda bizzat Mayakovski vardır. Oyunda ortada bir adam ve çevresinde değişik kılıklarda onu yok etmeye çalışan birçok insan vardır. Çekovski, bunun gerçekten bir trajedi olduğunu ve bunun için şairin büyük bir ün yapacağını söyler. Gorki'nin eşi Maria ise anılarında Mayakovski hakkında şöyle der: "1918'de Mayakovski'yi sahnede izledim. Bana göre o eğer bu meslekte ilerlese idi müthiş bir oyuncu olabilirdi."

I. Dünya Savaşı ve Ekim Devrimi yılları

1914 yılında I. Dünya Savaşı patlak verir. Mayakovski başlarda oldukça heyecanlıdır ve zafer kazanma duygusu ile başı dönmüştür. Ancak ilk meydan savaşından sonra tanık olduğu şeyler fikirlerini değiştirir. 1915 yılında Pantolonlu Bulut adlı şiir kitabını yazar. Maksim Gorki bu şiirini çok beğenir ve şairle ilgili övgü dolu yazılar yazar. Gorki'nin eşi anılarında Gorki'nin Mayakovski hakkındaki düşüncelerini şöyle dile getirmiştir. "Eşim Mayakovski'ye çok önem verirdi. Onun şiirde bir yerlere gelmesini istiyordu. Çünkü her ikisi de aynı şeyleri düşünüyor ve aynı şeyin peşinde koşuyordu. Onun günün birinde hakkında çok konuşulan biri olacağını çok iyi biliyordu."

Pantolonlu Bulut

Düşünceniz

*Sünepe beyninizde yatar ya miskin miskin
Yağ bağlamış bir uşak yatar gibi pis bir
yataкта
Çileden çıkararak kanlı paçavralarıyla
yüreğimin*

*Alaya alacağım onu, hınzır ve hayta
Ne gönlüme tek bir ak düştü,
Ne ihtiyar bir sevecenlik başımda!
Tuttu bütün dünyayı sesim,*

*o korkunç gümbürtü;
Yakışıklı yürürüm şimdi
Yirmi iki yaşında.
Siz çitkırıldım!lar!
Kemanlara geçirenler sevdayı.
Siz geçiren hamhalatlar dümbeleklerle.
Derinizi kolaysa tersyüz edin benim gibi,
Ortada baştan aşağı dudaklar kalsın bir
kere
Gelin de görün
Melekler takımında görevli bir hanım var
salonda,
Keten gibi düzgün.
Ahçı nasıl çevirirse yemek kitabını
Dudaklar çeviriyor yollu yordamlı o da.
İsterseniz
Ben çılgına dönerim tenden,
-ya da renk değiştiren bir gök gibi ufukta-
isterseniz öyle çitkırıldım olurum
öyle inceliyorum ki
çıkarım insanlıktan, dönerim pantolonlu bir
buluta!
İnanıyorum çiçekler içindeki bir Nis'e!
Yine herkes benim yüzümden tafrı sahibi,
Bir hastane gibi köhne erkekler de,
Yıpranmış kadınlar da bir atasözü gibi.*

Vladimir Vladimiroviç Mayakovski

Mayakovski'ye göre bulut çağdaş sanatın birleştiği bir değerdir. Bunun yanında cehennem şiddet ve bireycilik gibi şeyler de yeni bir anlam kazanmıştır. 1915-1917 yılları arasında **Lili Brik** ile büyük bir aşk yaşar, yıllarca bu aşkın etkisinde kalır. Mayakovski'nin Moskova'nın fütürist sanatı kabul edeceğine dair en ufak bir şüphesi yoktur. Ona göre devrim onun devrimidir ve devrim gerçekleştiğinde tüm düşleri gerçek olacaktır.

Bu duygularla 1917 Ekim Devrimi'ni coşkuyla karşılar ve devrimin başlıca sözcülerinden birisi olur. Devrim sonrası çıkan iç savaşta Mayakovski bu sefer sanatını propaganda afişlerinde göstermeye başlar. Artık duvarlarda, direklerde binalarda Mayakovski'nin hazırladığı propaganda afişleri vardır. Ekim devrimi ile Rusya'da fütürizmin gelişmesinin aynı döneme denk gelmesi nedeniyle fütürizm bir tür komünist fütürizm olarak algılanır ve bir araya gelen fütürist sanatçılar halka seslenmeye başlar.

Şair 35 Gazete ve 57 dergide yazı yazmıştır. Dergi ve gazetelerde yazdıkları siyaset ve propaganda koksa da onu diğer köşe yazarlarından ayıran birçok şey vardır.

Şairin İzvestia'da yayımlanan politik şiirlerini okuyan **Lenin** şöyle der. "Mayakovski'nin şiirlerinden pek bir şey anlamıyorum ancak onun meydanlarda savaşılabilecek bir uzman olduğunu hissediyorum."

rum. Onun yazdıkları siyasi açıdan belki tartışılabilir. Şiirlerinde çok fazla politik bir şey yok, insanları bir şeye davet eder bir hava yok. Şiiri komünistleri birleştirmeye yetmez. Ama politik bakış açısının doğru olduğuna inancım sonsuz." Lenin, Mayakovski'nin dobra dobra konuşmasından fazlası ile hoşlanır ve bu nedenle özellikle propaganda da ondan faydalanmaya çalışır. Mayakovski de Bolşoy Tiyatrosu'nda *Vladimir İliç Lenin* adlı şiirini okur.

1925'te Komsomol Merkez Komitesi'nin çocuk teşkilatı olan Pioner yayın organı olarak çıkarılan **Pionerskaya Pravda** adlı çocuk gazetesinin kurucuları arasında yer alır. Bu gazetede pek çok şiiri yayınlanır.

Yeni Lef dergisini (1922-1923) yeniden yaşatmaya çalışır (1927-1928). Kağıdın yetişmediği, basımevlerinin çalışmadığı, savaşın yıpratmış döneminde; halkın gazete ve mizah dergileri yerine kullandığı ROSTA (Rusya Telgraf Ajansı) Pencereleleri adlı pankartları hazırlar. 1925'te yazdığı bazı taşlamalar yüzünden İngiltere'ye girişi engellenir.

ABD'ye dolaylı olarak, Meksika'dan geçerek girer. Aynı yıl yakın dostu Sergey Yesenin Leningrad'da İngiltere Oteli'nde intihar eder. Yesenin, son şiiri; "Elveda dost, elveda"yı damarını açarak, kanıyla yazmıştı. Buna karşılık hemen bir şiir yazıp, okumaya başlar, fakat zamanın devrimcilerinden büyük tepki görür. Bu olaydan tam 5 yıl sonra; 1930'da Lili Brik'i ve ailesini SSCB hükümetine emanet ettiğini belirten bir mektup bırakarak silahla intihar eder. Ölümünden sonra doğduğu köy olan Bağdadı'ya şairin adı verilir.

Son Mektup

*(Şairin cesedinin yanında bulunmuştur)
Hepinize!..
İşte ölüyorum. Kimseyi suçlamayın bundan
ötürü.
Hele dedikodudan, unutmayın ki, merhum
nefret ederdi.
Anacığım, kardeşlerim, yoldaşlarım!
Bağışlayın beni.
İş değil bu, biliyorum
(kimseye de öğütlemem),
ama benim için başka bir çıkar yol
kalmamıştı.*

*Lili, beni sev.
Hükümet Yoldaş! Ailem : Lili Brik, anam,
kız kardeşlerim ve
Veronika Vitoldovna Polonkaya'dan
ibarettir.
Yaşamlarını sağlarsan, ne mutlu bana...
Bitmemiş şiirleri Brik'lere verin, ne lâzımsa
onlar yapar.
"Bir varmış bir yokmuş" derler hani:*

*Aşkın küçük sandalı
Hayat ırmağının akıntısına
kafa tutabilir mi?
Dayanamayıp parçalandı işte sonunda...
Acıları
Mutsuzlukları
Karşılıklı haksızlıkları
Hatırlamaya bile değmez:
Ödeşmiş durumdayız kahpe felekle.
Ve sizler mutlu olun yeter.*

Vladimir MAYAKOVSKI Çeviren : Attilâ TOKATLI

Rus Gelecekçiliği

Rus işçi sınıfı çarlık otokrasisine karşı ilk tepkisini 1905 meşrutiyet denemesiyle gerçekleştirdi. Ancak bu deneme demokratlar ve solcuların beklediği sonucu vermemişti. 1.Duma'da halkı karşısında bulunan çar, 1.Duma'yı dağıtıp, 1907'de işçi direnişinin zayıfladığını gö-rerek verdiği sözlerden bir anda vazgeçmiş ve 2.Duma'yı da dağıtarak 3 Haziran 1907'de hükümet darbesi yapmıştır.

Artık Rusya'yı derebeylere, kapitalistlere ve Kara Yüzler Partisi unsurlarına emanet ederek kendi lehine entegre etmiştir. 1905 başkaldırmasında çarlık otoritesiyle karşı karşıya kalan halkın yanından kaçarak ihanet eden liberallere inanan köylülere açıkta kalmışlar ve bu isyanda ön ayak olan işçilerin yenilgisi kaçınılmaz olmuştur.

1907 tarihi Rusya konjektöründe reaksiyonel dönemlerine ait bir sayfayı daha açmıştır. Başbakan Stolipin "organik reformlar" adı altındaki paketini açmış bu paketle birlikte bütün alanlara etki edecek bir gerileme dönemi kendini 1912'ye kadar hissettirmiştir. Bütün bunların sonucunda ilerlemeyi aydınların yönettiğini düşünen Rus entelijensiyası geri kalmaktan kendini alıkoyamamıştır.

Bu dönem içinde idealistler, özneciler, bireyciler, sembolistler depreşecek burjuvalaşan Rus entelicensiyası ile birlikte aydın radikalizmi ve put yıkıcılığı iç içe olacaktır. Ama devrimci birikim bu zaman dilimi içinde eski dünyanın tasfiyesi için, kendini tarih sahnesine çıkartacak güne hazırlamak için yeraltına çekilmiştir.

Rus fütürizmi, İtalyan fütürizminin aksine akışını proleter devrimine doğru sürdürmekteydi. Bunda da en büyük etken V.Mayakovski'nin şairlikten önce politik bir geçmişe sahip olmasıydı, İtalyan fütürizminin tekniklerinden haberdar olan dört kişilik bir genç grup, başkaldırının ilk hazırlıklarının yapmak üzere toplandı.

Bu toplantıda gözükken iki önem-

li isim David Burliyuk ve Vladimir Mayakovski'ydı. İtalyan fütürizminin tekniklerinden yararlanmak istediler, ama içlerinde bulunan sosyalist devrimci kimlik, özünde tamamen onların karşısında bir yol olmalarına sebep olacaktı.

Toplanılan üç beş gecenin sonucunda bir bildiriyle gün yüzüne çıktılar. Bu bildiriye Burliyuk, Mayakovski derledi ve dergiyi bastırdılar.

'Halkın Beğenisine Şamar'

Okuyucularımıza İlk Yeni ve Beklenmedik zamanın yüzü biziz. Zamanın bozrazanı bizim sözcük sanatımızda çalışıyor. Geçmiş boğucudur. Akademi ve Puşkin, hiyerogliften daha anlaşılmalıdır. Puşkin, Dostoyevski, Tolstoy vb. gibilerini yeniliğin gemisinden atın denize...

İlk aşkı unutmayan son aşkı tanıyamaz,

Kim son aşkı Balmont'un kokulu orospusuna verecek kadar aptal olabilir. Bu, günün erkeksi ruhunu yansıtabilir mi? Kim savaşçı, Briussov'un frakının kâğıttan zırhını yırtmaktan çekinecek kadar korkaktır? Onda bilinmeyen güzelliklerin bir doğuşu mu var?

Sayırsız Leonid Ardreyev'ler tarafından karalanmış pislenmiş ellerinizi yıkayın, bütün bu Maksim Gorki'ler, Blok'lar, Solohov'lar, Çerņevski'ler, Kuzmin'ler vb., bunların bütün istekleri ırmak kenarında bir villa. Yazgı, terzileri böyle ödüllendirir. Onların basitliklerine gökdelenlerin tepelerinden bakıyoruz.

Şairin,

1. Seçmeli ve türetme sözcüklerle sözcük dağıncılığı genişletme-neolojizm;

2. Bugüne dek kullanılmamış dile duyulan nefreti sürdürme

3. İşe yaramaz ünlülerin banyo fırçasından yapılmış tacını gururlu başlarında nefretle koparıp atma

4. Yuhalamalar ve öfke denizinde 'Biz sözcüğü üzerinde ayakta kalma haklarına saygı istiyoruz. Ve bizim dizelerimiz sizin 'sağduyu' ve 'uygun beğeninizin' kirli izlerini taşıyacak olursa, yetkin sözcükle Güzelin Yeniden Doğuşu'nun İlk şimşekleri dizelerimiz üzerinde titriyor demektir.

*V.Mayakovski, Viktor Hlebnikov,
D.Burliyuk, A.Kruçyonik
(Moskova, 1912 Ekim).*

(Devamı, "Sosyalist Gerçekçilik" bölümüyle Gelecek Sayıda)

Kurucu Sahibi ve İlk Sorumlu Müdürü: K. Tayfun Benol
(10.10.2015'de Ankara Katliamı'nda Kaybettik)

Önemli not: İşsiz, emekli, engelli, öğrenci ve devrimci siyasi tutsaklara ücretsiz abonelik

Türkiye Komünist Partisi Merkez Komitesi'nin 3 Mayıs 2024 Tarihli Açıklaması:

Celal Başlangıç Yoldaş Yaşama Veda Etti

Usta komünist gazeteci Celal Başlangıç yoldaşımız politik göçmen olarak yaşayıp çalıştığı Federal Almanya'nın Köln kentinde zorlu bir rahatsızlık süreci sonunda bugün yaşama veda etti.

70'li yıllarda gençlik yıllarında İzmir'de İlerici Gençler Derneği - İGD militanı olan, aynı zamanda Politika Gazetesi İzmir Temsilciliğini yürüten, TKP üyesi yoldaşımız 80'li yıllarda faşist diktatörlük koşullarında gazetecilik mesleğinde daha da ustalaştı. Özellikle Türkiye işçi sınıfı hareketi ile Kürt özgürlük hareketinin birleşik mücadelesinin önemini daha o dönemde gören Celal yoldaş Kürt illerinde devletin uyguladığı baskı ve terörü o yıllarda deşifre eden ve kamuoyuna taşıyan ilk gazetecilerden oldu. Kürdistan'da köylülere dışkı yedirildiğini yayınlayan gazeteci olarak cesaretle mücadele etti ve bunun karşısında devletin baskılarına maruz kaldı, hakkında yüzlerce soruşturma açıldı.

Komünist bir gazeteci olarak ülkenin en karanlık dönemlerinde kürsü olarak değerlendirilebilecek her olanağı değerlendirdi ve her ilerici adıma destek verdi, içinde oldu, sorumluluklar üstlendi. Bu bakış açısıyla 12 Eylül faşist diktatörlüğünün en karanlık günlerinde Cumhuriyet gazetesinden işçi sınıfının ve Kürt halkının sesini duyurdu. Daha sonra ise T24 internet gazeteciliğinin gelişmesine omuz verdi. Radikal gazetesinin kuruluşuna

katıldı. Evrensel gazetesinin kurucu genel yayın yönetmeni oldu. DISK tekrar kurulduktan sonra basın yayın çalışmalarına omuz verdi. İşkolu sendikalarının yayın çalışmalarına katkıda bulundu. Özgür Kürt basınına deneylerini aktardı aktif destek verdi. Özgür Gündem gazetesi ile ilgili soruşturuldu ve ceza aldı. Partimiz TKP'nin yeniden toparlanma sürecine basın yayın alanında isimsiz bir militan olarak katkıda bulundu. 2014 yılından sonra Türkiye işçi sınıfı hareketi, Kürt özgürlük hareketi başta olmak üzere tüm emek, barış, demokrasi, özgürlük ve sosyalizm güçlerini geniş bir şemsiye altında birleştirecek çok yönlü bir medya projesi başlattı. Basılı gazete, internet gazetesi ve televizyondan oluşan üç

ayak üzerine oturan projeyi ülkede yaşama geçirmek amacıyla hazırladı. Hazırlıkların son aşamasında 2017 yılı başında açılan cezai soruşturmalar sonucunda ülkeyi terk etmek zorunda kaldı. Üzerinde çalıştığı medya projesini yurt dışı koşullarında Artı Gerçek internet gazeteciliği ve Artı TV ile kısmen yaşama geçirdi. Zor koşullarda dar bir kadro ile oluşturduğu bu kurumsal yapı sadece yurt dışında değil baskı ve terörün yükseldiği, Çöktürme Planı'nın uygulanmaya başladığı yıllarda ülkeden de dikkatle izlenen ve takip edilen bir niteliğe kavuştu.

Son yıllarda yaşadığı farklı sağlık

sorunları nedeniyle çalışmalarını zorunlu olarak azaltan ancak gücü yettiği kadar çalışmalara omuz veren Celal yoldaş 3 Mayıs sabaha karşı mücadele ettiği hastalığa yenilerek yaşama veda etti. Celal yoldaşın özgür basına yaptığı katkı onun yokluğunda daha iyi anlaşılacak. 3 Mayıs Dünya Basın Özgürlüğü Günü gibi anlamlı bir günde aramızdan ayrılan Celal yoldaşın yetiştirdiği kadrolar ve geliştirdiği basın-yayın yöntemleri gelişerek ülkenin özgür yarınlarına ışık tutacak.

Mütevazı kişiliği, yorulmak bilmez çalışkanlığı, disiplini ve komünist duruşuyla özgür, ilerici basın gelenegine yaptığı eşsiz katkılar ile Celal yoldaş mücadelemizde yaşatacağız. O'nun örnek alan öğrencileri ondan öğrendikleri ile O'nun yarım bıraktıklarını tamamlamayı sürdüreceklerdir.

Başta eşi Ayşe Yıldırım, ailesi ve yoldaşları olmak üzere, yakın çalışma arkadaşları, dostları ve arkadaşlarına baş sağlığı diliyoruz. ■

Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi
3 Mayıs 2024

(www.turkiyekomunistpartisi.org sitesinden alınmıştır)

